

Ευθύμη Βαρλάμη

Μια Νύχτα στη Σαντορίνη

Εκδόσεις Τρίτος Χώρος

Βέροια

Θυμάμαι την ατμόσφαιρα της νύχτας γιομάτη έρωτα και θαύματα. Η νύχτα ήταν πυκνή με μαύρο σκοτάδι κι η αντίθεση με το ηλεκτρικό φως δυνατή και δραματική στα λίγα σκαλοπάτια που χωρίζουν τις δύο αυλές μας. Ο κήπος μας γιομάτος απ' τη δροσιά του δενδρολίβανου και της λεβάντας, γιασεμί και αγιόκλημα.

Πόσο πεθυμούσα με μια κρυμμένη ευλογία να νοιώσουν απέραντη ευτυχία ερωτική, χωρίς φόβους κι ενδοιασμούς. Ένοιωθα την αγωνία και το πάθος αλλά και το φόβο της γυναίκας απέναντι σ' όλη την ελληνική κοινωνία να λευτερώσει τον έρωτα απ' το γάμο, απ' τη δουλειά, απ' την κτητική της σύμπραξη.

Πόσο πεθυμούσα να κάνω τα πάντα για να νοιώσουν τα κορίτσια κοντά μας, να νοιώσουν κορίτσια δικά μας σε νιότη αγνή, σ' αυτή την πρώτη συνάντηση. Κι έβλεπα να νοιώθουν αυτή την επιθυμία μου και ν' ακτινοβολούν την ομορφιά της νιότης, ένα αίσθημα ηλεκτρισμένο μιας ερωτικής πράξης σε όνειρο, χωρίς δυσκολίες, απαλά, αυτόματα, αθόρυβα.

Τι γλύκα του έρωτα! όταν ένας άνδρας και μια γυναίκα έρχονται σε μια αυτόματη ερωτική στιγμή, που μετατρέπει την ουσία σε αρχέτυπη πράξη ονείρου, βαθύ και ανάλαφρο. Τα κορίτσια νοιώθουν την επιθυμία μου να μεταφέρω τη συνάντησή μας σε μια ιστορική στιγμή που οι επιθυμίες δε θα ξεκινούσαν με την αντρίκια ορμή της βίας. Ήθελα να μετατρέψω τους όρους, ήθελα να ορίζουν οι γυναίκες τη στιγμή, τη διάθεση, την ερωτική πράξη, να ρυθμίζουν τη ζεστασιά και την ένταση.

Δεν ήταν το γνωστό παιχνίδι με τις γνωστές κινήσεις και τους γνωστούς κανόνες. Όλα ήταν άγνωστα, η αρχή και το τέλος. Ένοιωθα την αγωνία και συνάμα τη δίψα. Ένοιωθα πως ήμουν υπεύθυνος για όλη τη βία που ασκήθηκε στη γυναίκα απ' τους άνδρες κι η αγωνία μου ήταν να δώσω μια αντίστοιχη παράσταση και συνάμα να μπω στο παιχνίδι.

Ποιο ήταν το μέτρο; ποια ήταν αυτή η διάσταση της μικρής αιωνιότητας ανάμεσα στην πράξη της συνάντησης και στο πρόσταγμα της σκηνοθετημένης διάθεσης;

- Πάολα! Αυτά τα τραγούδια του έρωτα τα πρωτάκουστα. Αρχιζε απαλά η βραδιά μας με το βαρύ κρασί και τ' αράπικα φιστίκια, με τις παλιές ιστορίες. Οι αντιθέσεις κι οι ουτοπίες. Θέλω να δεις μαζί μου το φως απ' τη χαραμάδα της πόρτας ίσα με το καζάνι της καλντέρας. Μαζεύω τους ήχους, μαζεύω το φως στα σημειώματα μια ζωής.

- Μα γιατί με διάλεξες;

- Πώς διαλέγεις τις γυναίκες;

- Πάολα! Να δούμε το φως ανάμεσα στις στιγμές, το φως δίνει λάμψη στα γνώριμα. Ξέρεις τα μάτια σου, το στόμα σου, η δίψα σου, σε είδα σε μια μικρή στιγμή.

- Και τι είδες;

- Αν θα το πιστέψεις; Είναι η καλλίγραμμη μορφή σου, τα χείλια σου.

- Μα σε τόσες γυναίκες, τόσα χείλια, τόσα μάτια; Μα γιατί με διάλεξες;

- Θέλω να μιλήσω, θέλω να νοιώσουμε μαζί, θέλω να σε γνωρίσω.

- Έτσι ξαφνικά;

- Όχι Πάολα, όχι ξαφνικά. Θέλεις να με ακούσεις; Ξέρεις έχω μυστικά, είμαι ξένος, δεν γνωρίζω κανένα, καταλαβαίνεις; Μπορώ να τα περιγράψω, θέλω μαζί σου. Ευχαριστώ και χαίρομαι που διάλεξες το σπίτι μου και τη βραδιά. Σκέφτομαι και χαίρομαι να πλησιάσω τη γυναίκα απ' την πατρίδα μας και φοβάμαι σα μικρό παιδί.

Άκουσε, λέω, μέσα στο παιχνίδι της συνάντησης θέλω να νοιώσεις άπειρα κι απεριόριστα μια άγνωστη μορφή της αγάπης. Πρώτα-πρώτα μη διστάζεις και νοιώθεις μόνη. Πρώτα-πρώτα θέλω να με παρασύρεις, να με γελάσεις εσύ, δε θέλω να υποβάλω τίποτα, δε θέλω. Όρισε εσύ. Μην ακούς τα λόγια, τους κανόνες τα βήματα. Έτσι πρόφερα τη διπλή πρόταση.

Στη συνάντηση με τη γυναίκα μου μοιράζεται κι η σκέψη μου. Ρίγησα απ' την ανοιχτή αγάπη και το παιχνίδι το ερωτικό στην «Ελλάδα». Νοιώσαμε όλοι το ρίγος και το σκίρτημα να κάνουμε την πράξη της συνάντησης χωρίς πρότυπα, χωρίς τύπους, χωρίς κανόνες γνωστούς και συνηθισμένους.

- Ξέρεις θέλω τα λόγια να είναι αληθινά, πραγματικά. Είσαι;

- Κι όμως η ερωτική πράξη εκεί καταλήγει πάντα, σ' ένα οριζόντιο κρεβάτι. Εσύ τι θέλεις, να αναιρέσεις τη φύση;

- Όχι, προς Θεού, δεν ξέρω βέβαια, αλλά νομίζω ότι έχω στο νου μου μια εξίσωση άλυτη. Λέω ο έρωτας είναι αγάπη και λέω έρωτας και αγάπη είναι ισότιμη ερωτική πράξη. Θυμάμαι την αναίρεση που πρότεινε ο Νερούντα, ο ποιητής, είναι μια όμορφη ιστορία. Σε μια περιοδεία του έφτασε αργά τη νύχτα σ' ένα χωριό επάνω στ' αλωνίσματα. Μετά το φαΐ πέσανε όλοι για ύπνο και το νέο ποιητή τον πλησίασε μέσα στη νύχτα μια γυναίκα με πολύ πάθος και δίψα για έρωτα. Ήταν απ' τις πιο δυνατές νύχτες του. Την άλλη μέρα το πρωί ο Νερούντα έψαχνε να μαντεύσει ποια απ' τις γυναίκες τον ερωτεύτηκε τη νύχτα. Και δεν έβρισκε ούτε μια που να ταιριάζει στη φλόγα και στη δίψα της γυναίκας της νύχτας.

- Έχει πράγματι μια χάρη η ιστορία, είπε η Πάολα.

- Εσύ τι λες; Πώς βλέπεις τα πρόσωπα του έρωτα;

- Μου αρέσει η ιστορία σου, είπε η Πάολα. Εμένα μου αρέσει ο έρωτας στα τραίνα, με τους άγνωστους άνδρες, με τα άγνωστα πρόσωπα.

- Κι εγώ είμαι άγνωστο πρόσωπο κι όμως θέλω να μπω μέσα σου και τρομάζω μήπως και δεν τα καταφέρω στην ουσία κι ας είναι η πράξη απλή. Μόνο μη ρωτάς, γιατί, δεν ξέρω. Ίσως -θέλω να πω- υπάρχει μια μεταφορά απ' τα πράγματα στο πνεύμα, απ' το σώμα στη σκέψη. Βέβαια, να μπορούσαμε ν' αφήσουμε τις κουβέντες και να «ερωτευτούμε». Ναι, θέλω να το πούμε απλά και ειλικρινά.

Η Πάολα ταραχτήκε λίγο, πέρασε όμως αμέσως μετά τη διαβεβαίωση ότι δεν είναι απλή χυδαιότητα η πρότασή μου.

- Ξέρεις έχω δύο σκέψεις, η μια διαλέγει τη στιγμή κι η άλλη το χρόνο. Δηλαδή αντικειμενικά, -τι αδύναμη λέξη- στην αρχή η τρυφερή αγκαλιά, τα αγγεία φουσκώνουν, γίνεται η προετοιμασία και μετά από λίγο με τα ένστιχτα και το ρυθμό βγαίνουν τα υγρά κι απ' τους δύο και τέλος. Υπάρχει

ένας αυτοματισμός που προετοιμάζει τη γεννοβολική έκρηξη, ή αντικατάσταση της στιγμιαίας έκρηξης με τη διάχυση.

- Μα ο έρωτας είναι ο ρυθμός της ζωής. Μα θα σταματήσεις εσύ τη ζωή; Δηλαδή θέλεις να αναιρέσεις την ίδια τη ζωή. Και τότε ποιος θα κάνει έρωτα; Έχεις δει καμιά φορά τη βασίλισσα των μυρμηγκιών; Είναι μια άσπρη μάζα σε αέναη ηδονή και γέννα.

- Όχι Πάολα, θα ήθελα να εξηγηθώ. Είναι ο διχασμός του εαυτού μου, ίσως ο διχασμός του πολιτισμού μου ανάμεσα στα προστάγματα και τα ένστιχτα. Δεν αμφιβάλλω, αλλά η γνώση μου δίνει κίνηση και ρυθμό. Θέλω να πετύχω το απόλυτο, θέλω να κρατήσω τούτη τη βραδιά μια ολόκληρη ζωή, να μη φύγει. Κι ύστερα μ' αρέσεις, σ' αγαπώ, ή θέλω να σ' αγαπώ. Γυρόφερνέ με απ' την πηγή του έρωτα. Και πάντα θέλω, αντί να παίξουμε τον πρόλογο, θέλω ένα απέραντο αυτοματισμό της αγάπης. Να μπορούσες να με νοιώσεις ώστε να μπορείς εσύ, Πάολα, να λες: Μύρων, θέλω να ερωτευτούμε.

- Είσαι πολύ συντηρητικός. Δε νομίζεις ότι αυτό που ζητάς είναι μια μικροαστική συνήθεια της συζυγικής ζωής; Και ποια είναι η διαφορά;

- Όχι, δε μου αρέσει η σύγκριση Πάολα. Εγώ λέω να αφαιρέσουμε τους κανόνες απ' τη συνάντησή μας. Γίνεται; Εάν ήμασταν σ' ένα νησί οι δυο μας, τι θα έλεγες;

- Περίφημα Μύρωνα, περίφημα. Μα θα είναι ένας παράδεισος, αλλά για να φτάσουμε στο μοναχικό νησί, πρέπει να μας σπρώχνει μια δύναμη, μια ενέργεια να φύγουμε. Κι έπειτα η κοινωνική συσχέτιση δεν μπορεί να καταργηθεί έτσι απλά.

Η Λυδία και ο Άγγελος είχαν ξαπλώσει στα χτιστά κρεβάτια. Κράτησα λίγο τα λόγια. Ο Γιώργος προσπαθούσε να πείσει τη Λυδία να ξαπλώσει απέναντι ανενόχλητα, να βγάλει τα παπούτσια και της έφερε μια ζεστή κουβέρτα να σκεπάσει τα πόδια της. Ο Γιώργος ήταν παιδί κι απ' την αγωνία του να πλησιάσει μια γυναίκα έκανε σαν ανήλικο αγόρι, με μια χάρη όμως φυσική κι αυτό ήταν που έκανε το Γιώργο συμπαθή άνθρωπο. Είχε μια αθώα, αυθόρμητη προσταγή κι αναποδογύριζε τη λογική.

Η Γκάμπυ, το κορίτσι απ' το Λιντς, που φρόντιζε το σπίτι, μας έφερε το κρασί και κρύο νερό σ' ένα δίσκο στα βενετσιάνικα παλιά ποτήρια. Η Γκάμπυ ήταν φίλη μας φωτογράφος κι είχε αναλάβει τη φωτογραφική παρουσίαση της εργασίας μας για ένα ευρωπαϊκό περιοδικό που ενδιαφερόταν για την αρχαιολογία του ιστορικού φυσικού περιβάλλοντος. Η εργασία μας είχε τελειώσει, τα επιτελεία με τις τηλεοράσεις και τις μετρήσεις είχαν ήδη αποχωρήσει και μας έμεναν λίγες μέρες, ίσως οι πρώτες ελεύθερες ώρες μου στο χρόνο, χωρίς προγράμματα και φροντίδες. Είχαμε τις καλύτερες προϋποθέσεις ν' αδειάσουμε λίγο απ' τις ειδικές επαγγελματικές μας απόψεις. Ένοιωθα να είμαι σαν ένα άδειο βαρέλι, πρόθυμος και ευγνώμων συνάμα να δεχτώ ανθρώπους, να συζητήσω, να τους ακούσω και πιο πολύ ν' αγαπήσω με το δικό μου τρόπο.

Η Γκάμπυ ακούμπησε το δίσκο με το νυχτέρι απ' την Κάναβα του χωριού στο μπαούλο κι ανακοίνωσε ότι το φαγητό θα είναι έτοιμο σε λίγα λεπτά. Η

Γκάμπυ με καταλάβαινε και με τη φιλία της με ένοιωθε περισσότερο απ' όλους. Γνώριζε την επιθυμία μου, η στάση της ήταν δυσανάλογη με τα είκοσι δύο χρόνια της κι η χαμογελαστή σιωπή της ξεγελούσε την πρόθεση και τη σχέση μας. Η αγάπη της είχε μια στάση υπηρέτριας και οικοδέσποινας συγχρόνως, ήταν μια παράξενη σχέση, όπως όλα είναι παράξενα γύρω μου. Όχι ότι μ' αυτό είναι σπουδαία, ίσα-ίσα περισσότερο άγνωστα, πάντα για πρώτη φορά, γιομάτα ειδήσεις και εκπλήξεις.

Το δείπνο το είχαμε προγραμματίσει μαζί κι αφού συζητήσαμε διάφορες προτάσεις, έκανε και σχέδια πώς θα τοποθετηθούν τα φαγητά, τα χρώματα κι οι αναλογίες. Είχαμε το «μινωικό πρόγευμα», έτσι συνηθίζαμε να λέμε μια σπεσιαλιτέ που είχαμε εφεύρει στο camp. Ομελέτες με αυγά, ντομάτες, λουκάνικα σβησμένα στο κρασί, φέτες τηγανισμένες με γάλα και αυγά, ένα γλυκό ανατολίτικο με σιμιγδάλι και μύγδαλα με κανέλα, σερβιρισμένα σε χυμό βισάντο, - κρασί παλιό και μυρωδάτο της Σαντορίνης, - καθαρισμένα παγωμένα φραγκόσυκα και σαλιγκάρια από την Κρήτη, τα μικρά. Η Γκάμπυ χαμογελούσε ευχαριστημένη που πέτυχαν όλα κι όλοι ήταν χαρούμενοι και πρόθυμοι.

Και πρώτα-πρώτα η έκπληξη. Η έκπληξη στα κορίτσια που δεν περίμεναν να έχουν αυτή την υποδοχή μέσα στη μονοτονία της καθημερινής μας ζωής κι ύστερα το ερωτικό φαγητό δεν περιγράφεται. Κάθε κίνηση, κάθε τρόφιμο γίνεται μέρος από μια ιερή τελετουργία με την έντονη κρυφή επιθυμία και ευλογία να αρέσει, να ευχαριστήσει. Έτσι θέλω, να είναι μια προετοιμασία αντάξια για μία εγκάρδια υποδοχή. Θυμάμαι το φίλο μου το Βαγγέλη, το δάσκαλο που μας έφερνε φαΐ όταν κάναμε τις ανασκαφές και τις μετρήσεις στην πλατεία του Αγίου Στεφάνου της Βιέννης. Μας έφερνε μαγειρεμένα ξερά κουκιά.

- Μύρων έχουν γλύκα, τα χαίδεα ένα-ένα τα ευλογημένα, έλεγε

Στο τραπέζι ήταν όλα τέλεια τοποθετημένα και χαιρόμουν που δε χρειάστηκε αυτή τη φορά να αναμιχθώ στην τοποθέτηση. Στην τοπολογία του τραπεζιού υπήρχε μια αισθητή διάθεση των Φλαμανδών ζωγράφων του 18^{ου} αιώνα. Πάντα εκτιμούσαμε αυτή την εξαιρετική τεχνοτροπία των Ολλανδών που έφερναν στη ζωγραφική τις αισθήσεις, την αφή, την οπτική διείσδυση και την υλικότητα των αντικειμένων, τη γιαλάδα και την απαλότητα. Οι γυναίκες κάθισαν στο τραπέζι και περίμεναν με τελετουργική διάθεση. Τα φορέματα λουλουδάτα με ευχάριστα χρώματα, στο στήθος σφιχτά και στη μέση πλακωτά και ευρύχωρα, ήταν απ' τις κλασικές τουαλέτες στην Ελλάδα. Βιαστικά μοιράσαμε τα πιάτα και τα μαχαιροπήρουνα με τις υφαντές πετσέτες. Είχα ένα μικρό φόβο να μη φέρω την παρέα σε δυσκολία με τα δικά μου "παράλογα". Γύρισα στα κορίτσια και κάπως κοφτά αναφέρθηκα στην πρώτη ατομική μου παράβαση.

- Παιδιά, μετά το φαγητό να με επιτρέψετε να σας αφήσω για λίγη ώρα, για την καθημερινή μου υποχρεωτική άσκηση.

Κι όμως η αναφορά μου στην άσκηση δεν έφερε καμιά αντίθεση.

- Τι είναι η καθημερινή άσκηση; ρώτησε μόνο η Πάολα περίεργα.

- Θα σας εξηγήσω άλλη φορά, τώρα προτείνω να κάνουμε μια πρόποση, έξυπνη και πρωτότυπη.

Ο Σούλης σηκώθηκε, κάπως αφηρημένα και φώναξε:

- Στην υγείά σας!

- Να λοιπόν η καλύτερη πρόποση! Όλοι γελάσαμε δυνατά.

Το φαγητό, η μουσική με τα ποτήρια, τα πιάτα, τα πιρουνία, όλα είχαν γιορτινή διάθεση, σαν Κυριακή μεσημέρι, στον κρυμμένο κήπο με τα σβηστά χαμόγελα και το μελαγχολικό βλέμμα.

- Ομολογώ λοιπόν ότι μέχρι σήμερα δε βρήκα έναν ενδιαφέροντα άνθρωπο στην Ελλάδα, θέλω να πω να είναι ενδιαφέρων.

Η Πάολα με κοίταξε με ένα βλέμμα γεμάτο καλοσύνη.

- Μα ενδιαφέρων άνθρωπος είναι κάθε άνθρωπος, δε νομίζεις;

- Σ' αυτό δεν αμφιβάλλω. Παρόλα αυτά οι άνθρωποι εδώ ασχολούνται με κοινά πράγματα, με τα λεφτά, με τις δουλειές, με την πολιτική.

- Ίσως το είδος που ψάχνεις έχει αφανισθεί απ' την Ελλάδα.

- Δεν ξέρω Πάολα, αλλά ο Μύλερ στο βιβλίο του «Ο Κολοσσός του Μαρουσιού» περιγράφει μια ατμόσφαιρα ζεστής συνάντησης, ιδιαίτερα γύρω απ' τον Κατσίμπαλη και το Σεφέρη. Όχι ότι ζητάω αυτή την ατμόσφαιρα, αλλά έναν άνθρωπο που να μην έχει, τέλος πάντων, μόνο φροντίδες και δουλειές.

- Μη ζητάς στη δική σου εποχή είδωλα από άλλες εποχές. Θέλω να πω πως η παλιότερη εποχή θα φαίνεται πάντα ρομαντική και ιδανική και το κυριότερο μη συγκρίνεις ανθρώπους απ' τα γραφόμενα στα βιβλία. Γιατί στα βιβλία είναι όλοι δεμένοι γύρω απ' το συγγραφέα κι η περιγραφή που δίνει στα πρόσωπα είναι να έχουν κοινές τάσεις.

- Όχι, όχι, δεν είναι οι φάσεις της κοινής συναίσθησης, του κοινού πόθου. Ο Καζαντζάκης περιγράφει μια επίσκεψη μαζί με τον Ιστράτη στο Γκόρκι. Και τον Καζαντζάκη θα συναντούσα με μεγάλη επιθυμία στην Ελλάδα. Για μένα δεν είχε μόνο πόθους, είχε και πάθος, οπτασίες κι ανησυχίες.

- Μα σήμερα η ανησυχία έχει μετατοπιστεί, δεν έχουμε τις ίδιες συνθήκες, χαμογέλασε η Πάολα.

ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ

Στα Ιταλικά φιλμς μ' αρέσει η ηχογραφία του τραπεζιού, -τα πιρούνια, τα ποτήρια, ο φελλός, οι ψίθυροι,- γιατί οι Ιταλοί διατήρησαν την παράδοσή τους στο φαγητό.

- Μα μπορείς να καταλάβεις πολλά απ' το φαγητό Πάολα. Οι Έλληνες τρώνε βιαστικά, λαίμαργα, μηχανικά. Είναι το φαΐ της δουλειάς και του κόπου ή της επιτυχίας, σπάνια συναντάς τη μυθική τελετουργία που είχαν οι φτωχοί χωρικοί των βουνών όταν άνοιγαν το πανί με το ψωμί και το συφάι.

- Η αμαρτία σου είναι ό,τι ξέρεις πολλά. Εμείς βέβαια δεν έχουμε ούτε τις βιβλιοθήκες σας, ούτε τα πανεπιστήμιά σας, θέλω να πω αυτή την τεχνική υποστήριξη κι ίσως είμαστε πιο ευτυχημένοι ακριβώς γι' αυτό το λόγο. Υπάρχει όμως κι ο κίνδυνος να μείνουμε πίσω και να ξεχαστούμε, είπε βιαστικά η Πάολα.

- Όλα μαζεμένα είναι πολλά, Πάολα. Και βέβαια ξέρω πολλά, αλλά αυτό δε σημαίνει τίποτα καταλαβαίνεις; Σημασία έχει... Βέβαια δεν άφηνα τον εαυτό μου να ξεχάσει το βαθύ μου πόθο και τη νοσταλγία για τον αυτόματο έρωτα. Εδώ σταμάτησα και περίμενα. ένοιωθα αυτή τη δυσπιστία και το φόβο της υποδοχής μου, ένοιωθα το αίμα μου ν' ανεβαίνει, ήμουν σε μια άτυχη διέγερση που ίσως δυσκολεύομαι να την περιγράψω γράφοντας. Σημασία έχει το αίσθημα. Να μπορείς να μεταφέρεις αισθήματα.

- Είσαι καλό παιδί, όμως σου λείπει η πράξη, καταλαβαίνεις τι θέλω να πω. Στη ζωή δεν μπορείς να ζεις και να περιγράφεις συγχρόνως. Θέλω να πω ότι το αίσθημα δεν μπορεί να είναι αυτοσκοπός, όσο ειλικρινές κι αν είναι. Λείπει η σοβαρότητα του παιχνιδιού.

- Εμένα μου αρέσουν οι οδηγοί φορτηγών κι οι αθλητές, είπε η Λυδία και χαμογέλασε.

- Κι ύστερα λες να συγκεντρωθούμε. Πεταγόμαστε πότε δεξιά και πότε αριστερά, ή πάνω-κάτω, ενώ θα μιλούσαμε μόνο για τον έρωτα.

- Μαζεύονται τόσα πολλά.

- Μα, Γιώργο, να περιγράψω: Απόγευμα Κυριακής, κουστούμι και χωρίστρα και τα χιλιάρικά στη τσέπη, βγαίνει για γκόμενα ο φίλος, κατάλαβες; ούτε ιστορίες, ούτε φιλοσοφίες. Αυτοί οι τύποι μου αρέσουν.

- Δηλαδή οι επαγγελματίες; ρώτησα ειρωνικά.

- Όχι. Για σκέψου ένα ψαρά να βγει στη θάλασσα και αντί να ψαρεύει, να σκέπτεται. Μα επιτέλους καταλαβαινόμαστε; είπε η Λυδία.

- Εγώ όμως ανήκω ή ας πούμε θέλω να είμαι σαν κι αυτούς τους ψαράδες, όχι ότι βαρέθηκα το ψάρεμα, αλλά τα ψάρια έχουν πληθύνει, δεν έχουν γεύση. Κι ύστερα για ποιον να ψαρέψω;

- Και προηγουμένως τα ίδια μου είπες. Πιστεύω ότι καλύτερα είναι να μείνουμε πίσω, καλύτερα να είμαστε οι τελευταίοι, οι ξεχασμένοι, μακριά από αυτούς τους μαραθώνιους της επιτυχίας. Ο πιο μεγάλος, ο πιο ψηλός, ο πιο χοντρός στη μαζική μας κουλτούρα. Ας είμαστε εμείς οι πιο τελευταίοι, κι ύστερα;...

- Βλέπεις, πάλι ξεφύγαμε.

- Επιτέλους να μας πεις πώς μας διάλεξες.
- Να μιλήσει ο Σούλης.
- Ήμασταν ελεύθεροι όλο το πρωί στην αμμουδιά. Ξεκινήσαμε με τα πόδια νωρίς για ν' ανοιχτούμε στη θάλασσα με τη βάρκα μας. Ο Μάκης σκάλιζε την πέτρα με το σφυρί και το λεπίδι. Μια χούφτα πέτρα, πήγαινε κι έφερνε μορφή κι εκεί που γυρίζει, σας βλέπει. Έτσι ξαφνικά άρχισε «πήγαινε στις κοπέλες εκείνες και πές'τες να έρθουν κοντά μας με κάθε τρόπο, πες ότι τις χρειαζόμαστε για μοντέλα» λέει ο Μάκης. Εγώ σηκώθηκα και μετά ακολούθησε όλη η συνάντηση.
- Ωραία αυτά τα ξέρουμε και τώρα πώς έγινε η εκλογή, ρώτησε η Πάολα. Ο Σούλης σήκωσε τους ώμους.
- Πρώτα–πρώτα τα μπούτια σου, μου άρεσαν, ήταν τόσο στρογγυλά και σφιχτά και ύστερα τα μάτια σου, τα χείλη σου, η γλώσσα σου, όλα μου φαίνονταν σφιχτά. Ο Σούλης έκανε μια παρατήρηση «οι γυναίκες που μ' αρέσουν έχουν όλες ίδια παραστατικά, τα μάτια» και φαίνεται ότι έχω κι εγώ πρότυπα, ίσως από τις εικονογραφίες ή τις τοιχογραφίες μας, αυτή την ομορφιά που έχει ανατολίτικη όψη, ή καλύτερα του Αιγαίου. Θυμάμαι τη συζήτηση στο πολυτεχνείο όταν οι βοηθοί δίνανε βραβεία, η εκλογή μου «έπεσε» σε μια άσχημη που εγώ υποστήριξα σαν μινωική φιγούρα ή καλύτερα σαν γεωμετρική. Μάτι τρανό και πρόσωπο αιχμηρό – τι ποιητική ομορφιά! Οι εικόνες της ομορφιάς είναι εικόνες πολεμικές, της περιπέτειας, της υπεροχής. Είναι η ομορφιά της φάτσας, της αντρικής αισθητικής.
- Για μένα όλες οι γυναίκες είναι όμορφες, όλες χωρίς εξαίρεση. Οι λεγόμενες άσχημες, οι γριές, οι χοντρές, οι στραβές με γυαλιά, όλες, αρκεί να ερεθίζουν την ιστορική μου εικονογράφηση. Έτσι συνδέω την ομορφιά με μια γενική όψη όπως στα κυκλαδικά ειδώλια, στα γεωμετρικά και στα μινωικά. Την ομορφιά την φέρανε οι δωρικοί άνθρωποι, οι άντρες του βορρά. Θυμήσου την «ωραία Ελένη». Τι μορφή είχε η «ωραία Ελένη»;
- Η ομορφιά είναι μέσα μας κι ορίζεται από τις συνθήκες του περιβάλλοντος.
- Άλλο θέλω να πω, θέλω να πω πως η ομορφιά δεν είναι ένα ανεξάρτητο φαινόμενο, είναι όπως όλες οι άλλες λειτουργίες–διαδικασίες, μια διαδικασία που στην αφηρημένη μορφή της γραφής, συνήθως γίνεται αντικειμενική. Παίρνει ένα χαρακτήρα μιας εξωτερικής όψης. Έτσι θα έλεγα ότι η ομορφιά είναι μόνο η σχέση με τη διάθεση της αγάπης κι ύστερα ποιος άνθρωπος δε θέλει να αγαπήσει;
- Και με είδες με τόση ακρίβεια; Ρώτησε περίεργη η Πάολα.
- Μα όχι και γι' αυτό ερεθίστηκα και θέλω κι εγώ να μάθω πώς έγινε η πρώτη εικόνα.
- Μ' ενδιαφέρει κι εμένα αυτή η διαδικασία. Θέλω να με μάθεις να βλέπω, όπως μου υποσχέθηκες. Μάθε με να βλέπω, να βλέπουμε μαζί την ίδια εικόνα.
- Ν' αρχίσουμε την «αναστήλωση» των κινήσεων και της ημέρας:

9.15 πρωί στο Καμάρι, ο γιαλός σχεδόν άδειος, κατεβαίνουμε απ' το λεωφορείο και έχουμε διάθεση ευχάριστη. Νοιώθουμε τη μέρα να μας

ανήκει, χωρίς το βάρος της δουλειάς και του προγράμματος. Σας πλησιάζουμε, ξαπλώνουμε και βλέπουμε.

9.20 ο Σούλης κάνει μια άσκηση «ΘΕΑΤΡΟ ΧΩΡΟΥ» όπως κάναμε στην αρχαία Θήρα το 1980. Πηγαίνει σ' αυτές τις δύο γυναίκες και τις παρακαλεί να έρθουν κοντά μου.

9.25 Από εδώ και μπρος αρχίζει κι η δική μου επέμβαση. Βλέπω την περιέργεια. Όλοι θέλουν να έρθουν κοντά μου, να με πλησιάσουν, να δουν πώς δουλεύεται μια πέτρα με άμμο και σφυρί και παίρνει μορφή, στόμα, μύτη, μάτια.

9.30 Πρώτα έρχεται η Κατίνα, βλέπει, ακούει, της αρέσει. Είμαστε τρεις κι εσύ διαβάζεις το αγγλέζικό σου βιβλίο. Διστάζεις να έλθεις, σα να είχα ρυθμίσει εγώ τις κινήσεις.

9.35 Επιτέλους έρχεσαι. Η πρώτη εικόνα σε κίνηση χτυπώντας την πέτρα, σε βλέπω, σε «ζωγραφίζω», μου αρέσεις αμέσως, χωρίς την ιστορία σου και

18.10 Είμαστε μαζί σας.

- Όπως καταλαβαίνεις, Πάολα, νομίζω ότι κι εγώ δεν ξέρω ούτε τους νόμους, ούτε τους κανονισμούς. Τώρα θα μου πεις τι είναι «η πράξη της πέτρας». Η πέτρα και ο Θεός. Δώσε μια μορφή σε πέτρα, μπορείς. Δώσε μάτια, δώσε χείλια σε μια πέτρα. Και χτύπα, χτύπα, καλείς τη ζωντανή μορφή σα μαγική πράξη. Ξέρεις στην αρχαιότητα οι έλληνες είχαν τις πέτρες ιερές. Και τι δεν είχαν ιερό οι αρχαίοι. Σκέψου ότι είχαν πέτρες που τις άλειφαν αρώματα και τις έντυναν με ρούχα ειδικά. Ίσως είμαι κι εγώ τέτοιος ιερέας και θέλω να σου εξηγήσω πώς αισθάνομαι. Όταν ανοίξουν οι δείκτες μου και μπω στο κενό κύκλωμα, τότε σε βλέπω, ας το πω, με μία άλλη λογική, ας πω «αισθητικά» αν και νομίζω ότι η ικανοποίησή μου είναι διπλή. Μια που βλέπω να παίρνει μπρος η αίσθηση της αρχέτυπης ουσίας – σε δυσκολεύει ο όρος τι εννοώ;- Θέλω να πω σε βλέπω πια σα σύμβολο, σαν όργανο δομής, σαν να είσαι η πρώτη γυναίκα, η μόνη, και πιστεψέ με η ένταση είναι πολύ δυνατή. Κι η δεύτερη, η άλλη εικόνα που με φέρνει στη ζωή, είναι η προσωπική σου. Εσύ όπως έγινες, όπως μεγάλωσες, όπως κινείσαι. Μα η κίνησή σου είναι ενέργεια διαδικασίας – προς τα πού, πώς, γιατί – εάν αφαιρέσουμε τη λογική της κίνησης, τότε έχουμε αυτή τη ζωική χωρογραφία.

- Ζωική χωρογραφία; τι έννοια είναι αυτή που φέρνεις;

Παρόλο που η Πάολα δυσκολευόταν κυριολεκτικά να με καταλάβει, ένοιωθε όμως ότι ήταν σωστά αυτά που έλεγα. Κι ύστερα νοιώθεις τη χωρογραφία της ζωής. Μα γιατί στέκεσαι έτσι στις λέξεις; γιατί ακούς τις λέξεις μου; οι λέξεις είναι αλλοιωμένες, οι λέξεις ανάμεσα στους ανθρώπους, άχρηστα εμπόδια. Πάρε ένα Κινέζο κι έναν Ιταλό που δεν ξέρουν ο ένας τη γλώσσα του άλλου. Κι ύστερα λέει ο Κινέζος μια φράση, μια χλευαστική παιδική φράση στα κινέζικα κι ο Ιταλός βέβαια πιστεύει ότι ο Κινέζος μιλάει σίγουρα κινέζικα. Κι ύστερα άλλο παράδειγμα, πάρε τους κανόνες της συντακτικής προφοράς ή της γραμματικής τάξης. Εάν σας πω για παράδειγμα ότι αναιρώ τους κανόνες, τότε κι οι φθόγγοι δεν θα έχουν τάξη, τότε είναι φωνές: θωέλ, αν, ωπ, ταλαβαινεις, κατ, η ενδ, γτια, κι, ονομασμεν, ιμλας, ω, ς, φωεν, ων, τ, ε, σ, αμ, ουμ, ραχα, αχαρ, αχαρ, η, ονομ, τις φνές, χο,

το, μο, γιο, ονο, κοκο, ακι, και, τοκο, μονοογιο, ονο, οκο, ε, και, γιατί, αν, χουνε, ζητά, οι φθόγγοι, απ' δωε, και εμπρός...

Μια ολόκληρη ζωή μας βασανίζουν οι ταξιαρχίες των φθόγγων. Ο μεγαλύτερος εφευρέτης–ευεργέτης θα είναι ο απελευθερωτής. Σκέψου την απελευθέρωση! Τι γιορτή, τι σημαίες, τι φωνές, τι φθόγγοι απολυμένοι, ελεύθεροι! Ο απελευθερωτής των φθόγγων, Θεέ μου.

Σκοτείνιασε, σιγά-σιγά αισθανόμουν όλη εκείνη την ιδιόρρυθμη υγρασία που ανέβαινε απ' την καλντέρα και σκέπαζε όλο το νησί. Το φως ήταν πράσινο, βαρύ, τα ηλεκτρικά φώτα στην αυλή έβγαζαν ομιχλοστέφανα θαμπά και παρδαλά. Ήμασταν κυκλωμένοι από άσπρους τοίχους γύρω-γύρω και μέσα σ' αυτή την ηρεμία, χαμηλά στην αυλή, ακούγαμε τη συζήτηση διπλή και τρίδιπλη.

Όταν βρίσκομαι σε μια συνάντηση και σκέφτομαι συγχρόνως την άλλη συνάντηση και την άλλη και την άλλη και την άλλη, νοιώθω ένα ανυπόμονο αίσθημα βιασύνης. Και κάποτε έρχεται μέσα μου μια σύγχυση ανάμεσα στο μέλλον και το παρελθόν. Ένοιωθα πάλι μια σύγχυση και μια ευτυχία που δε χρειαζόταν να φέρνω αποδείξεις. Κι όμως μέσα στον αέρα υπήρχε μια ουσία που έφερνε μια προειδοποίηση ότι θα συμβούν άγνωστα γεγονότα, αλλόκοτα, περίεργα. Είναι σαν αυτή την αόρατη δύναμη του νησιού, κρυφή και φανερή συνάμα, μπαίνει στους χώρους όπου κι αν βρίσκεσαι μέσα σου και δεν μπορείς να παλέψεις, να αντισταθείς, μια δύναμη σα φυσική τιμωρία.

Είναι η δύναμη που φέρνει η νύχτα με το σκοτάδι, το σκοτάδι που εξαφανίζει το σύμπαν. Ξαφνικά είμαστε μόνοι, ο θόλος του σπιτιού μας, σα βαρέλι μέσα στον ωκεανό, με μια τέτοια αίσθηση για το σύμπαν που εξαφανίζεται με φέρνει πάντα μπροστά στην απόλυτη θέση μου. Εσύ και το σύμπαν. Τα γύρω μου, μέσα στο άδειο βαρέλι που ταξιδεύει τον ωκεανό, πλέκουμε ένα κόσμο απ' τα όνειρα, απ' το μέσα μας. Θυμάμαι το χρώμα που έπλεκε η Κάριν, τον κήπο, τα λουλούδια, θυμάμαι τον πέτρινο χώρο που πρότεινα με το μινωικό θρόνο. Τι περίεργο, πόσο γρήγορα γίνεται η αντίδραση στον άνθρωπο, σ' αυτές τις αλλαγές της μεγάλης στιγμής. Βέβαια δεν ήθελα να μεταφέρω απότομα τις δικές μου γνώσεις, γιατί φοβόμουν ότι θα προκαλούσα εγώ το φόβο, ήξερα όμως την δύναμη όταν έπεφτε το πυκνό σκοτάδι κι έβγαινε αθόρυβη, την ένοιωθα βαθιά μέχρι τα σωθικά μου.

Συνήθιζα πάντα να έχω αναμμένη τη γκαζόλαμπα τη νύχτα, όταν αισθανόμουν και προλάβαινα απ' την αθόρυβη παραλυσία ν' ανοίξω τα μάτια. Μια ακτίνα φως φευγάτιζε το αίσθημα για ν' αρχίσει και πάλι. Ήταν το απόλυτο, μια σύγκρουση ανάμεσα στο σκοτάδι και το φως.

Τι στιγμή! να μπορείς να κρατήσεις τη στιγμή.

Ένα ξεχασμένο καθυστερημένο πλοίο μούγκριζε και τα λεωφορεία κατέβαιναν με τους θαμπούς προβολείς – μια αναλαμπή – απ' τον Πύργο μέχρι τα Φηρά και τη Μεσσαριά. Με φωτεινές γραμμές, άγνωστες, σα μια φοβέρα να διαπερνάει το πυκνό σκοτάδι.

Στο νησί υπάρχει πάντα μια αγωνία, η αγωνία της στιγμής. Κανείς δεν την αναφέρει, κανείς δε μιλάει κι όμως τη νοιώθουμε τόσο κοντά, τόσο δίπλα μας στη ζέστη του καλοκαιριού, στο σκοτάδι της νύχτας. Οι ξένοι κι οι Αθηναίοι έβριζαν τους πολλούς τουρίστες. Εμάς δε μας ενοχλούσε κανείς. Είμαστε ξεκομμένοι μέσα στη λακκούβα της Μεσσαριάς πρωί, βράδυ. Την ησυχία της νύχτας την τάραξε απότομα ένα αλλόκοτο τραγούδι σαν

ουρλιαχτό και σαν κραυγή, μελωδικό και συνάμα παράφωνο. Τα κορίτσια τρομάζανε.

Ήταν ο σινιόρ «Λούνα» που τραγουδούσε τα σεληνιακά του άσματα. Ο Σούλης πρότεινε ν' ανεβούμε κρυφά στη σκεπή, να δούμε το σινιόρ "Λούνα". Σιγά-σιγά και χωρίς θόρυβο ανεβήκαμε στις σκεπές ίσαμε τον εξώστη. Μπροστά μας κάτω στην αυλή σκεπασμένος με μια κουβέρτα τραγουδούσε ο σινιόρ Λούνα μ' ένα πάθος και μια μέθη σα να ήταν ερωτευμένος με το φεγγάρι. Η εφιαλτική εικόνα, σα φάντασμα κι ο φωτισμός της ομίχλης έδιναν στον τραγουδιστή μια διαβολική όψη, υπερκόσμια.

Εμείς κρατούσαμε τις ανάσες μας, σφιχτά ο ένας δίπλα στον άλλο αγγίζαμε τα σώματά μας κι ένοιωθα ευτυχία απ' αυτό το άγγιγμα. Ήταν άλλο άγγιγμα, ήταν κι απ' τον αυτοματισμό της αγάπης που λέω, άγγιγμα που αισθανόμασταν σε άλλα πλάνα. Ήταν τόσο σύντομο κι όμως νοιώθαμε, κάτω απ' τα υφάσματα που φορούσαμε, τα δύο σώματα να σκιρτούν, να τρέμουν γι' αγάπη, για έρωτα. Τα τραγούδια ήταν διαπεραστικά γιομάτα νοσταλγία, μια νοσταλγία γιομάτη ζέστη και γιασεμί. Είχαμε φτάσει σε μια περιέργη στιγμή όταν βλέπαμε τον άνθρωπο χωρίς να μας βλέπει. Παρακολουθούσαμε κι ο τραγουδιστής δεν ήταν σε θέση ν' ανακαλύψει το βλέμμα μας. Η Καίτη με άγγιζε με το καυτό της μάγουλο και ψιθύριζε.

Υπάρχει ένα μυστήριο στην πράξη της παρακολούθησης, γίνεσαι παντοκράτορας της σκηνής. Σκέψου να βλέπεις εντελώς τυχαία ανοίγοντας μια πόρτα ή ένα παράθυρο, αθόρυβα, άθελα, έναν άντρα και μια γυναίκα να κάνουν έρωτα ανενόχλητα, όμορφα και ήρεμα, χωρίς να μπορούν να σε δουν. Δεν αισθάνεσαι μια απερίγραπτη ηδονή με την ταύτιση που ακολουθεί; Θυμήθηκα την Κίτυ Κέρτις, την κόρη του Μάικλ Κέρτις του μεγάλου σκηνοθέτη της «Καζαμπλάνκα» με το Χάμφρεϊ Μπόγκαρτ και το πικρό παράπονό της γιατί δεν καταλαβαίνουν οι Αμερικάνοι το μπαμπά. Τον κατηγορήσαν, τον συκοφάντησαν για κάτι σκάνδαλα ότι ήταν ηδονοβλεψίας κι η κακομοίρα η Κίτυ δεν μπορούσε να καταλάβει πώς οι άνθρωποι θεωρούσαν την όραση παράνομη κι εγκληματική πράξη.

Κι ο κινηματογράφος; Ο σκηνοθέτης που παρακολουθεί τους ήρωες της ιστορίας του στις σκηνές που οι ηθοποιοί είναι δεμένοι με την υπόθεση; Τι δράμα και τι ηδονή συγχρόνως για ένα σκηνοθέτη να παράγει τόσες όμορφες σκηνές, ενώ ο ίδιος πρέπει να σκέπτεται την παραγωγή και την ποιότητα. Κι όμως τώρα καταλαβαίνω γιατί σ' αυτή την πράξη της παρακολούθησης υπάρχει ο νόμος ενός αυτοματισμού. Οι πρωταγωνιστές της σκηνής δρουν απόλυτα κι ανενόχλητοι, ενώ υπάρχει μια δύναμη, η δύναμη του τρίτου ανθρώπου.

Και ποιος ήταν ο σκηνοθέτης τη στιγμή που ζούσαμε ανάμεσα στον άντρα τραγουδιστή και στο φεγγάρι; Πώς ξεφεύγει η ζωή στο θέαμα! Οι φιλόσοφοι μας εξηγούν και μας περιγράφουν την κοινωνία του θεάματος, όπως μας λένε. Το θέαμα γίνεται αυτοσκοπός. Απ' τη μια η αυτόματη ζωική ενέργεια κι απ' την άλλη η υποτίμηση της ζωικής σου ουσίας. Ποιος παράγει και ελέγχει τη ζωική ουσία; Ποιος παράγει και ελέγχει τη θεαματική ουσία;

Κι ωστόσο, αν απλοποιήσουμε τη σκέψη μας, τι μπορούμε να σκεφτούμε; Τι θεαματική ουσία παράγεται σε μια περιοχή στην Ελλάδα; Τι θεάματα παράγει ένας λαός; Ποιος ελέγχει την παραγωγή των ειδώλων της εικόνας στην καθημερινή ζωή, στα μέσα πληροφορίας και παιδείας; Με ποιες εικόνες γίνεται η μεταφορά; με ποιον τρόπο, με ποια ένταση, ποιος είναι ο αποθηκάριος της ελληνικής εικόνας.

Πόσο αστείος είναι ο Τσαρούχης κι οι σύντροφοί του, που με τόσο οδυνηρό τρόπο και ναΐφ μένει πιστός στην ελληνική τυπολογική εικόνα. Κι ενώ μας παρουσιάζει όντως Έλληνες φαντάρους, ναύτες και καφενεία, στην ουσία απομακρύνεται απ' την πηγή. Γιατί στην τέχνη της ζωγραφικής δεν υπάρχει

καμία σταθερή λειτουργία για να ιεροποιήσεις τα φαινόμενα. Στα τοτέμ, δηλαδή στα πρώτα φαινόμενα του γένους, η εικονοποίηση είχε την επιβίωση και συνάμα τη λατρεία σα σκοπό. Και στα ελληνικά η λέξη Θεός προέρχεται από το θεώμαι, που αφορά την πράξη της εικονοποίησης. Η πράξη της εικονοποίησης ήταν πράξη λατρείας. Όταν βλέπουμε τις εικόνες στις σπηλιές της Σαχάρας και στην Γαλλία, νοιώθουμε αυτή την πράξη της πίστης και της εικόνας. Εκεί υπάρχει μια συνθετική και συνοχική διαδικασία ανάμεσα στην εικόνα και την επιβίωση ή στην ταύτιση με το ζώο που εικονοποιεί. Η κυκλική μετεμψύχωση, όπως το στάδιο του ανιμισμού και ψυχισμού μπορεί να νοηθεί. Το τοτέμ του ιχθύος, το γένος του ψαριού, δίνει την εικόνα της καταγωγής, της προέλευσης, του τόπου. Μα το τοτέμ του Τσαρούχη είναι οι ναύτες. Θα ήθελα να ξέρω ποια αναλογία υπάρχει ανάμεσα στους φαντάρους, εσατζήδες και στους ναύτες, κάπου υπάρχουν και αεροπόροι. Αυτά είναι τα τοτέμ σήμερα στους ιερούς τόπους του ελληνικού χώρου;

Το σενάριο: Ελλάς των διανοουμένων. Τον Ελύτη, το Νταλάρα, το Σαββόπουλο, τον Ξενάκη, βάλτους σε γαλλικό καμπινέ με δυσκοίλια. Μα μπορείς με τόσο ψεύτικες εικόνες, που δεν έχουν καμία άλλη λειτουργία απ' το να δώσουν το άλλοθι στην κρατική οργάνωση ότι έχουμε και καλούς καλλιτέχνες. Μα μπορείς με τόσο άστοχες και φτηνές εικόνες της πραγματικότητας, να ερεθίσεις τη φαντασία, να ανοίξεις διαδικασία; Με πιάνει λύπη βαθιά όταν σκέφτομαι τους καλλιτέχνες στον ελληνικό χώρο σήμερα.

Θέλεις να κάνεις ελληνικά σενάρια; Γιατί θα πρέπει να απαγορεύεται η εικόνα της Ακρόπολης, με σημαία και χωρίς σημαία; Ακρόπολη και Γκλέζος. Γοργοπόταμος, στεφάνια και σορόπια. Έκθεση Θεσσαλονίκης και στατιστικές του πρωθυπουργού. Εσύ μιλούσες για τους «νεκροθάφτες» με τον Ορλάνδο και το Μουτσόπουλο, για «νεκροθάφτες», για τις ύαινες. Σαν τα ψοφίμια τα γεράκια είδες τις εικόνες βιαστικά απ' τους τραυματίες που ψυχορραγούν, απ' τις πόλεις που αργοπεθαίνουν. Κι ανάμεσα στον πληθωρισμό τις εικόνες, αφού οι εικόνα χάνει πια σε σημασία και αξία και νοιώθουμε τη μεταφορά μας σε μία υλιστική κατεύθυνση που ούτε ικανοποίηση, ούτε την ψευδαίσθηση της ελπίδας φέρνει.

Μαζεύω και ξεχωρίζω τις εικόνες του πολιτισμού μας στον ελληνικό χώρο μέσα μου κι απ' όπου ν' αρχίσω, πάντα δύο απλά και πάλευκα φαινόμενα μαλακώνουν την ψυχή μου, τα είδωλα και τα σπίτια του Αιγαίου. Σ' αυτά δε χρειάζονται τα λόγια, οι εξηγήσεις. Είναι παγκόσμια σύμβολα της πόλης και των ανθρώπων. Τα τοτέμ του ανθρώπινου είδους. Συγκεντρώνουν και περιέχουν μέσα τους τα πιο συγκεκριμένα και απλά αισθήματα. Είναι σαν τις αυτόματες αντιδράσεις-ερεθισμούς. Είναι απ' τον αυτοματισμό της ζωής και της αγάπης με μία ανείπωτη έκφραση για ειρήνη, χωρίς φωνές, φθόγγους και λέξεις. Εκεί που όλη η ένταση του σύμπαντος έχει για δείκτη τον άγρυπνο άνθρωπο που αντιστέκεται στα εγκαύματα, στις ακτίνες, στις βαρύτητες και στις αντιδράσεις.

- Τι σκέφτεσαι Γιώργο; Η Καίτη με ξύπνησε απ' τους συλλογισμούς μου και ξανάνοιωσα τη ζεστασιά στα μπούτια της. Θεέ μου τι ωραία γεύση της αφής, μοιρασμένη σ' όλο το κορμί μας. Γύρισα κι ακούμπησα απαλά με το δάκτυλό μου τα χείλη της Καίτης.

- Μην ενοχλείς το τραγούδι της νύχτας, Καίτη.

Έκανα νόημα να κατεβούμε και πάλι στην αυλή μας. Η γραία Μαρκεζίνα ξαπλωμένη στον πέτρινο πάγκο είχε μαζευτεί σαν κουβάρι και αποκοιμήθηκε. Ο γεροτραγουδιστής του φεγγαριού γύριζε σιγά και ήρεμα

στον ύπνο, μόνο τα βήματα και το σιγανό σφύριγμα, σαν αντίλαλος, έσβηναν τη νύχτα που άρχιζε για μας.

- Τι σκεφτόσουνα δεν μας είπες Γιώργο; Άνοιξε τη συζήτηση κι η Ελένη. Η Γκάμπι, η κοπέλα απ' το Λιντς, είχε ετοιμάσει την κάμαρα στο "σπίτι του έρωτα". Έτσι το ονομάζαμε ειρωνικά ανάμεσα στο σπίτι που χρησίμευε για γραφείο και συνεδριάσεις και στο καθημερινό σαλόνι.

- Μα τι ωραία ονομασία είναι αλήθεια! Το σπίτι του έρωτα!

- Όχι, μη σας τρομάζει, εμένα μου αρέσει να το αναφέρω σα σπίτι των φίλων, το σπίτι της αγάπης. Πάντως πράγματι δεν μπορεί να νοηθεί ένα τέτοιο σπίτι διαφορετικά.

Έτσι μείναμε τέσσερις, δύο ζευγάρια, δυο γυναίκες, δυο άνδρες και διασκέδαζα την περιέργεια των κοριτσιών να μπούνε στο σπίτι του έρωτα, και ό,τι περίμεναν ότι θα συνέβαινε και θα ακολουθούσε.

- Εγώ λέω να μπούμε και να αρχίσουμε τη διαδικασία της αγάπης, ή του έρωτα ή του...

Σσσς! Έκανε η Καίτη. Μη χάνεις άδικα φθόγγους και λόγια. Να μπούμε μέσα με μια προϋπόθεση, να μην κάνουμε έρωτα.

- Όχι προς Θεού, όχι όρους οξύμωρους. Εάν δε θέλεις να κάνεις έρωτα, δεν χρειάζεται να μπούμε στο σπίτι του έρωτα και μετά γιατί σε φοβίζουν οι λέξεις κι οι ορολογίες;

- Κάνω την πρόταση να πάμε τώρα νύχτα στη θάλασσα.

- Πώς σ' ασφαλίζουν τα αφηρημένα νοήματα; Η θάλασσα δεν είναι τόπος του έρωτα; κι ύστερα τι μας πέρασες, για αγριάνθρωπους που μόλις θα περάσουν την πόρτα κατεβάζουν τις κουρτίνες; Μήπως συμβαίνει το αντίθετο, μήπως έτσι φανερώνεις τους φόβους σου; Φοβάσαι τα ελεύθερα, τα απρόοπτα. Στα αλήθεια, Καίτη, βάζεις τη λειτουργία του έρωτα σε μια μηχανιστική εξέλιξη. Μα εγώ δεν την κάνω την πρόταση έτσι. Βέβαια αν αλλάξω την ονομασία και πω πάμε στο σπίτι με τη γαλάζια πόρτα να συνεχίσουμε τη συζήτηση...

- Όχι! Είπε η Πάολα. Ωραία, όμορφη είναι η συζήτηση και τα λόγια, αλλά η ερωτική πράξη είναι πιο άμεση.

- Μα δεν είναι αυτό, είναι ο φόβος μου μήπως πέσουμε σε πρόχειρες θεατρικές δοκιμασίες, σε απόρροιες της νύχτας, θέλω να με καταλάβεις.

Η Καίτη με κοίταξε γλυκά στα μάτια μ' ένα ευχάριστο άγγιγμα, βελούδινο.

- Μόνο μη βιάζεστε και χάνετε. Για μένα αρχίζει τώρα η ώρα της άσκησης. Προτείνω πριν να μπούμε στο σπίτι του έρωτα να διαλύσουμε την παρέα. Ό,τι θέλει ο καθένας. Εγώ θα είμαι στο μινώταυρο και θα ήθελα να με αφήσετε εντελώς μόνο. Εξάλλου θα σας τα πω όλα. Ας πούμε περίπου σε μια ώρα. Κορίτσια αν θέλετε εσείς κάντε μια βόλτα στο χωριό ή ανοίξτε τη βιβλιοθήκη μας. Έχουμε και δωμάτια και κρεβάτια για όλους.

-Τι εννοείς με την άσκηση, όλο επιδείξεις είσαι, δεν μας τα εξηγείς καλύτερα; Δεν είμαι περίεργη, αλλά θέλω να τα ξέρω όλα για έναν άνθρωπο που συνάντησα. Θέλω να μάθω, θέλω να με μάθεις. Πρώτη φορά μου συμβαίνει ύστερα από τόσα χρόνια σχολείο, έχω μία αίσθηση σαν να δίνω εξετάσεις.

- Πάλι πιάνεστε από τα λόγια και τις λέξεις. Εντάξει σας υπόσχομαι να σας τα πω όλα και μην νομίζετε όμως ότι γίνεται τίποτα το σπουδαίο, είναι μία προσωπική άσκηση. Γεια σας, προς το παρόν.

ΑΛΩΣΗ

Ο Σούλης ξαπλωμένος στην πολυθρόνα χασμουρήθηκε. Τα κορίτσια ένοιωθαν μία αδυναμία σαστισμένα, με τα ποτήρια στα χέρια.

- Όπως και να έχει το πράγμα, σήμερα θα περάσουμε ωραία τη βραδιά. Νομίζω ότι είναι η ώρα της σιωπής και της ηδονής. Εμένα παιδιά μην με ρωτάτε πολλά πράγματα.

Η ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ

Στην ουσία ένοιωθα ένα βάρος, μία μελαγχολία που δεν καταφέραμε να σβήσουμε τις εικόνες και τα λόγια. Λόγια, λόγια, λόγια...! Μα για να αγγίξεις έναν άνθρωπο χρειάζονται τόσες διαδικασίες, έγγραφα και αιτήσεις. Είμαστε τόσο μακριά, ανάμεσα σε τόσους ανθρώπους.

Μπήκα στις κατακόμβες και περίμενα στο πυκνό σκοτάδι. Ούτε φωνή, ούτε αντίλαλος στον άδειο χώρο. Κλείσανε οι πόρτες, τα τείχη μέσα στα τείχη μου κι άρχισε η πολιορκία και το δράμα της άλωσης. Είχα στο νου μου το ρυθμό της ζωής, μία ώρα την μέρα πολιορκία και άμυνα, αντίσταση και πίστη. Καθισμένος στην σπηλιά του μινώταυρου αυτή τη φορά διάλεγα στο σκοτάδι τις εικόνες μου, άδειαζα, λιγότευα, μίκραινα, φτώχαινα, μάζευα την μοναξιά μου. Άφηνα την ζωή μου στον άδειο χρόνο, στον άδειο χώρο, μία φορά την μέρα να αντέξω την δυστυχία και την κακομοιριά της μέρας, σα βαρόμετρο στη Σαντορίνη, σα δείκτης άφηνα να περάσει μέσα μου η μοναξιά κρύα και σκληρή, η μοναξιά του σύμπαντος, η σιγή. Άδειαζα το κεφάλι μου που γιόμιζε εικόνες και σχήματα. Πόσο αισθάνθηκα τόσο κοντά στην πολιορκία και την άλωση. Τα λόγια βάραιναν, αργά – αργά έμενε ένα αίσθημα σαν να είμαι μόνος σε μία μεγάλη σπηλιά

ΧΕΙΜΩΝΑΣ – ΑΝΟΙΞΗ – ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Οι στιγμές περνούν, φεύγουν μα νοιώθω το μακρινό ταξίδι χωρίς να έχω στο νου μου μία πόλη, μία χώρα με ανθρώπους. Είμαι μέσα στην κοιλιά του μινώταυρου και περιμένω, περιμένω να περάσει να λευκάνει το σκοτάδι, να αδειάσει το μέσα μου σαν μπουκάλι. Άνοιγα τις πόρτες να έμπει παντού η νύχτα να διαπεράσει τα πάντα σαν χιονοστιβάδα με τους ήχους, τους άγνωστους κρότους που μεγεθύνουν τον όγκο της νύχτας. Θυμάμαι τις δύσκολες ώρες, μία-μία μετρούσα με τα δάχτυλα τις στιγμές. Πρώτη στιγμή, οι πέντε κύκλοι πάνω από τον τάφο του Ατρέα, ο διάδρομος που ενώνει το σύμβολο με την πραγματική εικόνα του θόλου. Κάθε κύκλος φέρνει εμπόδιο, σημάδια της βαρύτητας, του βάρους απ` τις πέτρινες εικόνες στο καύκαλό μου, τις συλλογές μου, σιγά-σιγά κι αργά από κύκλο σε κύκλο περνώντας τον κατήφορο διάδρομο ίσαμε το κέντρο που γίνεται στρόβιλος και σίφουνας και η ανάληψη στα ουράνια, δίχως βάρη, μετέωρος πάνω από την θάλασσα, χωρίς εικόνες. Νοιώθω τόσο πλαστικά αυτό το μετέωρο αίσθημα πάνω από την θάλασσα να τραβάει όλη μου την ύπαρξη σαν μαγνητική αναστήλωση. Ένα περίεργο φαινόμενο που στην ουσία με διασκέδαζε και κρυφά χαμογελούσα. Υπάρχει μία αίσθηση του σύμπαντος μέσα μας, μία αίσθηση που κατευθύνει την ζωική μου ένταση. Πέρα από την ψυχοκοινωνική μας σύνδεση, είναι ο νόμος της μεγάλης φυσικής δομής που σε σύγκριση η χρονική ροή γίνεται σε χιλιάδες χρόνια. Κάτω από τον ήλιο είμαστε μικρά ζωικά όντα που αναβασβήνουν σαν άτομα στον ρυθμό της γέννησης και του θανάτου. Ποια σκέψη, σε ποιόν πολιτισμό σε ποια τεχνολογική θρησκεία μπορεί το άτομο να συλλάβει τη δημιουργική φάση της ζωής. Είμαστε θεοί δημιουργοί. Οι πράξεις και ο σκοπός μίας τεχνητής κοσμογονίας. Υπάρχουν ενδείξεις ότι το διαστημόπλοιο που ταξιδεύουμε, θα αλλάξει δρομολόγιο, χρειάζεται, έχει ανάγκη από καύσιμα. Υπάρχουν όντως άνθρωποι μίας πολιτισμένης μονάδας που δεν είναι ευτυχημένοι στη γη και σκέφτονται διαστημικές περιπέτειες. Μήπως υπάρχει το

σατανικό σχέδιο να καταστρέψουμε όλοι μαζί το ταξίδι μας πάνω στο διαστημόπλοιο που ταξιδεύουμε και μαζί όλο το οικολογικό σύστημα της ζωής; Ξαν να ήμουν ναύτης κι άκουγα τα προστάγματα μέσα από την σήραγγα ενός άγνωστου καπετάνιου, ταπεινά και αθόρυβα, αμίλητα, μ' ένα θαμπό χαμόγελο ακούραστα στην κουπαστή του κάμπου, στο κατάστρωμα του βουνού με τον συνηθισμένο έλεγχο.

Τα δέντρα είναι πάντα πρώτα στη σειρά με μία απαλή κίνηση συνθλίβονται, μαραίνονται στην βορεινή περιοχή, ρίχνουν τα φύλλα, τις βελόνες, γυμνά σαν φαντάσματα, σαν εξόριστα ξαναφαίνονται και καίγονται και ούτε δροσιά, ούτε φλογέρα, ούτε βοή της φυλλωσιάς, φέρνει μία μυρωδιά σαν καμένα δέρματα. Το δάσος που λευτέρωνε την ψυχή. Η κυβέρνηση καλούσε ειδικούς βοτανολόγους από τον πρώτο τομέα, να δώσουν εξηγήσεις και λύση στο φαινόμενο. Αρχιζαν τις αναλύσεις, μάζευαν σπόρους, τρυπούσαν το χώμα, σημάδευαν με νούμερα τα φύλλα ένα – ένα και στις συνεντεύξεις χαμήλωναν τα κεφάλια και βεβαίωναν την αγιάτρευτη αρρώστια. Η «ξινή βροχή» βρίσκεται στο στάδιο της επιστημονικής ανάλυσης.

Μέχρι σήμερα δε βρέθηκε δρόμος για να εντοπίσουμε τα αίτια και την προέλευση. Πέθαιναν χιλιάδες δέντρα και άφηναν «φαλάκρες» στα βουνά και το κακό, η γη έσβηνε κάθε ζωή, ξέρα και κακό που δε διορθωνόταν ποτέ πια. Σιγά–σιγά άρχιζε μια νευρικότητα απ' τον πρώτο τομέα μέχρι τον τρίτο. Όλοι ένοιωθαν τον φόβο που γίνεται γενικός και σφίγγει την ανάσα της ζωής. Οι βιομηχανίες και τα υπουργεία οργάνωσαν διεθνείς επιτροπές, ινστιτούτα και ιδρύματα και όμως ενώ όλοι υπολόγιζαν και γνώριζαν την γενική αιτία του κακού, δε μιλούσε κανείς. Άφηναν την επιδημία να μαστιγώνει δέντρα και φυτά. Στον πρώτο κύκλο τα φυτά πεθαίνουν, περνάς ανάμεσα απ' τα φαντάσματα, άσπρα ξεραμένα ξύλα. Πώς να αφήσεις την πίκρα σου και την λύπη σου για έναν κόσμο που πεθαίνει βουβός. Τα δέντρα, τα φυτά, δεν έχουν φωνή ανθρώπινη, δεν ουρλιάζουν απ' τους πόνους και τη συμφορά. Πεθαίνουν, σβήνουν κρατώντας τη σύμπραξη και την αρμονία στην οικολογική συμβίωση. Και ξέρουν να πονέσουν οι άνθρωποι που αγαπούν την ομορφιά των δέντρων.

Ένοιωθα μία λύπη βαθιά σαν τον πρόσφυγα που φεύγει στο άγνωστο της εξορίας, περνούσαν μπροστά μου οι αναμνήσεις του πολέμου, οι βαθιές λακκούβες απ' τις βόμβες, τα καμένα δάση όταν σε παίρνουν την ανάσα. Ένοιωθα την λύπη μέσα βαθιά και μία ιδέα, μία προειδοποίηση μεγάλωνε το φόβο και την αγωνία μου περνώντας το στενό διάδρομο μέσα από τους πέντε κύκλους που χάραξα ανάμεσα στο παρελθόν και το μέλλον. Ένοιωθα μεγαλύτερες δοκιμασίες μέσα στο σκοτεινό λαβύρινθο της νύχτας, στο θάλαμο του μινώταυρου, ένοιωθα τις δυνάμεις που δηλώνουν την ισχύ και οργανώνουν τις κατευθύνσεις των ανθρώπων. Μία δύναμη τεράστια που ορίζει τον θάνατο και την υποταγή σε άλλα επίπεδα από αυτά που ξέρουμε στην καθημερινή μας πολιτική ζωή. Ένοιωθα πως ήρθε η σειρά μου να δηλώσω, να δώσω την υπεύθυνη δήλωση ή να αποκαλύψω τα μυστικά που με συνοδεύουν στην ζωή και μου δίνουν ελπίδα και χαρά. Για πρώτη φορά φοβήθηκα από αυτή την σφιχτή πολιορκία και η αντίδρασή μου έπρεπε να είχε νόημα και επιτυχία, δηλαδή έπρεπε να χαμηλώσω το κεφάλι, να σκύψω, να μην δώσω αφορμή, ίσως και έτσι καταφέρω να ξεφύγω, να τους ξεγελάσω, γιατί παρόλο που ξέρω τόσα πολλά, δεν αισθάνθηκα ποτέ κανένα εμπόδιο να παραμείνω φτωχός στην καρδιά. Ένοιωθα την σιωπή της πολιορκίας που μεγάλωνε την φοβέρα, έκλεινε και μάζευε σαν λάστιχο το φρούριο που με προστάτευε, λιγότευε ότι προσωπικό είχα. Έμεινε

μόνο η ανάσα. Σιγά – σιγά μάζευα προς τα μέσα την ανάσα, χωρίς κατεύθυνση και σιγά – σιγά μέσα απ' την λύπη και το κλάμα, άρχισα να καταλαβαίνω την αντίστασή μου, άρχισα να ζω με αυτό που φοβόμουν. Φοβόμουν το σβήσιμο, την πολιτική και φυσική μου εξαφάνιση και καταλάβαινα, μα για να σβήσεις μία ζωή χρειάζεται μία βία αφάνταστη και στα διαλλείματα καταλάβαινα. Μα δεν ήμουν σε στρατόπεδο συγκέντρωσης ούτε στη Γερμανία, ούτε στα Γκούλαγκ της Ρωσίας. Μα αυτά η πολιορκία η ίδια, η αφάνισή μου, η αποσιώπηση, η ανώνυμη μεταχείρισή μου, αφού είμαι τόσο ασήμαντος να είμαι ασήμαντος, γιατί να είμαι σημαντικός; Θέλω να νοιώσω ότι οι διαστάσεις δεν είναι ποσοτικές. Άρχιζα να καταλαβαίνω σιγά–σιγά πώς ένας αγώνας διάσημος, δημόσιος, που φαίνεται, μπορεί να μετρηθεί, να καταναλωθεί. Όμως εάν φύγω από αυτό το δημόσιο παιχνίδι της ισχύος, της υπεροχής και της συνεχούς παραγωγής της απόδειξης της ισχύος, αν φύγω απ' την δημόσια επώνυμη εικονογραφημένη παραγωγή, στην μαζική ανωνυμία;

Μάζευα και κρατούσα την ανάσα μου χωρίς σκοπό. Άφηνα την πνοή να δουλεύει μόνη της. Σιγά–σιγά έπαιρνα θάρρος γιατί αυτή η ίδια η πολιορκία μου έδινε δύναμη και ελπίδα με την αναπαραγωγή, με την αντίθετη δύναμη που προκαλούσε. Έσβηνα σιγά – σιγά τις τεχνητές εικόνες του συστήματος, άδειαζε το κεφάλι μου από τις βρώμικες, γρήγορες εικόνες, τις φτηνές, που αντίθετα, έμπαιναν τόσο γρήγορα μέσα μας σαν εμετός με πολλά υγρά, άδειαζα τα μιάσματα, τους πειρασμούς. Σιωπούσα και ήξερα. Αυτή η τιμωρία που επέβαλε το σύστημα, σαν ξαφνικός ρυθμός έφερνε μία ληθαργική αρμονία, τον λήθαργο με τον ανείπωτο ρυθμό της υπομονής ανάμεσα σε δύο αναπνοές. Και πριν απ' τον λήθαργο την αγωνία της ανωνυμίας, της αφάνειας, αφού οι εικόνες που έφερνα ήταν ενάντια στην βασική φιλοσοφία της εκλεκτικής ιεραρχίας, γιατί διέλυε τις αρχές και τις δομές και έφερνε την προσωπική αντίδραση - δημιουργία της καθημερινής παραγωγής του σύμπαντος.

Μα πρώτα πρώτα η ουτοπία, αφού δεν μπορούσα να αποδείξω την εγκυρότητά μου (όλοι οι δάσκαλοί μου έχουν πεθάνει), αφού δεν έφερνα εγγυήσεις από οργανώσεις και κομματικές κλίκες. Απορρίπτονται όλες οι δοκιμές, όλα τα πειράματά μου και αποφασίζεται να καούν τα συγγράμματα μου, οι εικόνες μου, γιατί δεν είχα δημόσιες εγκρίσεις. Η βεβαίωση κι η υπεύθυνη δήλωση που έδωσα γελοιοποιήθηκε γιατί δήλωνε την προέλευσή μου και τη μάθηση, τη μόρφωση και την επιστημονική μου εξέλιξη. Απ' τα πέτρινα δασκαλοτόπια δασκαλεμένος μέσα στον τόπο, στο φως και στο χρόνο, μέσα στα πέτρινα αλώνια, μέσα στις άσπρες εκκλησιές του Αιγαίου. Δεν άκουγε κανείς τον διευθυντή του εκδοτικού οίκου στο Βερολίνο. Τον ανάγκασαν να παραιτηθεί μετά απ' τη θαρραλέα δημοσίευση “ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΕΓΟΝΗ ΧΩΡΑ”. Τα τεύχη τα συγκέντρωσαν και τα απομάκρυναν απ' όλες τις βιβλιοθήκες της Ευρώπης. Ένοιωθα λύπη βαθιά στις πρώτες στιγμές της δοκιμασίας σαν τον άσωτο γιό που απέτυχε, ήμουν ένας αποτυχημένος και γύριζα στο χωριό μου άδειος, φτωχός, γυμνός, μόνο με την ανάσα, χωρίς όνομα, χωρίς γνώσεις, χωρίς φάτσα, ζητιάνος, ταλαίπωρος. Και χωρίς αιτία απαγορεύτηκε και ο τόπος επιστροφής. Ούτε χωριό, ούτε πατρίδα επιστροφής υπήρχε πια και μία μικρή ελπίδα της επανάληψης.

Φτου κι απ' την αρχή, έσβηνε με την καταστροφή και την απαγόρευση του τόπου ο τόπος μου, ο τόπος των γονιών μου. Ο τόπος μας μου εξήγησαν, ήταν λανθασμένη η κτητική αντωνυμία, καταλαβαίνεις; Θεωρήθηκε σαν καπιταλιστική ιδιοκτησία που δεν επιτρέπεται. Ο τόπος μου είναι

την αδυναμία και διαπίστωναν το «αδύνατον», έφερε μία κάποια διασκέδαση σαν διάλλειμα, σαν διακοπές και κανείς δεν ανησυχούσε αφού δεν υπήρχε τρόπος μεταφοράς στο σύστημα. Θυμάσαι, θυμάσαι τον βουδιστή καλόγερο που αυτοπυρπολήθηκε στους δόμους την Νέας Υόρκης, στον τρίτο πόλεμο της κεντρικής κυβέρνησης; Θυμάσαι; Μα βέβαια ήταν τόσο απλό. Ο καλόγερος προσπάθησε κι δημοσίευσε σε μία πολυσύχναστη πλατεία την αντίθεσή του με την κεντρική κυβέρνηση και αποφάσισε να σβήσει ή να πυρπολήσει την εικόνα του, μα το σύστημα ελέγχου λειτούργησε αυτόματα και η αυτόματη μηχανή λήψεως έπιασε την εικόνα του καμένου καλόγερου. Από κει και πέρα ήταν ένα παιχνίδι της εικονογραφημένης σημειολογίας, πως και πότε θα εμφανίζεται η εικόνα του. Έτσι η εικόνα διέψευσε την πράξη του. η εικόνα του είχε τοποθετηθεί στο κεντρικό αρχείο συμβάντων των ειδήσεων και δεν μπορούσε να μεταφέρει τίποτα.

Έτσι παίζεται η εικόνα του πυρπολημένου αντάρτη καλόγερου, δίχως είδηση, δίχως ζωική αντίδραση. Η ελεγμένη εικόνα είναι μάλλον χρήσιμη και ακίνδυνη. Ήταν το λάφυρο του τρίτου πολέμου. Μην μετράς τα συμβάντα με τα μέτρα της κεντρικής κυβέρνησης, σκέφτηκα μέσα μου και χαμογέλασα. Πόσο παιδική και ανόητη είναι μία τέτοια φράση. Μόνο και μόνο οι στενές λέξεις, μέτρο, μετράς, τι μετράς; Κι` ύστερα με ποια μέτρα; Αρχίζα σιγά σιγά να καταλαβαίνω την παγίδα. Είσαι ελεύθερος να σκέπτεσαι και να λες ότι θέλεις. Η ελευθερία είναι απόλυτη, καταλαβαίνεις; Όταν αποφασίζεις να αντισταθείς μέσα στα πλαίσια, μέσα στα σύνορα του συστήματος της κεντρικής επιτροπής, ότι και να πεις, ότι και να κάνεις ανάμεσα στις συντεταγμένες του ελέγχου, όχι μόνο είναι ακίνδυνο, αλλά είναι και χρήσιμο για την αντιμετώπιση της μονοτονίας. Έτσι η ζωή σου, τα λόγια σου παίρνουν μία σημειολογική αξία που δεν μπορείς να την ελέγχεις. Αίμα απ` το αίμα σου για τον άγνωστο Θεό της κεντρικής κυβέρνησης. Τα εθελοντικά τάγματα της αντίστασης μέσα στα σύνορα μάλιστα προτιμούνται από τα μονότονα κρούσματα της οργάνωσης με τα υποθετικά σενάρια και τις προοπτικές που διασκεδάζουν και ηρεμούν. Ας κάνω μία προσπάθεια να αλλάξω το σύστημα γραφής ή καλύτερα να χρησιμοποιήσω τα ίδια σύμβολα της επίσημης γραφής με δύο δυνατότητες. Πρώτα, πρώτα την πιο αφηρημένη. Γράφω μία λέξη, δέντρο. Αν και γράφω αυτή την είδηση και εννοώ ότι πίσω από κάθε γράμμα υπάρχει ένα άλλο, δηλαδή ενώ γράφω και χρησιμοποιώ γράμματα και λέξεις της κεντρικής επιτροπής, διαλέγω το παιχνίδι της κρυπτογραφημένης γλώσσας. Δηλαδή δεν εννοώ αυτό που γράφω, πίσω από κάθε γράμμα και λέξη έχω άλλα νοήματα κρυμμένα και δεν αφήνω κανένα κώδικα, κανένα κλειδί για να μπορέσει ποτέ το σύστημα να αποκρυπτογραφήσει τα γραμμένα μου. Είναι το τελευταίο παιχνίδι που μου έμεινε, ένα παιχνίδι χωρίς κανόνες και ορισμούς, χωρίς σειρά και νόμους. Μένει μόνο η γνώση ότι η γλώσσα που γράφω είναι κρυφή, κρυπτογραφημένες ειδήσεις, απ` τη σιωπή μέσα μου, απ` την μοναξιά της εξορίας μου. Αρκεί να το δηλώσω επίσημα και το δηλώνω με υπεύθυνη δήλωση, πως είναι αδύνατο να φέρω σε ταύτιση τα λόγια, τις λέξεις, τα γραπτά και τις γραμμές, με αυτά που νοιώθω. Αλλά θέλω να μαρτυρήσω πίσω απ` αυτά τα φτηνά συγγραφικά λόγια και δεν τολμώ να αλλάξω τις εικόνες και την σύνταξη του λαού με την ποιητική κάνναβο του 20^{ου} αι. και να κριθώ σαν τρελός ποιητής με την σχετική προφητική ελευθερία, βιρτουόζος κι μάγος, αλλάζοντας τις λειτουργίες και τους τόπους κι ως είναι τόσο διασκεδαστικός και ευχάριστος.

Η ποίηση και το δεύτερο σύστημα αναμετάδοσης της είδησης, η γραφή χωρίς λέξεις, στην ουσία είναι πιο δύσκολο και αφηρημένο παιχνίδι και

ότι ήταν γυμνοί. Από την μικρή αυτή παρεξήγηση διέστρεφαν γενιές θεολόγων και ηθικολόγων τη φύση του ανθρώπου, γιατί τρώμαζαν και οι ίδιοι απ' την γύμνια. Στην ουσία όμως στην «Γέννηση» δεν είχε τον ίδιο σκοπό, γιατί το νόημα πέφτει στο «είδαν – είδαν». Τι να έγραφε ο κακομοίρης ο συγγραφέας, «είδαν δέντρα, είδαν βουνά...». Στην κοφτερή του λογική αφού οι προπάτορες είχαν σκυμμένο το κεφάλι, είδαν ότι ήταν γυμνοί. Με τι θεϊκή πρόνοια χρησιμοποιήθηκε το σενάριο του παραδείσου. Δηλαδή εάν δεν είχαν σκυμμένο το κεφάλι και ήταν όρθιοι, θα έβλεπαν κάτι που ήταν απέναντι και αυτό θα δυσκόλευε την λογική. Τι θα έβλεπαν και μετά πως θα έβλεπαν, θα έβλεπαν και θα γύριζαν τα βλέμματα στα σώματά τους. Και βέβαια τα γυμνά τους σώματα τι θα φορούσαν; Ρούχα και γύμνια σίγουρα εννοεί την απομόνωση, την εγκατάλειψη και όχι τα γυμνά σώματα που πονηροί ηθικολόγοι συνδύασαν έτσι μία “αντισωματική” ηθική της χριστιανικής θρησκείας. Πιστεύω ότι είναι αντίθετο με τη βασική ηθική του χριστιανισμού και το πιο απίθανο που στην αρχή δεν με καταλαβαίνει κανείς, ύστερα περνούν δεκαπέντε – είκοσι χρόνια και μετά αρχίζουν να νοιώθουν την ανάγκη, αλλά κανείς δεν μιλάει, κανείς δεν γράφει. Κωφάλαλοι όλου του κόσμου είστε οι πιο ευτυχισμένοι. Αναλφάβητοι, τυφλοί, βουβοί όλου του κόσμου, είστε οι μόνοι που μπορείτε να σώσετε τον κόσμο.

Σίγουρα θα έπρεπε να δώσω συνταγές για να μην απογοητευτούν οι λειτουργικοί, λογικοί, σοβαροί πράκτορες. Να δώσω τα προβλήματα της ευρυθμίας, της λογοπαιδείας. Φαίνεται γι αυτό δημιούργησαν οι κρατικοί πράκτορες την λογοπαιδεία, για να μπορούν έτσι να ανεβάζουν την υπεροχή της ομιλίας της φωνής στους “κανονικούς” και στους υγιείς.

Τι συνταγές να δώσω και σίγουρα μπορώ να ρωτήσω, ποια ορμή και ποια αισθητική μορφή ορίζει κι σκηνοθετεί την κίνηση των παιδιών; Θέλω να “μιλήσω” να “γράψω”, να “εικονογραφήσω” για τους λαούς που έχασαν την παιδική, βρεφική τους ιστορία και έφεραν την δυστυχία στην ανθρωπότητα. Για τους λαούς που ενώ είχαν την βρεφική τους ιστορία, την παιδική τους αισθητική δεν πρόλαβαν την ωρίμανση και έσβησαν. Οι λαοί που δεν ωρίμασαν γιατί έχασαν την βρεφικότητά, την παιδική τους αισθητική, δια της βίας, δια πυρός και σιδήρου και μάχαιρας ορίζουν σήμερα την τύχη του κόσμου με μία φιλοσοφία, ή καλύτερα θρησκευτική ιδεολογία της αγωνίας και της μεταφυσικής βίας, την μεταφυσική βία του συστήματος, της πυρηνικής και πολεμικής βιομηχανίας εν γένει. Στ' αλήθεια μία παιδική ιδεολογία ή αισθητική δεν ξεχνάει ποτέ την χαρά του παιχνιδιού με την αμέτρητη ελπίδα και αγάπη.

Μα πως αλλάζει η ρόδα και η ρόδα γυρίζει στην μάνα γη, στην μητέρα γη που τρέφει και μας δέχεται με υπομονή, δισεκατομμύρια χρόνια τώρα. Δεν έχει νόημα όταν αρχίζεις με την απελπισία, με το σκοτάδι του χειμώνα. Πόσες σκέψεις, πόσες ακτίνες χωρίς τους δασκάλους, χωρίς τους μάστορες, χωρίς τις σχολές. Έξω από τις τιμές και τα μεγαλεία, έξω από τον κύκλο, έξω από τους ικανούς και τους δυνατούς. Διαβάζεται μία των ημερών η ανικανότητά σου, η αδυναμία σου σε επίσημη ανακοίνωση, ύπουλα, σιγανά, δηλώνεται από τους σκοτεινούς υπηρέτες η αδυναμία σου. Είσαι ο άσωτος κι ας νοιώθεις στα στήθη σου τη ζωή σαν ψάρι να χαροπαλεύει στην αμμουδιά. Μη φοβάσαι. Μη φοβάσαι να λυγίσεις, ήταν γλύκα η φωνή που άγγιζε την πλάτη μου. Δεν γύρισα να γνωρίσω την μορφή, καταλάβαινα κι ας ήτανε η περηφάνια μου τραυματισμένη κι ας έχασα το παιχνίδι κι ας ήμουν έξω από το χορό και τις γιορτές και τα

μεγαλεία. Μία ευγνωμοσύνη σημάδευε το βήμα μου. Δάγκωσα τα χείλη μου και προχώρησα, προχώρησα μέσα στο σκοτάδι του λαβύρινθου.

Αυτά ήταν τα βήματα μέσα στο σκοτάδι κι αν συναντούσα ανθρώπους, ζητούσαν δικαιοσύνη, δικαίωση και μία ελπίδα για να δώσουν εξήγηση στο δρόμο τους, στα έργα τους, στα λόγια τους. Στην άλλη άκρη ένοιωθα να αλλάζει ένταση το σκοτάδι, σιγά – σιγά σε κάθε βήμα άλλαζε το βάρος της νύχτας, σαν τρέμουλο και χτύπος έμπαινε ένα φως μέσα μου και φώτιζε τους τοίχους με τα καρφωμένα μάτια, μέχρι την φωτεινή τρύπα που πλησίαζε απαλά. Στα χέρια μου εκείνος ο θόρυβος απ' τις φυλλωσιές, το χαμηλό αμπελόκλημα με τα κρυμμένα βαριάμεστα τσαμπιά σαν προβολέας που γυρίζει και φωτίζει. Έβλεπα σιγά – σιγά που έφτασα. Το χώμα ήταν ζεστό, χαμηλά φώτα και ένα μεγάφωνο από μακριά σχημάτιζαν τα σύνορα απ' τα βράχια της καλντέρας μέχρι τον Πύργο. Φώτιζαν βιαστικά με μεγάλες ακτίνες δύο φορτηγά απ' τον Αθηνιό, το λιμάνι. Τα φώτα στα φορτηγά σιγόσβηναν μπροστά στο Καμάρι και στο βάθος η σκιά της Ανάφης, περισσότερο ανάμνηση, παρά γεωγραφικό ορόσημο.

Σιγά – σιγά με μία παραζάλη ευδαιμονική γύριζε ο κόσμος μέσα μου απ' το σκοτάδι του χειμώνα μέσα στο σκοτάδι της νύχτας. Στο μεγάφωνο συνέχεια ένα κρητικό τραγούδι με λύρα και ταμπούρα μονότονα ατελείωτο. Δεν ρωτούσα πως βρέθηκα μέσα στο αμπέλι, την πλατεία πάνω απ' την Αγία Ειρήνη. Σιγά – σιγά ξεκολλούσε από το σκοτάδι το χρέος μου, σώμα με σώμα, πόδι με πόδι, χέρι με χέρι, μεριά με μεριά σήκωσα το σώμα μου και σαν να το έστηνα σκιάχτρο. Άρχισα να καταλαβαίνω τις κινήσεις μου, το βήμα μου, το δρόμο μου, παρόλο που δεν είχα μονοπάτι, ήξερα το δρόμο, ήξερα που ήμουν και σιγά – σιγά γύριζα πίσω στο σπίτι μας. Βήμα με βήμα γύριζα στον ελεεινό κόσμο της μέρας κι ας ήταν μέσα στη νύχτα. Σαν να άκουσα φωνές και βήματα, έπεσα γρήγορα στο χώμα και άφησα να περάσουν. Φοβόμουν μην τους τρομάξω. Ήταν ένας γέρος και ένα παιδί. Μιλούσε ο γέρος για τις ζευγαριές και τα οργώματα σε πόσες μέρες. Οι φωνές πέρασαν δίπλα μου σαν αεράκι βιαστικά και χάθηκαν. Πήρα βαθιά ανάσα δίχως να μπορώ να συντονίσω το νου μου κι τα αισθήματα κι αυτή τη ζάλη που παράλυσε το λογικό μου. Δεν είχα ποτέ μεθύσει στη ζωή μου, έτσι σωστή μέθη, ούτε ποτά, ούτε από άλλα πράγματα και δεν μπορούσα να προσδιορίσω την “κατάστασή” μου. Ήμουν μεθυσμένος μα δεν είχα πιεί ούτε κρασί, ούτε ποτά κι ούτε αισθανόμουν τίποτα μέσα μου, σαν πιασμένος, ματιασμένος. Χωρίς πόνους και βάρος, μόνο με την ζαλάδα του λογικού, άφηνα να περνούν οι εικόνες μέσα μου χωρίς έλεγχο, χωρίς φρουρούς και κατατομήσεις. Τι περίεργο αίσθημα, κάθε τι που βλέπω, μπαίνει μέσα μου με μία ευδαιμονία.

(περιμένει η γυμνή παλλακίδα)

Τα πόδια βούλιαζαν στο μαλακό χώμα, μέχρι το γόνατο. Το βάδισμα ήταν δύσκολο και το αίσθημα του μαλακού χώματος από ελαφρόπετρα σαν σκόνη μέχρι το γόνατο, ήταν σαν να ήμουν ένα ζώο της γης, στεγνό με άσπρα κόκκαλα τυλιγμένα με ζεστό αίμα. Δεν ξέρω ίσως να είναι το αίσθημα της αφής που με κυκλώνει. Ο ζεστός χώρος σαν να βουλιάζει στον βυθό της θάλασσας με τα κοράλλια και τα ανείπωτα χρώματα κι σχήματα, δίχως μηχανές και συσκευές οξυγόνου. Αισθανόμουν σαν να βούλιαζα στο βυθό του χώρου της γης. Τόσο απαλά, τόσο εύκολα. Τοίχο από τοίχο σε όλα τα σκαλοπάτια που φτιάχνει η τοπογραφία του νησιού, στήριζαν οι γέροντες κι έχτισαν χιλιάδες χρόνια τώρα, μαζεύοντας τις μαύρες στρογγυλές πέτρες από τις εκρήξεις του ηφαιστείου. Βαριές μαύρες σιδερόπετρες, επιστημονικά “βόμβες”, για να φυλάξουν και να χτίσουν γη

για αμπέλια και χωράφια. Η κίσηρης, η ελαφρόπετρα στη Σαντορίνη είναι εύφορη γη, ίσως η πιο εύφορη που υπάρχει και έχει υδροσκοπικές ικανότητες. Κρατάει βαθιά μέσα της την υγρασία. Οι τοίχοι στα αμπέλια και στα χωράφια χτίστηκαν για να φυλάξουν την ελαφρόπετρα απ' τον αέρα και τα νερά. Απ' την θάλασσα ίσαμε τις κορφές και τις ράχες του νησιού, βαδίζουν σαν κοκαλένιες γραμμές, σε ένα χτιστό απέραντο λαβύρινθο.

Η πιο ευλογημένη, η πιο φιλόξενη κι ανθρώπινη γη. Κάθε γωνιά, κάθε μεριά, κάθε δεντρί μιλάει για τους γέρους που έχτιζαν την ζωή τους και τα χωράφια τους. Στην συρραφή τους μοιάζουν με κεντήματα. Τους πιο καλοχτισμένους τους βρήκα πίσω από το Ακρωτήριο, ανεβαίνοντας απ' την εκκλησιά του Αϊ Νικόλα. Τα μονοπάτια και οι χτιστοί δρόμοι, άφανοι, δίχως σημάδια χάνονται, σβήνουν κι ανεβαίνουν σαν μαύρα φίδια. Κάτω απ' τον Προφήτη Ηλία, πίσω απ' την Έξω Παναγιά, φαίνονται οι πρώτες πληγές της Σαντορίνης. Ξεριζωμένα και αφημένα αμπέλια, εκατοντάδες ζευγαριές γκρεμισμένοι τοίχοι, σαν να αρχίζει η αρχή του τέλους. Δεν χρειάζεται πια γη – χώμα ευλογημένο, χώμα τιμημένο – θυμάσαι τον Παλαμά; Λες να ήξερε αυτός για το χώμα; Κατρακυλάει η γη και χάνεται στη θάλασσα. Στις μετρήσεις που γίνονται κάθε χρόνο, σημειώνουμε τις κηλίδες του καρκίνου, του αφημένου νησιού.

Αμίλητοι σιωπηλά πονάμε μέσα στην εγκατάλειψη του νησιού κι' ας πληθαίνουν οι ξένοι και οι επισκέπτες και τα κοσμηματοπωλεία των Αθηνών στα Φηρά. Όσο μεγαλώνουν οι κηλίδες της εγκατάλειψης, είναι σαν το σημείο, σαν το ορόσημο της ολικής καταστροφής. Έρχεται η σειρά του ηφαιστείου να σκεπάσει, ξανά και ξανά σαν σε συμμετρική διαίρεση και να ξεράσει καινούργια λάβα, καινούργια γη για να βγουν και πάλι οι γέροντες να μαζέψουν με τις χούφτες τους την καυτή γη, για ελπίδες, για όνειρα κι ανείπωτες χαρές. Οι καλοί μαζεύουν την γη, φτιάχνουν τα αμπέλια της χαράς και οι οπαδοί του κακού ανοίγουν αυλάκια να χαθεί. Σαν τη δουλειά του Σίσυφου, γενιές και γενιές στον πανάρχαιο ρυθμό της έκρηξης του ηφαιστείου. Σβήνει και ανάβει και οι άνθρωποι, ενάντια και μαζί σ' αυτή την σταθερή αστάθεια της γης, μέσα στην καρδιά της Μεσογείου.

Σ' αυτές τις άγονες μεριές, σ' αυτό το παιχνίδι της γης, στο δωμάτιο με τους γαλάζιους πίθηκους, σ' αυτές τις ώρες της ζωής, πιστεύω. Πιστεύω στη ζωή και τους Θεούς και στο Θεό. Σ' αυτή τη γήινη πανάρχαια λατρεία της γης. Θυμάσαι τους γέροντες της Άνδρου; Πασπάτευαν και δούλευαν τις μαλακές πέτρες στα δειλινά γύρω από την αυλή, με τα φαγωμένα δάχτυλα και γέμιζαν με χώμα τα κοφίνια, μέρα με την μέρα, για τις πέτρινες άγονες τaráτσες. Γέμιζαν γη για κριθάρι και σίκαλη για τα μουλάρια. Και τις πέτρινες κολώνες, πέτρα με πέτρα στοιβαγμένες, χρόνο με χρόνο σε κάθε αλετριά φύτευαν και ξεφύτευαν αμέτρητα λιθάκια, γκρίζα και γαλάζια, σημάδι για τα αλέτρια για τις βαθιές μεγάλες πέτρες στο χωράφι σαν μάρτυρες της ξερολιθιάς.

Ποια είναι η ιδεολογία της ράτσας μας, ποιο είναι το πρόσταγμα της φυλής μας; Οι γέροντες και οι γριές να μαζευτούν στις μεγάλες πεδιάδες της χώρας. Κάτω από τα Μετέωρα όλοι οι άνθρωποι της χώρας, όχι σαν πολίτες με συνθήματα, σαν τα ζώα, μουλαροπάζαρο, να δώσουν τον βιορυθμό της φυλής. Πόσο αστεία κάτω από τα Μετέωρα και οι σπόροι της Αμερικής. Η εικόνα φαινόταν παιδική. Δεν μου άρεσε η σκηνοθεσία, ήθελε περισσότερο δούλεμα και μετά σε μία Αμερικάνικη εκτέλεση με τον Τα Τσάρλτον Ήστον σαν πατριάρχη. Πέμπτη σκηνή, 32 τμήμα του πρώτου τμήματος, σβήστην, σβήστε την σκηνή.

Μπροστά φωτισμένος ο κολοβός ανεμόμυλος του Λούκα, στρογγυλός φύλακας, σαν φάρος, όριζε τα μονοπάτια – δεξιά, αριστερά, πάνω, κάτω – πέρασα σιωπηλά στην αυλή. Ο κυρ-Μανώλης και η Μαριγώ ροχάλιζαν σ' έναν ύπνο βαθύ. Βγήκα στην ταράτσα της Αγίας Ειρήνης και κοντοστάθηκα. Μέσα από τα σκοτεινά χωράφια ξεχώριζε η φωτισμένη μας αυλή. Μπήκα στο εγκαταλελειμμένο ερείπιο του φουρνάρη, στο δωμάτιο με τους γαλάζιους πίθηκους. Στον προθάλαμο είχαν στηρίξει λοξά τους πήλινους πίνακες με τους κόκκινους ψαράδες. Οι Σημίτες συνήθιζαν την περιτομή και στην Αφρική, εκτός από τον κόκκινο ψαρά με την μικρή τσουτσούνα, μωτηρή σαν σουβλί, που δηλώνει την καταγωγή του. Γιατί δεν συνήθιζαν οι έλληνες την περιτομή – κι ύστερα γιατί, από ποια αιτία – που έφτασε και αντικαταστάθηκε – σήμερα στην Αμερική απομακρύνεται απ' τους γιατρούς στα βρέφη, σε όλα τα βρέφη της Αμερικής, η πέτσα, γιατί; Είναι ένα εμβόλιο, ένα φύτεμα του πόνου και της θνησιμότητας και της κτημοσύνης. Έχουν στα χέρια τους τα βρέφη και οι σαδιστές γιατροί και ραβίνοι βγάζουν τα νυστέρια και κόβουν την πέτσα που σκεπάζει το μικρό παπαζάκι.

Στο “Σπίτι του Ναυάρχου” είχαμε φυλαγμένα τα ξόανα για το θέατρο της γης – το θέατρο του χώρου – μαζεμένα και φυλαγμένα, μαύρα και ολοκάθαρα. Τα πνεύματα, τα ξύλινα σήμαντρα που παίζαμε στην αρχαία Θήρα, αφού δωροδοκήσαμε τους κρατικούς φύλακες. Το πιο βίαιο αλλόκοτο θέατρο, δίχως θεατές, δίχως θαμώνες, στην αλλόκοτη ζέστη του μεσημεριού. Ήταν όλα απείραχτα. Στο ξύλινο Μινωικό φτυάρι ήταν χαραγμένη με λοξά αρχαία γράμματα η λέξη ΑΡΧΗ. Απέναντι στο γαλάζιο τοίχο του μικρού ιερού, το ξύλινο δίκρανο με λυγισμένο το ένα σκέλος σαν φύλακας στην ιερή εικόνα της άγιας τράπεζας. Ήταν η σκηνή της αποκαθήλωσης. Η αποκαθήλωση του Θεού χωρίς σταυρό, χωρίς σκάλες, μόνος ο Θεός, μετέωρος σε διαγωνική σύνθεση με το ένα χέρι απλωμένο στην τελευταία ευλογία στο διάστημα που υπάρχει ανάμεσα στη ζωή και το θάνατο, σε μία γαλάζια ώρα.

Κράτα την ανάσα όσο μπορείς, σαν να είσαι μέσα στο νερό. Μία φορά, δύο φορές, ίσαμε να αρχίσει μία βιολογική, η λογική της ζωής σου μακριά από τα βάρη της βιασύνης και τις ψευδαισθήσεις της τεχνητής πραγματικότητας. Στο “Σπίτι του ναυάρχου”, στο εγκαταλελειμμένο σπίτι, με το πλατύ οριζόντιο ανεξήγητο παράθυρο, κοντοστάθηκα στην τετράγωνη πέτρα, στη μέση του ιερού. Άναψα ένα κερί και σιγά – σιγά ξυπνούσα πραγματικά απ' το μακρινό μου ταξίδι. Το περίεργο ήταν ότι δεν βιαζόμουν, σκεφτόμουν τα παιδιά, τις γυναίκες, σαν να είχαν περάσει μέρες κι όμως ήταν η ίδια νύχτα που αρχίσαμε τόσο όμορφα με τα κορίτσια. Θυμήθηκα την ώρα που υποσχέθηκα και όμως δεν βιαζόμουν. Καθόμουνα στην τετράγωνη πέτρα και ετοιμαζόμουνα σαν γαμπρός, σιγά – σιγά με πλύσιμο, με ξύρισμα και κολόνιες στα γυαλιστερά μου μάγουλα που τέντωναν και χαιρόμουνα. Το ριγέ παντελόνι με τις τιράντες, το άσπρο πουκάμισο με τα διπλωμένα μανίκια, μία – μία οι κινήσεις αργά και ρυθμικά, στη συνάντηση στο καφενείο. Αισθανόμουν ανάλαφρος ύστερα από εντατικό γλυκό ύπνο, η ανάσα μου ανάλαφρη σαν του πουλιού, ίδιο με τα' αεράκι της νύχτας.

Και ύστερα η συνάντηση στο Σπίτι του Έρωτα. Θα έμενε κανένας; Μήπως έφυγαν τα κορίτσια στα Φηρά, στο ξενοδοχείο που έμεναν; Η Καίτη γύριζε στο μυαλό μου, που είχαμε κολλητά τα σώματά μας, σφιχτά και ακούγαμε τα σεληνιακά τραγούδια. Και η χαριτωμένη συζήτηση γι απόψεις και έρωτες. Κάνουμε έρωτα; Σαν να είχε τελειώσει μία παράσταση. Κουρασμένος και ήρεμος έμενε να γυρίσω νωρίς πριν την ζέστα του

μεσημεριού, λίγο πριν από τους άλλους και περίμενα με μία αίσθηση Κυριακής μετά την εκκλησία, πριν από το φαγητό, στις αδειανές ώρες.

Τι μετράς τις ώρες με τα δάχτυλα; Η ζέστη της νύχτας σε απαλά κύματα και ο άσπρος κρίνος ανοίγει σαν δύο παλάμες και μαζεύει την αστροφεγγιά στα χνουδωτά του φύλλα.

Τα λουλούδια της νύχτας

τα λουλούδια της μέρας

Οι γρύλλοι της νύχτας

τα τζιτζίκια της μέρας

Τα όνειρα της νύχτας

τα όνειρα της μέρας

Ήρθε η ώρα. Σηκώθηκα ήρεμα, χαιρέτησα και βγήκα στα χωράφια, τα χωράφια μας κάτω από τις ντοματιές μέσα στο σφιχτό στρώμα ελαφρόπετρας, σκαμμένα τα σπίτια μας τα υπόσκαφα. Μέσα στην πλαγιά παραχωμένα μισά στο χώμα, μισά στον ουρανό, σαν τους Κενταύρους, μισό ζώο, μισό άνθρωπος. Τα σπίτια στην Σαντορίνη τα σκάβουν οι άνθρωποι, σπηλιές στις παχιές και συμπαγείς πλαγιές, τα κάνουν μία επίστρωση με πέτρες και τα σοβατίζουν και τα ασπρίζουν και είναι τα πιο δροσερά το καλοκαίρι και τα πιο θερμά το χειμώνα, τα πιο βολικά. Έτσι πάνω στα χωράφια μας πέρασα απ' το οινοποιείο, κοντοστάθηκα στην Αγία Ειρήνη και πλησίασα τις χτιστές ταράτσες από τα σπίτια μας. Η αυλή μας ήταν φωτισμένη, η μόνη τετράγωνη φωτισμένη αυλή σε όλη την σειρά, δίχως θόρυβο, εγκαταλελειμμένη σαν να είχαν ξεχάσει το φως. Γύρισα στα σκαλοπάτια και κατέβαινα τεμπέλικα. Κάθε βήμα και μία καινούργια αίσθηση, κάθε βήμα και ένα καινούργιο βλέμμα προς τα μέσα, κάθε εικόνα και μία απορία, που γυρίζουν μπροστά μου και στριφογυρίζουν. Θεέ μου πόσο είχα αδειάσει. Άνοιξα την δεξαμενή και έριξα μέσα μία πέτρα. Ύστερα από το στερεοφωνικό "μπλουμ" οι σκοτεινοί ήχοι της σταγόνας κούφιοι. Η δεξαμενή βαθιά γεμάτη με μαζεμένο βρόχινο νερό από τις βροχές του χειμώνα. Έκλεισα καλά το στόμιο με την βαριά πέτρα και ευχαριστημένος σαν να διεκπεραίωνα μία δουλειά, συνέχισα να κατεβαίνω τεμπέλικα τα σκαλοπάτια. Πραγματικά τι περίεργα, κι ενώ γύριζα στην συνάντηση που υποσχέθηκα, δεν ήξερα γιατί επέστρεφα, για ποιόν κι ούτε μετρούσα και ρωτούσα. Γύρω μου είχε μία βαθιά ησυχία. Στάθηκα μπροστά στην πόρτα, στο Σπίτι του Έρωτα, μπροστά στην πλεγμένη κουρτίνα με τα όμορφα σχέδια, βαριά που χώριζε τον χώρο ανάμεσα μας, μέσα και έξω. Στάθηκα με γρήγορη ματιά να ψάξω, να ρωτήσω, να φωνάξω, ξυπόλητος. Ήταν μέσα στο θόλο, το μακρόστενο Σπίτι του Έρωτα, παρόλο που είχε μέσα φως, δεν ξεχώριζα τα πρόσωπα, άκουγα θαμπά τα χτυπήματα με την γυμνή φτέρνα και παρόλο που ήταν δυνατά, άκουγα γυναικεία χτυπήματα, συρτά κι ανάλαφρα. Διάλεγα τη στιγμή κι ανάσαινα. Ένοιωσα σαν να ήταν γρήγορη η επιστροφή μου, ένοιωσα σαν να ήρθα αργά, πολύ αργά, ύστερα από όσο έπρεπε, άργησα πολύ. Πέρασε η ώρα της έντασης, πέρασε η ώρα της δίψας. Σαν σίφουνας με φούρια με τις πλάτες στην πόρτα, γύριζε με μεγάλα βήματα και ξέπλεκα μαλλιά - να ήταν πιο νωρίς, θα είχα στιγμές. Σαν να είχα μολυβένια πόδια κι όμως έπιασα την κουρτίνα, την τράβηξα στην άκρη και μπήκα χαμογελαστός, δίχως θόρυβο. Δεν ήθελα να χαλάσω το ρυθμό της κίνησης.

- Γιώργο, μα Γιώργο, πόσο χαίρομαι. Γιώργο τι γλυκιά συνάντηση, σς!

Η Πάολα έφερε το δάχτυλο στο στόμα. Τα μάτια της μεγάλωναν και στάθηκε αντίκρου μου, κολλητά στον δροσερό τοίχο με μισάνοιχτη τζελάμπα, γυμνή. Έβλεπα τα σφικτά και τεντωμένα της μπούτια, το σώμα της και μου άρεζε. Άπλωσε τα χέρια οριζόντια και έκανε νοήματα σαν να τραγουδούσε

- Γιώργο μην βγάζεις λόγια, μην μιλάς, άστα σε εμένα, μην διστάζεις. Άσε τα χείλη σου, τα μαύρα σου τα μάτια να μιλήσουν, θα απαντώ εγώ για σένα. Μην μου χαλάς το χατίρι. Πόσο χαίρομαι έτσι αγόρι μου. Σε χαίρομαι, χαίρομαι και από την χαρά μου δακρύζω και κλαίω. Θεέ μου τι αγάπη έχω μέσα μου; Γιώργο σε νοιώθω, σε νοιώθω, νοιώθω μαζί σου, νοιώθω και σε καταλαβαίνω. Τα καταλαβαίνω όλα, ότι λες, ότι σκέφτεσαι, ότι θέλεις.

Έβλεπα και άκουγα και αισθανόμουνα μία όμορφη γλύκα, σαν να είχε αδειάσει το λογικό μου, χωρίς αντίρρηση και γνώμη, χωρίς να με νοιάζει, χωρίς να βάζω τίποτα στο νου μου. Η Πάολα με πλησίασε, έσκυψε επάνω μου με φίλησε απαλά, με έσπρωξε στην βαθιά πολυθρόνα κι έβαλε το δάχτυλο της στα χείλη μου.

-Μην νοιάζεσαι και μην σκέφτεσαι. Πάρε βαθιά ανάσα και αφουγκράσου με. Πάρε με ανάσα μέσα σου. Όλα θα στα διηγηθώ, όλα θα σου τα πω, όλα, μην νοιάζεσαι για τίποτε.

Η Πάολα γύρισε στη μέση του θόλου και με γυμνά πόδια άρχισε να χορεύει σιγομουρμουρίζοντας παρατράγουδα ανατολίτικα, σαν τσιφτετέλι, δίχως σκέρτσα και τσαλίμια. Χόρευε σοβαρά και ακούραστα. Έμεινα ασάλευτος, δεν κατάφερα να συνέλθω, να βγω από το μάγεμα της πρώτης συνάντησης και ούτε ήθελα να χαλάσω την επιθυμία της με τα λόγια μου. Χωρίς σκέψεις στα ανάμεσα, χωρίς συνειρμό και σύστημα και λογική ξέχωρη. Στην αρχή αντιστάθηκα, μα που να άφηνα τις σκέψεις μου και το λογικό μου. Μετά χαλάρωσα και άφησα να περάσει μέσα μου η Πάολα. Άλλαζε μέσα μου μία βιολογία. Δεν έπρεπε να είμαι εγώ ο άντρας με λίγη αντρικία πρωτοβουλία και λίγη επίδειξη;

- Όχι Γιώργο, όχι μην στέκεσαι απέναντί μου, ότι σκέφτεσαι, σκέφτομαι, ότι περνάει απ' το μυαλό σου, περνάει κι απ' το δικό μου, κάθε στιγμή σου είναι στιγμή μου.

Χαμογελούσα και ένοιωθα σα να είχα πάρει απόφαση. Άμα πάρω απόφαση να πηδήξω στο κενό, τι να με φοβίζει πιά το κενό σαν εικόνα. Ξεχνούσα τους κανόνες, τα τυπικά των αποδείξεων, το σύστημα της λογικής μου. Μα και που καταλήγουν όλα αυτά; Που καταλήγουν αν δεν μάθω να στρέφομαι στην βιολογική της Πάολα, της γυναίκας που στέκεται μπροστά μου και χορεύει. Ξεχνούσα και διασκέδαζα, μα τι μανία να μας μάθουν την παράξενη και αλλόκοτη ανδρική λογική. Που καταλήγει; Ποια είναι η φυσική και μεταφυσική της φορά;

- Θα σου μάθω να μιλάς, να ζεις και να κινείσαι. Όλα θα σου τα πω. Είσαι άνδρας και έχεις την λογική του ζωοδότη, δίνεις τη ζωή, τα σπέρματά σου και το δράμα σου είναι αφάνταστο. Εκεί σε φτάνει η αγωνία. Τι νόημα έχει και ποια είναι η ουσία του "τεχνητού". Φτάνεις στο "τεχνητό" και σε βασανίζει ώρα με την ώρα, στιγμή με στιγμή η λογική σου και η ταξινομία σου. Άφησε τη ζωή αν μπορείς, τι καταγίνεσαι να αποδείξεις. Κάθε εικόνα, κάθε στιγμή και φαινόμενο που μπαίνει μέσα σου και σ' αγγίζει, τα μαζεύεις στις αποθήκες σου γιατί φοβάσαι την άμεση ζωή, την αυτόματη τέχνη του έρωτα. Ξέρω

την νοσταλγία σου, είσαι καλό αγόρι και ξέρω τον πόθο σου κι εγώ χαίρομαι που σε συνάντησα.

Τι ωραία τα έλεγε και πως χαιρόμουν.

Ποιος φοβάται την εικόνα, την ιδέα πιο πολύ από την στιγμή της ζωής; Ο άντρας φυσικά, που πρέπει να κάνει επιδείξεις γυμναστικής της λογικής, αλλά και της μονότονης χορογραφίας, επιδείξεις γιατί αποδεικνύει την ύπαρξή του, την ικανότητά του να δικαιολογεί την εκφυλισμένη τεχνητή και εγκεφαλική του υπεροχή.

- Πόσο φοβερό το δράμα σου; Γι αυτό μου αρέσεις. Έχεις ταλέντο για να γίνεις ένας άντρας για γυναίκες, για έρωτα και όχι άντρας για τους άντρες. Καταλαβαίνεις; Αν η παγκόσμια τράπεζα για σπέρματα εγκατασταθεί, ας καταργηθεί η ανδρική ύπαρξη σαν είδος. Να γυρίσουμε στην μητριαρχία της αμαζονείας της ανατολής. Άμα δώσεις το σπέρμα σου, τι μένει; Η αγωνία και το δράμα σου και δεν ξέρω ποιος βρήκε να εγκαταστήσει την εγκεφαλική λογική σαν ασχολία στα διαλλείματα – δεν θυμάμαι να λέχτηκε πως έγινε ο ρυθμός έτσι – γεμίζουν με την λογική τα αρχίδια σου.

Ήταν η ώρα μου και με το άδειασμα δεν άφηνα κανένα εμπόδιο, καμία αντίσταση να κλείσει το δρόμο που άνοιγε. Τι περίεργα μπαίνουν μέσα μου τα λόγια και οι εικόνες, δίχως έλεγχο, δίχως τύψεις.

- Άσε να αγγίξουν μέσα την δική τους λογική, τη δική τους βιολογική. Δέχομαι, σε δέχομαι, όλα τα έχω μάθει από γυναίκες.

Ήταν σαν να άνοιγε η γη ρωγμές. Δεν έπεφτε τίποτα, τίποτα δεν γκρεμιζότα. Άνοιγαν και έφευγαν οι παλιές αντιλήψεις, τα παλιά πράγματα και έμπαιναν τα νέα με ένα ανοιξιάτικο αέρα, μ' ένα φως. Πόσο αλλιώςτικά είναι τοποθετημένα τα νοήματα. Και όλο το σύστημα, το σύστημα για την διαιώνιση: Το σύστημα είναι των αντρών. Οι στρατιώτες, τα σχολεία, η πολιτική, τα μουσεία, ένα σύστημα οργάνωσης νευρωτικών, φύλακες του αιωνίου δράματος. Το σύστημα δηλαδή, οι αποθήκες και οι φύλακες των εικόνων, των γνώσεων είναι η κυριαρχία της ανδρικής ιεραρχίας γι αυτό και η μανία να μαζεύει τις γνώσεις. Τι να τις κάνει; Μα για αντίβαρο, αντίβαρο και αντιστάθμισμα στην ένστικτη ζωή της γυναίκας. Και οι γυναίκες ηρωίδες σε όλες τις μεριές της γης, βλέπουν και ενώ γνωρίζουν, δεν μαρτυρούν, ηρωικές γυναίκες. Δεν μαρτυρούν και προτιμούν την αυτοκαταστροφή που φέρνουν οι ίδιοι οι άντρες με την απομάκρυνσή τους από το φαινόμενο της ζωής, με την τέχνη και την γνώση, τα τεχνητά πόδια της λογικής και εγκεφαλικής απομόνωσης του άντρα.

- Τι να σου τα λέω. Η γλώσσα μου είναι για σένα διαλεγμένη στα μέτρα σου, να με καταλαβαίνεις σιγά, σιγά. Εμείς δεν μιλάμε ακόμα, θα έρθει η ώρα να σου φανερώσω τις λέξεις. Θα έρθει η ώρα να σου μιλήσω τελετουργικά. Η τελετουργία του διαλόγου, της συζήτησης. Το μαρτύριο σ' όλη μας τη ζωή να μην βρίσκουμε στην συζήτηση ότι πιάνει. Να συζητάς και να σκέφτεσαι. Πως σκέφτεσαι λέξη, λέξη, λόγο κι αντίλογο. Λόγος και αντίλογος, φωνή και αντιφωνή. Και οι έλληνες; Δεν ξέρεις πως είσαι πλαστή και κρυμμένη από την αντρική οργανωμένη μανία;

Στριφογύριζε στο χορό με λυγίσματα κι εγώ ένοιωθα μία παραλυσία σαν ναρκωμένος. Το κορμί της έλαμπε γιομάτο ιδρώτα, σαν σβούρα ασταμάτητη. Ύστερα σταμάτησε απότομα, σήκωσε την διαφανή τζελάμπα ίσαμε με την μέση, έπεσε στην βαριά καρέκλα κι αέριζε το γυμνό της κορμί γιομάτη γλύκα κι ομορφιά. Φυσούσε με σφιχτά χείλη το ιδρωμένο της στήθος και άφηνε τα χέρια της να πέφτουν μία πάνω, μία κάτω μισανοίγοντας το σώμα της το ζεστό. Εγώ παρακολουθούσα το πρόσωπό της, την γραμμή στα χείλη, δίχως να ανιχνεύσω την τελική της πρόθεση. Ήμουν μαγεμένος και ευγνωμονούσα κάθε στιγμή, κάθε φράση, κάθε λέξη. Σαν να ήταν η τελευταία μου ευτυχία. Θεέ μου τι ευτυχία έχει μέσα της η ζωή όταν γεύεσαι, από τα βαθιά, τα μέσα, το αθάνατο νερό.

Με μιλούσε αργά με καλοσύνη. Καλοσύνη, τι γλυκιά λέξη! Μα η ιστορία των ελλήνων είναι η ιστορία των πολέμων που έφεραν οι άντρες για να καταπιέζουν και να αφανίζουν την βιολογία της γυναίκας. Και όχι μόνο αυτό, αλλά και να την κατατάσσουν σε υπανάπτυκτο ον. Πόσο φτωχά και ανόητα κατανοεί η αντρίκια λογική την θηλυκιά φύση. Λένε για την λογική, την λογική που οι άντρες βρήκαν για να φτάσουμε να χρησιμοποιήσουμε την αντρική επιστήμη. Πόσο παράδοξη η λογική αυτή συνέχεια. Δηλαδή κατάφερε ο άντρας την λογική του “τρίτου είδους”, έξω από την ανθρώπινη υπόσταση. Από πού αρχίζει η λογική και που τελειώνει; Με την συνειδητοποίηση; Δηλαδή η λογική, η εγκεφαλική εγγραφή, δημιουργεί και παράγει την συνειδητοποίηση της ζωικής ύπαρξης; Μα είναι δυνατό μία τέτοια λογική, να ξεγελάει την ίδια την υπόσταση;

- Όλα θα σου τα πω, μην νοιάζεσαι για τίποτα. Καταλαβαίνεις πόσο φθηνό και τεχνητό είναι το σύστημα της φθηνής λογικής και που καταλήγει; Είναι και πάλι το κλειστό σύστημα της αντρικής βίας της αγωνίας και της πιο γελοίας δικτατορίας από άνθρωπο σε άνθρωπο. Μα ξέρεις που αρχίζουν και που τελειώνουν τα απομεινάρια της μητριαρχίας ή καλύτερα της γυναικείας κοσμογονίας.
- Άλλη η κοσμογονία των γυναικών, κρυφή, άγνωστη σαν μυστήριο την μεταφέρουν από γενιά σε γενιά μάγισσες και νύμφες, μέσα από τους διωγμούς και τις εξορίες. Και ποιος φοβάται την πολύ ζωή, ποιος ζητάει ένα αντίβαρο στη ζωή. Πως είναι δυνατόν να βγούμε από τον κύκλο της ζωής; Πες μου ποιος είμαι και από πού έρχομαι. Τι προστάγματα έχω; Βρήκες την καλύτερη στιγμή. ΜΑΘΕ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ. Είναι νοσταλγία και πόθος μου να συνειδητοποιήσω αυτό που είμαι.
- ΕΙΣΑΙ Ο ΣΠΟΡΟΣ ΜΟΥ. ΕΙΣΑΙ ΤΟ ΤΑΙΡΙ ΜΟΥ. ΕΙΣΑΙ Ο ΓΙΟΣ ΤΗΣ ΘΑΣΑΣΣΑΣ. Καταλαβαίνεις; Ανάμεσα στα αντίθετα, πόλεμος και ειρήνη, σαν κυκλική διαδοχή, βάλε πρώτα την ειρήνη, κάνε την αρχή, βγάλε τις ζωγραφιές, τα κρίνα και τα στεφάνια της ειρήνης. Ο πρώτος τόπος της ειρήνης, το Αιγαίο και η Κρήτη και τα νησιά. Ευλογημένη, απλωμένη στους αιώνες με τα χαμόγελα και τα κρυφά καρδιοχτύπια του έρωτα. Ευλογημένη η μεριά της ειρήνης του Μίνωα, η πιο μεγάλη αντίσταση στην διάπλαση της ιστορίας με τους λαούς της Μεσογείου. Η ιστορία της ειρήνης του Αιγαίου, ζυμάρι και προζύμη στην άρνηση και εξάπλωση της τεχνοκρατικής μεταφυσικής αγωνίας του θανάτου της ιδεολογίας της βίας και της αγωνίας και της τρομοκρατίας με τον θάνατο, με την θανάτωση και το φόνο. Παιδιά με παιδιά, αγόρια με αγόρια, μισθοφόροι. Ευλογημένη η ειρήνη του Αιγαίου, ουσία ανθρώπινη και θεϊκή του παραδείσου και

της αγάπης. Μετά ήρθαν οι βόρειοι απ' την Γερμανία, την Σιβηρία, Νορβηγία, Εσθονία, άγριοι και βάρβαροι με την πολεμική αντρίκια τους οργάνωση. Και ότι ακολούθησε το ξέρεις καλά. Από τα πρώτα σημεία φάνηκαν οι αντιθέσεις. Η μητριαρχική κοσμογονία όριζε την αντίσταση σαν παθητική αντίδραση και ο κατακτητής εμβολιαζότανε σιγά, σιγά με την μητριαρχία. Κρυφά και σιγά ζητώντας φορείς και σώματα της μεταφοράς. Και ενώ φαινομενικά έχουμε την εξωτερική επιτυχία της κλασικής Ελλάδος, η μητριαρχία εξασθενούσε το πολεμικό σύστημα των αντρών, μέχρι την τελική διάλυσή του.

- Δηλαδή ο δωρικός πολιτισμός μας, ήταν πολεμοχαρής και στρατιωτικός;
- Και βέβαια απόλυτα. Από την πρώτη στιγμή άρχισε η κίνηση της αντίστασης της μητριαρχίας αποφεύγοντας την ανοιχτή κρούση που φυσικά κατέληξε στην τελική του πτώση. Η μητριαρχία κλείστηκε στην κρυφή αντίσταση, σε έναν παραπολιτισμό άγνωστο και κρυφό μέχρι σήμερα. Θα σου εξηγήσω τα φαινόμενα της ιστορίας μας. Εκεί που αρχίζει και κλείνει το δράμα. Στην μεγάλη σύγκρουση των φυλών του Αιγαίου με τις επιδρομές των φυλών του βορά και θα σου τα εξηγήσω απλά όσο μπορώ. Κοίτα να δεις, ο βοράς με κλίματα ψυχρά και άγρια σαν βιότοπος, διαμόρφωσε ανάλογα με την χωρική του ψυχολογία και τις σχέσεις του ανθρώπου με το περιβάλλον του. Ο βιότοπος του χειμώνα με την δύσκολη επιβίωση, έκλεισε τους ανθρώπους σε ένα τεχνητό περιβάλλον, σε ένα τεχνητό χώρο προς τα μέσα. Στο τεχνητό αυτό περιβάλλον ο άντρας άνθρωπος ανέπτυξε την εγκεφαλική του ικανότητα. Η γυναίκα άνθρωπος στράφηκε προς τα μέσα, μαράζωνε με υπομονή και ελπίδα. Η γυναίκα άνθρωπος ζει στο χώρο με το χώρο. Γεννάει και πλέκει τις φωλιές της στον ελεύθερο χώρο, στην ελεύθερη φύση με τα φώτα του ήλιου και τα αστέρια. Το τεχνητό περιβάλλον του βορρά άφησε να αναπτυχθεί γρήγορα η μηχανιστική και εγκεφαλική ανησυχία της διαδικασίας για αντικατάσταση και εκπλήρωση της ζωικής ανάγκης. Οι Δωριείς φέρανε την "έξυπνη" εγκεφαλική διάθεση στο χώρο του Αιγαίου που ήταν ποτισμένος απ' την μητριαρχική παράδοση. Η εγκεφαλική πολεμική υπεροχή ανάγκασε τον ανθισμένο πολιτισμό της ειρήνης να υποταχθεί πια στις μορφές και τις διαθέσεις μίας λογικής μηχανιστικής εξέλιξης που καταλήγει στην οξύτητα των θετικών επιστημών. Σήμερα και από τότε που θεώρησαν την αγάπη και την ειρήνη, αδυναμία και πίσω από την αγάπη τοποθέτησαν τους σκοτεινούς θεούς μίας φυσικής προέλευσης των στοιχείων, χώρισαν τη ζωή στα δύο, στη γνώση και στα ένστιχτα. Σιγά, σιγά έφεραν την αντικατάσταση με τους θεούς. Οι μητριαρχικές θεότητες έσβηναν μπροστά στην γερουσία των Ολύμπιων θεών. Και οι θεοί παίρνουν "μορφή", γίνονται ανθρωπόμορφα όντα, μακριά από τον "σκοταδισμό" των ενστίκτων. Σιγά – σιγά με αργό ρυθμό μεγαλώνει η γνώση τους, πλαταίνει και οι θεοί, η αντρική θεολατρεία τους αφανίζει τοποθετώντας την ιερότητα του φαινομένου της ζωής στα τεχνητά ομοιώματα, στα τεχνητά είδωλα μίας θρησκείας. Οι θεοί γελοιοποιήθηκαν, έχασαν την θεϊκότητά τους στην φάση της ενανθρώπισης. Η ηδονή της λογικής εξέλιξης της πολιτειακής τεχνητής δομής βρήκε τους έλληνες αδύναμους, μπροστά σου κινδύνους της εποχής. Και οι Πέρσες ήρθαν να τιμωρήσουν τους άθεους δια μαχαίρας κι ας χάσανε τις κλασικές μάχες οι Πέρσες στην Σαλαμίνα. Οι έλληνες δεν άντεξαν στο μηχανισμό της βίας. Βία και

πόλεμος η μητριαρχία μάζευε αντίσταση. Και ο Αλέξανδρος, ο μεγάλος μύσθης του πολιτισμού μας, μνημένος στη μητριαρχία, ύστερα από τόσους αιώνες, γύριζε στις παλιές μας ρίζες, ακολουθώντας τους μύθους, παρά τους στρατιωτικούς πολέμους. Συγκέντρωσε όλο το κακό της χώρας, να το φευγατίσει, να το πετάξει μακριά από την πατρίδα του. Το κακό της αντρικής βίας, τους άγριους πολέμους, βία και πόλεμος. Για να γυρίσει μετά από αιώνες με τον πόθο και την ελπίδα που έφερνε το άγγελμα της αγάπης του Χριστιανισμού. Μα πως διαφορετικά θα γινότανε; Πάλι μέσα στο πλαίσιο της ενανθρώπισης. Σιγά – σιγά γύριζε η ανθρωπότητα στην θεϊκή τους προέλευση, στην λευτερωμένη πια μονοθεΐα. Και έτσι έπρεπε να αφανισθεί η σκανδαλιστική ύβρις των ελλήνων απέναντι στην θεϊκή ιεροποίηση της Ασίας. Η Ασία απαντούσε με την σταθερότητα του σύμπαντος και του θεού. Η μεγαλύτερη δύναμη για να γυρίσει η ανθρωπότητα πίσω στην μητριαρχική κοσμογονία του Χριστιανισμού. Και όμως γρήγορα οι άντρες οργάνωσαν την θρησκεία στα μέτρα τους και ξανάσβησαν τα αρχέγονα διδάγματα της αγάπης. Πίσω έμειναν μόνο τα τεχνητά κανάλια της κεντρικής δομής, ο σταθερός κανόνας για την εξουδετέρωση της αγάπης, μέσα από την διδασκαλία της αγάπης. Και οι Προσωκρατικοί; Οι ιερείς φιλόσοφοι των θεών; Όταν τα γραπτά τους δεν ξεχωρίζουν από δόγμα φιλοσοφίας και προσευχής; Εκεί που τα στοιχεία είναι δεμένα με ένα σύστημα θεϊκής ιεροποίησης, εκεί σταματάει η γνώση που δεν μπορεί να τους τοποθετήσει στο στενό λογικό σύστημα της γραφής. Ήξερα, τα γνώριζα, δίχως να μπορώ να τα προφέρω. Τα ένοιωθα δίχως να τα γνωρίζω κι ας μην τους αγγίξουμε. Μα πως μπορούμε να πλησιάσουμε τον Παρμενίδη, τον Αναξαγόρα, τον Αναξιμένη, στο πολυσύνθετο κρυπτογραφημένο σύστημα. Εκεί είναι όλα δεμένα, κάθε σκέψη, όλα τα στοιχεία έχουν ένα δικό τους ρυθμό, τόσο μακρινό, τόσο χαμένο.

Η Πάολα χαμογελούσε δυνατά ευχαριστημένη και με καλοσύνη χαίδευε τα γόνατά μου.

- Μεγάλο, μεγάλο μου αγόρι, όλα τα ονόματα που ανέφερες είναι δικοί μας, είναι η φιλοσοφία της μητριαρχικής κοσμογονίας, είναι η μητριαρχική κοσμογονία του Αιγαίου.

Μα τα υπόλοιπα; Και τα χαμένα κομμάτια, μα εμείς ακολουθούμε εκεί τα ίχνη της φυσικής επιστήμης και απορώ, μα και ο Όμηρος και τα Ομηρικά... Ωστόσο περίμενα να περάσουν όλα αυτά πέρα απ' αυτά, περίμενα μετά απ' την "θεραπεία" μου να συναντήσω έναν άνθρωπο, μία γυναίκα.

- Θυμάσαι πως αρχίσαμε; Θυμάσαι πως με διάλεξες; Θυμάσαι;

Σιγά – σιγά ξαναγύριζα στην αρχή, σαν να ξυπνούσα και αναζητώντας έβλεπα το όνειρο να είναι πραγματικότητα.

- Πάολα, λες να ξαναγυρίσουν οι εικόνες;

Μπροστά μου στην βαριά πολυθρόνα ξαπλωμένη η Πάολα με λευτερωμένο το σώμα της, χαλαρό, έτοιμο για έρωτα, με τα γλυκά της χείλη, τα κλειστά της μάτια, τα χαλαρά της μπούτια. Πώς να κρατήσω την πρόσκληση και την ερωτική ένταση; Και όμως στην δική μου την πλευρά πέφτουν τα παράδοξα. Τι με συγκρατούσε; Ήταν η στιγμή που είχε τόση γλύκα και δεν μ' άφηνε να σβήσω την φωτιά με τα ένστικτα, με την σωματική μου

διέγερση. Έδινα παράταση και παράταση γιατί ήθελα να παρατραβήξω την αγάπη, ήθελα μία απόδειξη και έδινα παρατάσεις στις στιγμές. Θυμήθηκα τις αντρικές επιδείξεις, μα η ερωτική συνάντηση...

- Θέλω να ερωτευτούμε. Διόρθωσέ με δεν χρησιμοποιώ πια το δεύτερο πρόσωπο, «να σε ερωτευτώ» και να αρχίσουμε έναν άλλο δρόμο πιο δύσκολο. Γιατί να σταματήσουμε στις αγελάδες, έχει και ο άνθρωπος την γλύκα του.

Ήθελα να ελέγχω τα ένστικτα, να τα γυμνάζω και πάντα διάλεγα τις γυναίκες για παρατραβηγμένα παιχνίδια. Να λοιπόν να κάνουμε πρωτότυπο έρωτα. Να βγούμε τα σπέρματα της ζωής, να υπάρχει αντίθεση. Να υπάρχει μία αγάπη που να απαντήσει στην έκρηξη του γεννήτορα, δηλαδή στα παιχνίδια τα φθηνά που ξοδεύεται η πιο ακριβή ουσία, μέρα με τη μέρα, νύχτα με τη νύχτα ξοδεύονται και χάνονται τα πιο ακριβά υγρά του ανθρώπου, δίχως νόημα, δίχως αγάπη.

- Και βέβαια ξέρω την επιθυμία και τον πόθο σου. Δεν πιστεύω κάτι αντίθετο. Σε αυτή την εποχή που ζούμε πως ελέγχεις το σώμα σου και πώς να ελέγξεις τα μάτια σου και τις εικόνες που διατρύπουν το μεδούλι σου. Πώς να ελέγξεις κάτω από την αναγκαστική βία του ερωτισμού; Πώς να φτάσεις στην αγάπη αφού όλα τα στάδια είναι κατειλημμένα; Τι σου έμεινε φτωχό μου αγόρι; Πόσο λυπάμαι. Ποια δυνατή πνοή σε συνοδεύει στους διαδρόμους της βίας, πως σταματάς την ταχύτητα των εικόνων, τις έγχρωμες, τις λογικές, τις ζωντανές, τις ηλεκτρονικές, με τον χτύπο της καρδιάς σου και τον παλμό της φλέβας σου; Συντονισμένες εικόνες ρυθμίζουν την βιολογική και την σεξουαλική σου διάθεση. Και πώς να αντισταθείς σαν έμπουν μέσα τόσες εικόνες ύπουλα, πουτάνες με μαύρες τιράντες και ξανθιές αμερικάνες σε όλες τις στάσεις έτοιμες να ξοδέψουν το μεδούλι σου. Με άλλα λόγια βλέπεις τώρα την πραγματική διεύθυνση της κεντρικής κυβέρνησης, αγόρι μου φτωχό. Η συζήτηση, οι διάλογοι, τα αθλήματα από το πρωί, ίσαμε το βράδυ. Πρέπει να δίνεις λόγο και να παινεύεσαι. Να δίνεις λόγο πόσες γκόμενες και πόσες αποτυχίες. Τι παλληκάρι είσαι; Και όλη σου η δράση γυρίζει γύρω από το άθλημα. Σήμερα εκείνη την καστανή, αύριο το μελανούρι. Και δεν καταλαβαίνεις πως σε αρμέγει και σε τραβάει σαν μηχανήμα τους χυμούς σου; Και για ποιόν είσαι ενδιαφέρων και γιατί; Το σκέφτηκες ποτέ; Μήπως το πνεύμα σου, μήπως η δουλειά σου; Όλα καταλήγουν στα ανώνυμα μπουρδέλα που έχουν γεμίσει τις πόλεις ανοιχτά και φανερά. Στα διαμερίσματα, στα στενά, παντού είναι στημένες οι ιέρειες της “αποχυμοποίησης”. Κρυφά και φανερά στις αφίσες και στα περιοδικά και στις τηλεοράσεις, στα σχολεία και στα καπηλειά. Το φαινόμενο του ερωτισμού. Μαζί δεν νοιώσαμε τόσες φορές εκείνο το πνιγηρό αίσθημα του έρωτα που σε φέρνει δίχως λόγο, δίχως αγάπη, σε μία ανεξήγητη ένταση σαν μία ενέργεια αόρατη μπροστά στην φορτισμένη πόλη; Η βία και τα ερωτικά παιχνίδια. Και εσύ πρέπει να δείξεις την νομιμοφροσύνη σου στους στημένους οργανισμούς. Μα πως θα δραπετεύσεις από το πολύπλοκο δίκτυο που είναι έτσι τοποθετημένο για να ελέγχει και να κατευθύνει την ζωική σου ύλη; Και γνωρίζεις καλά ότι όταν σου τραβήξει τους χυμούς σου, τότε είσαι άχρηστος και πρέπει να ξαναγεμίσεις για να αρχίσει το παιχνίδι από την αρχή. Και μπροστά σ' όλη αυτή τη βιομηχανία του ερωτισμού, πώς να φέρεις αντίσταση; Και το αντίσταση αφού ούτε

καν γνωρίζεις ποιος σε ελέγχει και σε κατευθύνει.. Και λες να είναι τόσο δυνατή και φοβερή η οργάνωση του ερωτισμού, του αναγκαστικού ερωτισμού, της αναγκαστικής κατανάλωσης; Τι σχέση έχει ο Μοράβια με όλα αυτά και ποιος είναι ο Μοράβια; Ο Ιταλός ποιητής της μοντέρνας επίσημης ιταλικής ποίησης. Χαμογελαστά μια και δεν έφτασαν τα σονέτα με την εγκυρότητα του διάσημου συγγραφέα, διατυμπανίζει και τα τελευταία κενά, τις απόκρυφες γωνιές και μία που δεν βγαίνει κέρδος από μοναξιά, την απομόνωση, ανοίγει τα ταμπό σαν θεραπευτής. Ο αυτοηδονισμός, η μαλακία που λέμε εμείς, είναι όχι μόνο επιτρεπτός, αλλά και ο πιο γενναιόδωρος τρόπος «ικανοποίησης», διότι αποδεικνύει την φαντασία, την ικανότητα της φαντασίας, λέει ο Μοράβια. Να ήτανε διαφημίσεις για τα δόντια, για τα φαγητά, αλλά διαφήμιση κρυφή, ύπουλη για την βιομηχανία που ελέγχει τον ερωτισμό και κατευθύνει τις μάζες με τις εικόνες και τις ιεραρχικές σκηνοθεσίες του ματεριαλισμού.

Και έλεγες για τους έλληνες ποιητές. Φανταζόσουν τον Καζαντζάκη να κάνει τέτοιου είδους διαφήμιση ή τον Σεφέρη; Ε! όχι και τον Ελύτη. Όλους τους φαντάζομαι, τίποτα δεν με ξεγελάει και τι θα πεις, και τι να πεις και τι να γράψεις. Η βιομηχανία της διασκέδασης καταλήγει πάντα στην σκηνοθεσία της ασυδοσίας, της “ηθικής” ελευθερίας. Πώς να εξυπηρετήσει τους “κυρίους” των συμβουλίων και των διεθνών επαφών και των εκθέσεων και των ιατρικών ερευνών, εις το όνομα της επιστήμης. Θυμάσαι εκείνη την λαϊκή συμβουλή; Δύο πράγματα να ξέρεις που βάζεις, την υπογραφή σου και τον που..σου! Δηλαδή άμα δεν ξέρεις σε πήρε η Μαύρη θάλασσα.

Θεέ μου τα` αστέρια της ταράτσας με τους μετεωρίτες και τις λάμπες απ` την μία μεριά και στην άλλη, οριζόντιες φωτιές της νύχτας. Τα` αστέρια φωτεινά, η νύχτα σκοτάδι. Κι άλλο ο έρωτας που μαζεύεις σιγά – σιγά μέσα από ένα βιότοπο ανοιξιάτικο με μαλακό ποτισμένο χώμα και τις λογής λογής μυρωδιές και νοιώθεις στο σώμα σου την ορμή του βιότοπου. Άλλο τα` αστέρια της νύχτας και το φρικιαστικό πείραμα του αμερικάνου καθηγητή που περιγράφει ο Hall στο rful με τα ποντίκια, με τον συνωστισμό και την πληθώρα και με ελάτωση του χώρου κίνησης. Δηλαδή στα πολλά ποντίκια μαζεμένα σε μικρό χώρο φέρνει σαν αποτέλεσμα την παράξενη συμπεριφορά, την αρρωστημένη νευροπάθεια και παροξυσμούς του πφουλ. Εκεί αρχίζει ένας άλλος μηχανισμός και δεν μπορεί κανείς να ξεχωρίσει το θηλυκό απ` το αρσενικό. Η ζωή έχει ένστικτα και λεπτά όργανα της αίσθησης. Ζούμε ο ένας δίπλα στον άλλο στα στρατόπεδα συγκέντρωσης και ο ένας δαγκώνει την κόκκινη ουρά του άλλου, την γυμνή. Ξεκίνα να βρεις την φύση σου, τον έρωτά σου που καταλήγει στον καθολικό σου έλεγχο. Κλειστό πειραματόζωο γεμάτο τραύματα και πώς να συναντήσουμε τη ζωή και τι πειραματόζωα θα γεννήσεις μέσα στην τραυματισμένη κυνηγημένη σου ζωή. Και πως γυρίζουν τα βουνά και πως γυρίζει η θάλασσα να μας ξεπλύνει απ` την αμαρτία του συνωστισμού, να μας αραιώσει και να μάθουμε να γνωρίζουμε το σώμα μας και την γυναίκα μας και τα παιδιά μας και τους φίλους μας.

Πόσο χρόνων είσαι; Πότε γεννήθηκες; Γνώρισες τους αντάρτες του 40 και του 50; Τους έζησες; Μα εσύ τα ξέρεις από τις φτηνές φυλλάδες και τα περιοδικά. Και ύστερα ποιος περιγράφει ειλικρινά

την πραγματική τους ΑΠΟΤΥΧΙΑ; Ποιος περιγράφει την ερωτική ζωή του 40 και της Αντίστασης; Όλα μεταφέρονται στις ηρωικές πράξεις των καπεταναίων. Και πως την έβγαζαν οι Καπετάνιοι; Πως γαμούσαν ή τραβούσαν μαλακία; Όλοι οι Καπετάνιοι με τα ηρωικά μουστάκια στη σειρά, στη γραμμή, με λυγισμένη μέση και το χέρι παίζει και ξαναπαίζει τη φούχτα τους. Μιλάνε όλοι για τις ηρωικές πράξεις κι εγώ σκέπτομαι τους φυλακισμένους, τους ετοιμοθάνατους. Έγραψα το γράμμα του Κιοσέ του Λευτέρη. Ήταν φοιτητής της φιλοσοφίας στο πανεπιστήμιο Αθηνών, όταν τον τουφέκιζαν οι Γερμανοί. Εγώ ετοίμαζα την γέννα μου, ακολουθούσα και έβλεπα την μαζεμένη βία. Βία από πάνω κι από κάτω, κι από μπρος κι από πίσω, και από την δύση και από την ανατολή, βία αριστερά, βία δεξιά. Και πως σταματάει η βία; Η βία σταμάτησε με μία πιο μεγάλη βία, πιο ανοιχτή, βουερή κι αθόρυβη. Και η μία βία διαδέχεται την άλλη, κάτω από την μεγάλη βία του αιώνα μας. Μας μένει η σκέψη και η ψυχή αφού τα μπράτσα και οι θυσιές των βουνών δεν έφτασαν. Δεν έφτασαν τα βουνά να λευτερώσουν την ζωή μας. Δεν φτάνουν τα βουνά όταν τα ανεβαίνεις από την βία κυνηγημένος. Θέλουν λευτεριά τα βουνά, λευτεριά της ειρήνης, για να οσφραίνεσαι την ανάσα τους και όχι βιαστικά και ψεύτικα και μόνο αμυντικά και στρατιωτικά. Να ανέβουν οι αντάρτες στα βουνά τώρα. Τώρα στην ειρήνη ν' ανέβουν οι αντάρτες στα βουνά, τώρα που πληθαίνει η βία της άορατης δικτατορίας και να ανέβουν για πάντα. Να ζήσουν με τα βουνά και όχι για προσωρινές εκστρατείες. Και ποιος θα ανέβει τα βουνά της λευτεριάς; Μα απαγορεύεται η παραμονή στα βουνά μας. Και ύστερα ποιος γυρίζει πίσω στις ρίζες της περηφάνιας. Αφήστε τις πόλεις και τις ευκολίες και γυρίστε στις ρίζες της λευτεριάς. Γύρισε στους δρόμους και διαλάλησέ το. Και ύστερα το 40 και το 45 τι ανέβηκαν στα βουνά; Για να τα αποκλείσουν μια και καλά; Μα τα βουνά δεν τα ανεβαίνουν φαντάροι και στρατιές των δυνάμεων, τα ανεβαίνουν τα παλληκάρια της λευτεριάς, της ειρήνης, στην ειρήνη μέσα στον πλούτο και την μονοτονία της πόλης. Και τα ξεχασμένα, τα εγκαταλελειμμένα χωριά, τα αφημένα να σβήσουν, πνίγονται στην λήθη. Ποιος είναι ο βιότοπος της χώρας μας; Η θάλασσα και τα βουνά. Που είναι οι άνθρωποι της χώρας μας; Μακριά από τα βουνά και την θάλασσα, μέσα στην καλοπέραση της πόλης. Μάθε τι είναι η εργασία και η δουλειά και σύγκρινέ το με αντίβαρο τα κρατικά ρυθμισμένα ωράρια. Ξέρεις την ιστορία με την δραχμή και την κολόνα; Θα στην περιγράψω άλλη φορά.

Σιγά – σιγά έφτανε η στιγμή και ξέρεις εκεί δεν έχει μπρος και πίσω.

- Πάολα, Πάολα!

Ξέσπασα σε ένα γοερό κλάμα κι ούτε ήξερα αν ήταν πόνος ή χαρά.

- Αγόρι μου γλυκό, αγόρι μου πως σε άφησα μόνο τόσα χρόνια, δίχως λόγια, δίχως εξήγηση.
- Μην με παρατήσεις, είμαι μαζί σου.

Η Πάολα με φιλούσε με καυτά φιλιά και δάκρυα. Τα χέρια, τα πόδια, τα μάγουλα, το στήθος – αγκαλιαστήκαμε σφιχτά. Το χέρι με το χέρι, τα μπούτια με τα μπούτια, τα μάτια με τα μάτια, τη γλώσσα με τη γλώσσα, τα βυζιά με τα βυζιά, τον ομφαλό με τον ομφαλό, τα χείλια με τα χείλια, σ' ένα νευρικό ρυθμό σφιχτό και άγριο δίχως έλεγχο, αυτόματο, απάνθρωπο,

δραματικό αγκάλιασμα της απόγνωσης. Ρυθμός κι ανάσα, στόμα με στόμα, με την απελπισία του άλλου που έχασε τις αισθήσεις, σφιχτά αγκαλιασμένοι. Με την αίσθηση της σωτηρίας του ναυαγού - μαζί σώμα με σώμα – νοιώθαμε μαζί. Αυτό το αγκάλιασμα δεν είναι ερωτικό, είναι ανθρώπινο. Άνθρωπος με άνθρωπο σε μία απόγνωση σε μία φάση που δεν φτάνουν ούτε τα λόγια, ούτε τα ένστιχτα. Νοιώθαμε τον χωρισμό και την απόσταση που μας χώριζε και συνάμα τον πόθο να ενωθούμε, να πλησιάσουμε ο ένας τον άλλο, χωρίς τις συνθήκες που έχουν τα ένστιχτα, αφού και τόσα πολλά δεν γνωρίζαμε ο ένας για τον άλλο. Και η απελπισία της αποτυχίας και ο πόθος για μία αγάπη πέρα από τα συνηθισμένα, πέρα από την συνήθεια που μαζέψαμε λανθασμένα. Πρώτα τον έρωτα, την έκρηξη και ο άντρας ο άγριος και ο δράστης, ο βάνουσος και η γυναίκα η φοβισμένη, παθητικά αφημένη εντελώς σαν ανυπεράσπιστο θύμα. Κάθε αγκάλιασμα και κάθε σφίξιμο και δάκρυ έσβηνε σιγά – σιγά τα λάθη μας, το δράμα μας που το φέραμε τώρα, ίσαμε σήμερα, από εκατομμύρια χρόνια. Και ύστερα πως οργανισμός και το γαμήσι είναι το ίδιο και ο μύθος ότι η ερωτική πράξη πρέπει να καταλήγει στο αυτόματο γαμήσι. Και ύστερα οι γυναίκες μας οι Ελληνίδες που αρκούνται μόνο με την φαινομενική προσφώνηση της ήττας – εκείνα τα ψεύτικα άγρια φωναχτά – για να δώσουν την ψευδαίσθηση στον μεγάλο άντρα, της νίκης και της επιτυχίας. Πόσο αστεία είναι η αντρική χορογραφία στην Ελλάδα και ιδιαίτερα στις πατριαρχικές περιοχές του βορρά. Εκεί που είναι τα στρατόπεδα χωρισμένα σε ανοιχτούς αντιπάλους, σέρνουν κυριολεκτικά με μία ειδική ρυθμική κίνηση οι άντρες τα βήματά τους. Χαρακτηριστικά με μία μόνη επίδειξη την “οπλοφορία” τους με τα γεννητικά τους όργανα. Θέλει τέχνη αυτή η χορογραφία. Δεν είναι εύκολο να γυροφέρνεις σαν νέος πολίτης χωρίς την γεννητική επίδειξη. Και η όλη δραματουργική σκηνοθεσία της ερωτικής πράξης στην Ελλάδα καταλήγει στο αποκορύφωμα, το γαμήσι, όπου ο βίαιος άντρας, κάτω από τις ζητωκραυγές του θύματος, της υποκειμένης, διαιωνίζει την υπεροχή του συστήματος της βίας. Θεέ μου μα οι γυναίκες, μα είναι τόση η βία που διαιωνίζει αυτή την θεατρική παραστατική συντήρηση. Καλά ο πρωτόγονος άντρας, αλλά οι γυναίκες είναι μήπως η αμυντική στρατηγική της μητριαρχίας για να κρατήσει τον άντρα σε έναν αρχέτυπο πρωτογονισμό;

Διαλέγουμε την πρωτόγονη βία με λίγη γλύκα, παρά την πού γλύκα και την πολιτισμένη ισοτιμία που μπορεί να φέρει και την ομοφυλοφιλία. Μα γιατί δεν υπάρχει η νοσταλγία και ο πόθος για θηλυκότητα; Γιατί να είναι αντρική η θηλυκότητα, κτητική σαν αντάλλαγμα της κοινωνικής ισοτιμίας. Είναι ίσως τα κατάλοιπα του κατακτημένου λαού. Και στις γυναίκες αφού ο φόβος κράτησε χιλιάδες χρόνια απ' τους Ρωμαίους μέχρι τους Τούρκους, αργοφέρνει και συνοδεύεται με την συντηρητική βιολογική αντίδραση της αντίστασης. Πόσα χρόνια αγάπης πρέπει να ακολουθήσουν, πόσα χρόνια ειρήνης για να πάρουν οι γυναίκες μία περήφανη, ελεύθερη βιοπαθητική συμπαράσταση. Να γίνουν γυναίκες από μία θηλυκότητα γυναικεία. Να γίνουν γυναίκες. Και αυτοί που γνώριζαν, οι γιατροί και οι γνώστες καθηγητές μάζευαν τις πληροφορίες, τις ειδήσεις της αρχέγονης βιοπαθητικής συμπτωματικής λειτουργίας του πολιτισμού μας. Μα είναι ο μηχανισμός της βίας που συνεχίζει την διαιώνισή μας. Ίσως έφτασαν οι μέρες μας για να ανοίξουμε τα “ταμπού μας”. Ίσως έφτασε η ώρα για να αρχίσει η αναμέτρηση του πολιτισμού μας.

Η υπεραξία της ζωής είναι η αγάπη. Η υπεραξία της αγάπης είναι η πίστη. Η υπεραξία του κεφαλαίου η τέχνη. Μία υπεραξία στην Ελλάδα; Η Μαρία Κάλλας και ο Ωνάσης. Κυνηγημένη κήκε και έγινε στάχτη και η στάχτη

γύρισε στο βάθος, στο Αιγαίο Πέλαγος. Η Κάλλας και ο Ωνάσης σε μία τελετουργική σκηνοθεσία του Γιαπωνέζικου θεάτρου ΝΟ μπροστά στα Άγιο Πάσχα. Βγαίνουν τα πνεύματα και ακολουθούν οι δούλοι με την μονότονη ψαλμωδία. Η Κάλλας με μία άσπρη τζελάμπα και ο Ωνάσης με μπρούτζινη μάσκα ονειρεύεται με το σεντούκι μαξιλάρι των ονείρων που το έδωσε κρυφά μία γριά κινέζα για να πιάσουν τα μάγια της. Ο Ωνάσης απλώνει οριζόντια τα χέρια για να ταπεινώσει την Κάλλας. Η Κάλλας απεγνωσμένη πηδάει στο σκηνικό του κρεβατιού με τα ξύλινα παπούτσια, προσπαθεί να τραγουδήσει και σπάζει, πέφτει σαν λευκή, αμίλητη, σιγανή. Ακόμη μία προσπάθεια να τραγουδήσει και πάλι πέφτει νεκρή αμίλητη. Ο Ωνάσης βγάζει τώρα την μπρούτζινη μάσκα και φοράει πήλινη, αλλάζει τα χρυσά με υφαντά μωβ και σηκώνει την νεκρή Κάλλας. Μετά αρχίζει η καθιστή χορωδία και η μονότονη φλογέρα, τα τραγούδια, τα νεκρόλογα και τα μοιρολόγια. Να ήταν και να γινόταν θεά στην αρχαιότητα. Τα τραγούδια της Μαρίας να την κάνανε θεά, δίχως λατρεία, μόνο με ένα σεβασμό και μία ευλάβεια. Βγήκε και τραγούδησε την μουσική των αιώνων, με μία φωνή για όλους τους λαούς. Τα τραγούδια που μάζευε στα μουσεία η Ευρώπη, τα έβγαλε σαν Κυριακάτικα ρούχα και πήραν μία λάμψη θεϊκή. Η Μαρία Κάλλας, η υπεραξία της Ελλάδος, απλησίαστη, άγνωστη. Η τραγουδίστρια των αιώνων και ο καλοκάγαθος ρομαντικός Ωνάσης. Έτρεξε να δώσει το παρόν σαν μπεκιάρης, σαν αγόρι να πλησιάσει την γυναίκα, να την αγαπήσει. Μα η τέχνη είναι πάνω από το κεφάλαιο και η Κάλλας ξεψύχησε. Και δεν άφησε την θεϊκή της υπόσταση, να την αγγίξουν τα χρυσωμένα χέρια. Η υπεραξία της Ελλάδος, η μεγάλη τέχνη της Κάλλας – άγνωστη, άγγιχτη – μπήκε σαν σίφουνας μέσα στην σπηλιά, δίχως αντίλαλο, δίχως αντίηχο, δίχως αντίφωνο. Έσβησε σαν ψιλή καμένη μουσική.

Η πιο γλυκιά μου ανάμνηση του έρωτα ήταν μία απρόοπτη νύχτα τον Αύγουστο. Είχαν έρθει ξαφνικά μετά από πορεία μίας μέρας δύο φίλοι, ο δάσκαλος ο Βαγγέλης ο μπεκιάρης στα πενήντα του και ο Δημήτρης από την Άντρο ο αρχαιολόγος. Συνόδευαν και μία γυναίκα ζωγράφο βοηθό τους που την έλεγαν Πάολα. Μην γελάς είχε το όνομά σου. Κουρασμένοι όπως ήταν ξεφόρτωσαν τα σακιδιά τους, έπλυναν τα πόδια τους και έπεσαν να κοιμηθούν. Οι άντρες κοιμόταν στο ένα μέρος της κάμαρας και η Πάολα και εγώ μέσα στην βαθειά κόγχη που συνδέονταν με το ανοιχτό τόξο.

- Τι θέλεις, είπε η Πάολα.
- Να μου πεις ένα παραμύθι, της είπα.

Και η Πάολα σιγομουρμουρητά και ψιθυρίζοντας σαν τον εσπερινό της εκκλησίας, άρχισε ένα παραμύθι. Θεέ μου ήταν γιομάτο γλύκα και απαλότητα. Οι άντρες κουρασμένοι σαν πτώματα ροχάλιζαν με μία σταθερή σιγουριά. Η Πάολα με μάγευε με το παραμύθι της και η ιστορία και η μαγεία της μας έφερε μία αφάνταστη γλύκα. Κατά τα ξημερώματα κατέβηκα από τον ύπνο μου και έπεσα απαλά πάνω της. Με περίμενε με ολάνοιχτα πόδια και ο έρωτας κράτησε δεν κράτησε δευτερόλεπτα. Ήταν όλα βαλμένα όπως έπρεπε να είναι. Κανένας θόρυβος, καμία κίνηση. Μπήκα μέσα της και είχαμε μαζί ένα αθόρυβο, απαλό οργασμό, σαν το ρυάκι του βουνού με ευωδιές και δίψα. Οι άντρες ροχάλιζαν με σιγουριά και μας συνόδευε μία σπιτικιά ευλογία. Τι έρωτας γλυκός Θεέ μου! Την άλλη μέρα το πρωί, τους φίλεψα και τους τρεις με ένα πρωινό πλούσιο. Στόλισα το τραπέζι με ιβίσκους και γιασεμιά. Η Πάολα παρακαλούσε να μείνει, δεν ήθελε να δουλέψει στις ανασκαφές, ήθελε να μείνει μαζί μου για ένα μήνα. «Να είμαι κοντά σου» μου έλεγε, «να είμαι δούλα σου, θα σε πλένω, θα φτιάχνω τα

κρεβάτια και το φαί σου, άσε με κοντά σου». Έφυγαν όλοι μαζί την άλλη μέρα. Τώρα το μετανιώνω που κράτησα τέτοια σκληρή στάση. Τι ανόητα που φέρθηκα. Οι φίλοι δεν κατάλαβαν τίποτε. Ούτε που έβαζαν στο νου τους τι έγινε το βράδυ.

- Τώρα θα σου πω κι εγώ την δική μου ιστορία μιας και άρχισες. Έχω κι εγώ ζήσει μερικές περίεργες στιγμές και ίσως είναι οι πιο σημαντικές στη ζωή μου. Ξέρεις ήμουν παντρεμένη, δεν σου το είπα, με τον Νικόλα. Ήταν γιατρός. Θέλω να πω είναι γιατρός. Έχουμε χωρίσει και τώρα ζω με την μάνα μου. Εμείς είμαστε από την Σμύρνη. Μένουμε σ' ένα σπιτάκι γιομάτο παλιά έπιπλα κι εικόνες στο Φάληρο. Η ιατρική και οι γιατροί, οι τεχνοκράτες και οι κομπογιαννίτες σαν μηχανικοί αυτοκινήτων. Νύχτα και μέρα περίμενα, την νύχτα περίμενα την μέρα. Εγκεφαλίτης, βρογχοκήλη, γαστρίτις, μηνιγγίτης, πνευμονία, νεφρίτις, ηπατίτης, σκωληκοειδήτης και η δύσκολη εγχείρηση. Ζούσα με ένα γιατρό που ζούσε μόνο τις περιπτώσεις του. Οι περιπτώσεις περνούσαν από την κρεβατοκάμαρά μας και οι άνθρωποι πέθαιναν γύρω μας. Τον παράτησα. Ήμασταν παντρεμένοι δύο χρόνια και δεν είχαμε καμία ερωτική σχέση. Δεν ήταν ζωή αυτή, ήταν μαρτύριο. Και τι δεν προσπάθησε στον κύκλο του. Με νέους γιατρούς για μία ανθρώπινη ιατρική, μία μικρή κίνηση από 5-6 γιατρούς με ιδανικά και ρομαντικές ιδέες, η «κριτική ιατρική» που αρχίζει τώρα τον πόλεμο με την βιομηχανία φαρμάκων. Ξέρεις ότι τα περισσότερα φάρμακα ακόμα και τα ακριβότερα είναι άχρηστα; Και ύστερα οι αρρώστιες, οι περιπτώσεις που είναι τόσο ενδιαφέρουσες πιο πολύ και από τον άνθρωπο. Τι να σου πω. Όταν σε πρωτοείδα κατάλαβα ότι θα συμφωνούσες μαζί μου στο θέμα της ιατρικής. Σε κατάλαβα από την στάση σου, απ' το βλέμμα σου, απ' τις κινήσεις σου.
- Μην τα βάζεις όλα μαζί. Σιγά – σιγά γιατί με μπερδεύεις. Στην ουσία είναι το ίδιο. Εάν δεν ξέρουμε τι θέλουμε από τον άλλο. Τότε γίνεται ένα χάος στη συζήτηση και στις σχέσεις. Εξήγησέ το για όνομα του Θεού. Τι εννοείς και συνδυάζεις τις κινήσεις μου με την ιατρική και τι ξέρεις περισσότερο για τέτοιους συνδυασμούς;
- Βλέπεις είμαστε πάλι μαζί. Νοιώθω το σώμα σου, σε νοιώθω για πρώτη φορά. Νοιώθω έναν άνθρωπο δίπλα μου. Έναν άντρα χωρίς φόβο και αγωνία. Μην γελάς, είσαι ευτυχισμένο αγόρι και ευτυχισμένες οι γυναίκες που σε συναντούν.

Με έπιασαν τα γέλια και γελούσε και η Πάολα

- Θέλω να πω οι κινήσεις σου, το βλέπω και το νοιώθω, είναι οργανωμένες από το μυαλό. Έχεις μία δύναμη μέσα σου και την βλέπω που σε κατευθύνει. Γυρίζεις τα χέρια και είναι σαν να ορίζεις, σαν να διευθύνεις την ροή του χώρου. Το σώμα σου τα κατευθύνεις από μία θέληση, μία νοσταλγία που είναι τόσο κοντά μου, τόσο δική μου. Πάντα θαύμαζα τους Αφρικανούς που έχουν στην κίνησή τους την πιο ζωική ευρυθμία. Είναι κάτι που δεν γίνεται με την γυμναστική, είναι η «φύση» τους, ο βιότοπος που τους περιβάλλει και τους κάνει λυγιστούς και αθόρυβους. Από τότε δεν συναντήθηκα με άντρα, καταλαβαίνεις; Και μετά τι ευτυχία και τύχη να συναντήσω εσένα. Εσύ το κατάλαβες αμέσως και όμως δεν το εκμεταλλεύτηκες, γλυκό μου, γλυκό μου αγόρι.

- Θα σου μιλήσω άλλη φορά για τον οργασμό. Ένα πράγμα να ξέρεις. Ο οργασμός δεν εξαρτάται από τον φαλό. Τίποτα δεν σημαίνει ότι η ερωτική πράξη φέρνει τον οργασμό, κατάλαβες; Ανατομικά και σωματικά, δεν γίνεται τίποτα το σπουδαίο. Μην μπερδεύεις τα υγρά με τον οργασμό. Αυτός βγαίνει μόνο από την κλειτορίδα, την κλειτορίδα σου. Βέβαια γιομίζει η λεκάνη αίμα, αλλά η ένταση βγαίνει από την κλειτορίδα σαν κύματα, σαν απαλά κύματα με μυρωδιές σαν δυόσμο. Μοσχοβολάς και απαλύνουν τα μάτια σου, τα χείλη σου. Κατάλαβες τι γίνεται; Όσο πιο βαθιά κι αν μπαίνει ο άντρας, εκεί ανατομικά δεν υπάρχει τίποτα. Δηλαδή, δηλαδή όλες οι κινήσεις είναι για να ερεθιστεί και να χαλαρώσει και να ανοίξει τον δρόμο, η κλειτορίδα σου. Άλλο στον άντρα. Άμα ερεθιστεί και χύσει έχει και τον οργασμό του ενώ εσύ, πρώτα η αγάπη και ύστερα η γλύκα. Άλλο αγάπη και άλλο έρωτας. Πρώτα η αγάπη και το απαλό άγγιγμα, το ανθρώπινο. Και ύστερα απαλά, σιγά – σιγά το παιχνίδι με τα χάρδια του έρωτα. Κι αν θέλεις με το στόμα, με τα δάχτυλα, γλυκά και ήρεμα. Άδικα βάζεις μέσα σου τον άντρα και πονάς από τα χτυπήματα του φαλού στα βαθιά σου τοιχώματα. Δηλαδή όλη την γλύκα την αισθάνεται η γυναίκα από την κλειτορίδα. Μόνο και μόνο από την κλειτορίδα. Αυτή είναι η ανατομία σου κι ας αλλάζει η στάση και η τοπογραφία της κλειτορίδας από γυναίκα σε γυναίκα.
- Ξέρεις τι είναι τόσο όμορφο; Το αγκάλιασμα που χαλαρώνει. Λες να αρχίσουμε και εμείς την ερωτική πράξη; Λες να είμαι παρθένα; Ας την παρατείνουμε την στιγμή που νοιώθουμε μαζί. Να έρθει η ώρα να σταματήσουν οι σκέψεις και να νοιώσουμε ευτυχισμένοι. Πρώτα – πρώτα να κάνουμε έρωτα.

Η Πάολα ανησυχούσε. Αισθανόταν μία ανασφάλεια να έρχεται, κάτι που δεν το γνώριζε ούτε το περίμενε.

- Μία μικρή ανησυχία, δεν είναι τίποτα. Εγώ λέω να αρχίσουμε την αγάπη. Να αγαπήσουμε βαθιά μέσα μας, αιώνια και πλατιά δίχως το χώρο και τον χρόνο. Μην σε πιάνει η αγωνία ότι είσαι άβγαλτη και άπειρη, έχει εμπιστοσύνη σε μένα. Να αρχίσουμε την αγάπη.

Σιγά – σιγά χαλαρώσαμε το αγκάλιασμα και μετά ξανά αγκαλιαστήκαμε. Η Πάολα σηκώθηκε και με αργές κινήσεις φόρεσε τα εσώρουχά της ένα – ένα. Κάθησε πάλι απέναντί μου και σοβαρά στράφηκε προς τα μέσα.

- Είναι μέσα μας η αγάπη;
- - Σσςςς! Έκανα νόημα με το δάχτυλο στα χείλη. Όχι λόγια. Η αγάπη είναι διάχυτη στην ελεύθερη φύση. Η αγάπη αιωρείται στον αιθέρα πάνω από αγιασμένους τόπους, πάνω από την γη. Θυμάσαι την γιαγιά με το νέο αγόρι και την νυχτερινή πορεία της Παναγιάς; Δέκα ώρες ανάμεσα στα βουνά της Παναγιάς πορεία τάμα για την αγάπη. Η γριά και το παιδί στην πορεία στην πορεία της νύχτας. Ήταν ευλογία και μία μήση μυστική, με την αγάπη που μαζεύεται τον Αύγουστο της Παναγιάς. Η Παναγιά η μεγάλη μάννα, η μεγάλη μητέρα της αγάπης. Μόνο οι παμπάλαιοι λαοί του Αιγαίου και του Πόντου ξέρουν τα μυστήρια, τις μέρες και τις νύχτες, τις νύχτες της αγάπης, τις νύχτες του θανάτου. Και η νύχτα της Παναγιάς είναι η νύχτα του Αιγαίου, η νύχτα της μητριαρχίας. Είναι η παλιά γιορτή της Δήμητρας και πιο παλιά της γης. Η νύχτα του Αυγούστου που μαζεύει και μοιράζει την αγάπη. Και είναι η πίστη, η πίστη της

αγάπης που ανοίγει την πόρτα του Αυγούστου. Έφτασε η ώρα της αγάπης Πάολα. Μην βάζεις τίποτα στο νου σου, ούτε σκέψεις, ούτε ερωτήσεις. Θα οδηγήσω εγώ. Ακολουθήστε να μπορούμε στον πέμπτο κύκλο της αγάπης. Πρέπει να βιαστούμε, ο δρόμος είναι μακρύς και η ώρα περασμένη.

Με μιας αλλάζει η νύχτα. Σα χρονόμετρο από άμμο άδειαζε και πύκνωνε συνάμα. Αθόρυβα, κόκκος με κόκκο. Άσε την παμπάλαια μνήμη μας να χωρίσει τις ώρες. Τα λόγια κι η γραφή, λέξη με λέξη, σαν πλυμένες πέτρες, λαξεμένες, μαζεύονται σε μια απόλυτη κατασκευή μιας ιερής οικοδομής, σαν τ' αντικείμενα μιας σκηνοθεσίας, όλα δεμένα, σημαντικά κι ασήμαντα. Πράγματα και πράξεις, σκέψη και δράμα, με επιμέλεια και σοφία, ένα προς ένα, σαν αποσκευές για το μακρινό μας ταξίδι. Να έμπουν μέσα μας νοήματα άπρεπα, άσεμνα, απ' τον καιρό της υπεροψίας. Θολώνουν οι λέξεις, σβήνουν και χάνονται οι εικόνες. Η πορεία μας πάνω στην ράχη του Αιγαίου μέσα μας. Ο δρόμος μέσα μας σαν δείκτης φώσφορος της νύχτας της αγάπης, διπλός και τρίδιπλος, απάνω κάτω, με διάχυτα σημεία, ανοιχτός από την αφετηρία μέχρι το τέρμα. Αρχή και τέλος. Μία διάσταση αιωρείται σαν ζωντανή γραμμή πυρακτωμένη και γαλάζια. Όλα είναι γνώριμα, όλα είναι δεμένα και συναρτώμενα. Είναι ο τόπος μας, η γη μας και η σιγουριά μας. Συντόνιζε τα μικρά και τα μεγάλα σε τούτη τη διαδρομή, με την ευλογία του σύμπαντος. Το σύμπαν πάνω από εμάς και εμείς πάνω από το σύμπαν. Ξεχωρίζαμε κάθε κίνηση μας χορογραφικά αφουγκράζοντας την πίστη, τότε σκυμμένοι με αργές πατημασιές, τότε αλλάζοντας τα βήματα σαν παγωμένες κινήσεις προς τα μέσα. Τόπο με τόπο ανοίγαμε τον αιθέρα και μία απαλά κι ανάλαφρα και την άλλη με πέτρινα βαριά, η αντίσταση η δύσκολη. Είμαστε πάνω από τα' αλώνια, δίπλα στις ταράτσες της Μεσαριάς. Κάτω από τους τοίχους παράλληλα τα σπίτια σαν θεόρατε σκαλοπάτια το ένα δίπλα στο άλλο, πάνω κάτω, στο πλάι στην χτισμένη ρεματιά. Αδειάζει το χωριό, κοιμάται βαθιά. Αμίλητοι πασχίζουμε να προσπεράσουμε και να μην τύχει να συναντήσουμε άνθρωπο κι αλλάξουμε το σκοπό μας. Να περάσουμε τα σπίτια και τα ζωντανά με τους τοίχους σαν τα λέπια. Δίπλα – δίπλα με βήματα σαν κούφια τύμπανα. Περάσαμε την γαλαρία και στρίψαμε τον δρόμο που είναι μόνο για τα ζώα και τα μουλάρια του χωριού. Στην γέφυρα φωτισμένα όλα, όπως πάντα. Καθίσαμε στο πεζούλι της αυλής κάτω απ' τα δέντρα, δίπλα σε άυπνους τουρίστες που πρίμεναν καρτερικά τα λεωφορεία. Περιμέναμε και μεις κλεισμένοι να μην αγγίξουν το ταξίδι μας σαν ονειροβάτες που περιμένουν τα λεωφορεία. Περιμέναμε αμίλητοι, ο φουρνάρης δούλευε κι ο καυστήρας του σφύριζε αγέρινος. Και μεις ξέραμε και περιμέναμε κι η στάση μας ήταν μυστική. Αμάμεσά μας σα μια αγωνία, σα δραπέτευση, σα να ήμασταν φυγάδες, σα να ήμασταν σε μεγάλη ανάγκη να βρούμε μια σωτηρία για ένα άρρωστο βαριά. Δε μας πρόσεχε κανείς, παρ' όλο το φόβο μας περάσαμε μέσα από το ηλεκτροφωτισμένο δρόμο με σφιχτά χέρια και μια ανείπωτη γνωριμία.

Η Πάολα ήταν αφοσιωμένη ευλαβικά, ακολουθούσε κι έβλεπε με πίστη και σιωπή, δεν είχε κραυγές και θαυμαστικά. Σα να δούλευε με τα χωράφια, σα να ήταν γεωργός ακολουθούσε πίσω απ' τ' αλέτρι. Πίσω απ' τα τελευταία σπίτια που έσβηναν, άρχιζαν τα εγκαταλειμμένα χωράφια μας, τ' άδεια, δίχως κλήματα, δίχως φυσικιές. Μπροστά στη μεγάλη λακούβα τα τοιχώματα κλείνουν καμπυλωτά, απαλά, ρηχά και σβήνουν τον ορίζοντα. Μένουμε στο πρώτο γήπεδο, ήταν όλα ταχτοποιημένα –όπως τα βρήκαμε- μπροστά στον ξύλινο κορμό, τ' άσπρα κόκκαλα γύρω στα είκοσι κομμάτια, αραδιασμένα δίπλα-δίπλα, ανάλογα με το μέγεθος και το πάχος τους.

γιομίζει και σφίγγει ο ασκός της γης. Ο ήχος του τόπου, πέτρα με πέτρα, κόκκαλο με ξύλο, άνθρωπος με άνθρωπο.

Ξαλαφρώσαμε κι ανάλαφροι σα να πετούσαμε με φτερά στους αστραγάλους, ακούραστοι, πηδηχτά σαν τα παιδιά μέσα στη νύχτα τη βαθιά. Ο ήχος μας τάνυσε και όρισε τα σύνορα της λάκκας. Τοκ, τοκ, τοκ, ο χώρος του ζωντανού ήχου σαν περίβολος κι αντίλαλος. Τοκ, τοκ, τοκ, Τα σημάδια στα ξύλινα ξόανα σα μάτια της γάτας. Βουβοί κι ακίνητοι. Τοκ, τοκ, τοκ. Η ακρόαση κι η δασκαλόπετρα του Ομήρου μπροστά στο τοίχωμα με τα στόμια των σπηλιών. Τοκ, τοκ, τοκ. Ο σκαλισμένος, ο πέτρινος θόλος της δασκαλόπετρας στενός κι ακανόνιστος. Κάθισε! Πάρε μια στάση του άρχοντα στο θρόνο σαν τον πρίγκηπα με τα κρίνα. Τοκ, τοκ, τοκ. Κάθισε μπροστά στο αιγαίο, στο μεγάλο θέατρο. Η θέα! Το κούφιο βάθος ξερό, καθάριο, ζεστό. Τοκ, τοκ, τοκ. Πάρε τη στάση των κούρων! Τοκ, τοκ, τοκ. Μπροστά τα χέρια, το δεξί με την παλάμη προς τα πάνω, το δεξί πόδι μπροστά, βήμα σαν μπρος και πίσω. Πάρε απόσταση, αργός ο ρυθμός. Τανύσαμε τα πηγούνια μας λοξά προς τα πάνω, μυτερά και περήφανα. Περιμένουμε την ακρόαση.

Το θέαμα κι ο θεατής. Ο χορός του χώρου, ήχος πλάγιος βαρύς, μια μπρος, μισή στα πλάγια, σούστα, στρίψε, μια μπρος, μισή στα πλάγια, σούστα κι από πάνω προς τα κάτω μέχρι τα πέδιλα. Ο δρόμος ανοίγει σαν χαρακιά, ευθεία και καμπύλη ίσα με το θεατή. Σαν την κίνηση του κούρου, σαν μαρμάρيني χορευτές μια μπρος, μισή στα πλάγια, σούστα. Σταμάτα! Κράτα την αναπνοή να βρούμε τα ίχνη των ήχων στα σύνορα του χώρου σαν νυχτερίδες. Τις γραμμές που γυρίζουν σαν αντίλαλοι πέτρινοι, χωμάτινοι. Μια μπρος, μισή στα πλάγια, σούστα. Χαλάρωσε την απόσταση ανάμεσά μας. Στενοί διάδρομοι, διάφανοι χώροι με χώρο γυάλινο, αένας. Άσε να πει μέσα σου ο χώρος. Μια μπρος, μισή στα πλάγια, σούστα, στρίψε. Η απόλυτη χορογραφία της αγάπης.

Χαλάρωνε η νύχτα ανάμεσά μας κι αραίωνε σα σταγόνα μελάνης στο νερό. Αγγίζω τις ρώγες, τα βυζιά σου, με τα δάχτυλα σα δείχτες. Νοιώθω μέσα μου το ίσιο άγγιγμα μέχρι τα κόκκαλα Μη μ' αφήνεις! Κράτα τη στιγμή κι αμόλυνσε απ' τα δάχτυλα τη γλύκα μέσα μου. Μίκραινε τ' άγγιγμα, την επιφάνεια. Όλη τη γλυκα στα τετραγωνικά χιλιοστά της επιφάνειας του δάχτυλου.

Στο δεύτερο μέρος του χορού ν' αρχίσουμε τη σκηνή με τα δίχτυα. Τράβα με, να σε τραβώ, σε μια απόλυτη συμμετρία, μια εσύ, μια εγώ, Τράβα μπρος και τράβα πίσω, - πηδηχτή σούστα. Ο χορός με τα δίχτυα, -μαζεύεις, μαζεύεις, μαζεύεις, μαζεύω, μαζεύω, - κι αγγίζουμε τα χείλια. Απλώνεις, απλώνω, απλώνεις, απλώνω και χωρίζουμε απ' την αρχή. Το μάζεμα και το φιλί στα χείλη. Δυνάμωνε και πλήθαινε το βήμα σου, γρήγορο – μια μπρος το μάζεμα και μια πίσω το άπλωμα- και το φιλί καρτέρι.

Παίζουμε κυνηγητό; Το κυνηγητό της ιερής μορφής. Αρχίζουμε μαζί την τελετουργία, στην πρώτη φάση σε κυνηγάω. Τρέχουμε μαζί, ίσα η απόσταση. Πάω να σ' αγγίξω και σταματάει η κίνηση σαν τα μαρμάρινα αγάλματα που παίζαμε παιδιά. Στη δεύτερη φάση τρέχουμε την ίδια απόσταση σε δυο παράλληλες γραμμές και κυνηγάει ο ένας τον άλλο στην ίδια κατεύθυνση. Χτύπα τα χέρια! Σταματάμε σαν τα μαρμάρινα αγάλματα.

Στην Τρίτη φάση τρέχουμε αντίθετα. Εσύ κατ' απάνω μου κι εγώ μπροστά σου. Κοντά στο άγγιγμα χτύπα τα χέρια· μαρμαρώσαμε σαν τ' αγάλματα. Τρεις φορές ανεβαίνεις το βουνό, κατεβαίνω απ' την κορφή παράλληλα.

Στην απόσταση που φτάνουμε ο ένας τον άλλο χτύπα τα χέρια τρεις φορές· απ' την κορφή στην κατηφόρα κι απ' την κατηφόρα στο βουνό.

Στο τρίτο μέρος του χορού μέσα στα πλατύφυλλα κλήματα η στάση. Ο χορός της στάσης σώμα με σώμα, δώσε τα χέρια σου ανοιχτά, στήθος, ανάσα με ανάσα. Πλεξούδες, γύρισμα από πάνω προς τα κάτω στα γυμνά σου μπούτια κι η μίμηση της πάλης. Η παντομίματος πάλης σώμα με σώμα, η παντομίμα του έρωτα. Μην παρατάς την τελετουργία και σκεφτείς το σώμα σου. Μια πάνω, μια κάτω, στα πλάγια η λεκάνη, ψηλά τα γόνατα και τη λεκάνη ανέβασέ την πάνω, κάτω και στα πλάγια.

Ύστερα καθίσαμε δίπλα-δίπλα με κλειστά τα πόδια. Σφιχτά τα πόδια στη γη, κλειστά, το σώμα στημένο, το πηγούνι μυτερό. Συμβολικά τα χέρια σαν κουπιά, μια στη μεριά σου, μια στη μεριά μου. Μια στη δική σου, μια στη δική μου. Τα μάτια μας παράλληλα, συνάντηση στο άπειρο, καθιστοί πλάι-πλάι με γυμνά πόδια. Το βλέμμα μπροστά, το πηγούνι τεντωμένο, μυτερό προς τα πάνω. Πλάτη με πλάτη, πισώπλατα, τα μάτια μας άγγιχτα, εγώ στη δύση κι εσύ στην ανατολή. Πισώπλατα κι αργά, με λιγοστές κινήσεις, πολύ μικρές, ανεπαίσθητες, ίσα με τη συμμετρία της στάσης. Λύσε τη στάση μας! Τελειώνει κι ο χορός της στάσης, μικρός χορός, μικρογραφία, μάζεψε την κίνηση, μετρημένη. Γέρνεις δεξιά κι αριστερά, πίσω, μπροστά κι ακολουθάω δίχως νόημα και νεύμα. Γέρνεις δεξιά, γέρνω μαζί σου. Γέρνεις αριστερά, γέρνω μαζί σου. Πιάνεις τη νύχτα, σα βελούδο σε κάθε μας κίνηση. 74

Μετά κάθομαι εγώ στη δασκαλόπετρα του Ομήρου. Κάθισε, με προσκαλείς και παίρνεις τα βήματα του κούρου· μπροστά τα χέρια, την παλάμη ανοιχτή προς τα πάνω, το πόδι το δεξί μπροστά σα βήμα μπρος και πίσω. Μια μπρος, μισή στα πλάγια, σούστα, στρίψε -μια μπρος, μισή στα πλάγια, σούστα, στρίψε- το φιλί στα χείλη. . Μια μπρος, μισή στα πλάγια, σούστα, στρίψε· κράτα το φιλί στα χείλη.

Με το χορό νοιώθουμε το χώρο. Μόνο με το χορό παίρνει ο χώρος νόημα και αίσθηση. Βλέπεις το ζευγάρι της νύχτας στο χορό πάνω στο Αιγαίο, βλέπεις τον παλμό και το ρυθμό του χώρου. Κάθε χώρος το χορό του. Ο χορός μας είναι ο βιορρυθμός του τόπου. Ο χορός μας, ο ρυθμός του Αιγαίου, συρτός και μπάλος, σούστα και τσακώνικος. Ο τόπος ορίζει τα τσαλίμι, τα λυγίσματα· σιγά-σιγά, βήμα προς βήμα, δίνει το πρόσταγμα στον άνθρωπο. Κι ο τόπος ορίζει να απλώσεις τα χέρια τεντωμένα προς τον ουρανό, απ' τη γη στον ουρανό πάνω-κάτω κι η γραμμή του ορίζοντα. Άπλωσε τα χέρια σου παράλληλα με τον ορίζοντα της θάλασσας. Μόνο μέσα στα νερά διαλέγουμε τα ίδια βήματα, παντού τις ίδιες κινήσεις κάτω απ' το νερό. Στη θάλασσα, στο νερό δεν έχει εμπόδια, δεν έχει πέρασμα, είναι σαν άπειρη υγρή ουσία που εξισώνει όλους τους ανθρώπους.

Να ζούσαμε μέσα στα νερά. Να είμαστε ένα είδος σαν τα ψάρια. Το νερό κι η βαρύτητα κάνουν στον άνθρωπο ένα είδος κίνησης. Στο κολύπημα ο χώρος είναι διαφοροποιημένος, το φως, το άνοιγμα, το κλείσιμο, ο ορίζοντας, τα βουνά, ο κάμπος.

Ο χώρος ορίζει τα βήματα, την κίνηση, τη χορογραφία της καθημερινής ζωής. Ο χώρος κρατάει τους ήχους μαζεμένους, ο χώρος την κίνηση· κράτα το φιλί στα χείλη, κράτα το φιλί στα χείλη.

- Είσαι να κατεβούμε στην καλντέρα 300 μέτρα;

- Είμαι.

- Έχει μονοπάτι, θα σε δείξω τη μαρμάρινη πλάκα με τα μισοσβησμένα ονόματα απ' τη γραμμική Β. Ένας χωρικός, βοσκός και ναύτης, τη φυλάγει, θέλει 500 δραχμές όχι για την πλάκα, -τι αξία έχει μια πέτρα, – θέλει 500 δραχμές για τον κόπο του, να μας ανεβάσει με ζώο την πέτρα επάνω.

Κάτω απ' το Μεγάλο Χωριό, ανάμεσα στο Ακρωτήριο υπάρχει σκαλισμένη στα βράχια μια λεκάνη και γεμίζει κάτω απ' τη θάλασσα γλυκ;νερό με θερμοκρασία 37 βαθμούς, το φέρνει το ηφαίστειο. Παλιά τα καράβια λούζονταν στο σημείο αυτό μπροστά στο ηφαίστειο και γυάλιζαν το μπρύντζο τους στον κάβο. Κανείς δεν ξέρει στο νησί τη σκαλισμένη κολυμπήθρα σήμερα, πριν από το σεισμό κουβαλούσαν το νεό σε τομάρια ασκιά ζεστό-ζεστό, στις κυρίες με αρπρωϊκά και στομάχια. Είναι από τα καλύτερα, ίσως το καλύτερο ιαματικό νερό του Αιγαίου. Τι περίεργο! Εξόν από το βοσκό και ναύτη με τα ψαρά μαλλιά, δεν το ξέρει κανείς στο νησί.

Κατεβαίνουμε μπροστά από διαδοχικά στρώματα, με χρώματα άσπρα, κίτρινα, γαλάζια, πράσινα, κόκκινα, μαύρα, στρώμα με στρώμα, το ένα πάνω στ' άλλο. Το μονοπάτι φαρδύ και σίγουρο είναι μακριά, ώρες κατεβαίνουμε σαν σε τεντωμένο κατακόρυφο σχοινί. Στο βάθος μια φοινικιά σάρωνε τον αέρα, σα να τον ξάκρινε. Στην απότομη στροφή διακρίνουμε το θαμπό φως· ένας σκύλος μας γαύγιζε. Κοντά στον απότομο βράχο μας περίμενε ο ψαρομάλλης ναύτης, μας γνώρισε αμέσως.

- Γεια σας, φώναξε σαν αγόρι, τυχεροί είστε που δεν μπορώ να κλείσω μάτι· η γυναίκα μου κοιμήθηκε. Κουράγιο που το 'χετε μέσα στη νύχτα. Κατεβήκατε για νερό; Η κολυμπήθρα είναι ανοιχτή και καθαρισμένη, προσέχετε όμως, είναι βαριά και μη βάλετε στο νου σας από τέτοια, θα εξαντληθείτε... και χαμογέλασε. Εγώ σας περιμένω.

Τι συνάντηση μέσα στη νύχτα! Τον ευχαριστήσαμε και κατεβήκαμε τα χτιστά, απ' την αρχαιότητα, σκαλιά. Μπροστά η θάλασσα, πατώ την αλμύρα με το ένα πόδι και με το άλλο το γλυκό νερό.

- Πάολα έλα, έμπα μέσα, είναι τα πλυσταριά της κάθαρσης.

Βγάλαμε γρήγορα τα ρούχα μας και μπήκαμε στην αδειανή κολυμπήθρα. Άνοιξα το σφράγισμα της τρύπας που έφερνε το ζεστό γλυκό νερό απ' την πηγή του ηφαιστείου, κάτω απ' τη θάλασσα και περιμέναμε. Σιγά-σιγά ανέβαινε το νερό σα γαλανό ζουμί απ' τις πατούσες μέχρι το λαιμό. Στο τέλος κολυμπούσανε, όλο χαρά, μόνο τα κεφάλια μας σαν ανάλαφρες κολοκύθες.

- Ξέρεις, Πάολα, τι με τραβάει στο νερό και γιατί χαίρομαι το λουτρό; Είναι η ακουστική του, ο ήχος του νερού, η αίσθηση του νερού σα μουσικό όργανο. Και πιο πολύ εκείνη τη στιγμή που βγαίνω από το νερό, τη στιγμή που αλλάζω τα στοιχεία απ' το νερό στον αιθέρα, σαν ένα κουδούνισμα ανάμεσα σε γυάλινες σταγόνες που διαλύονται και πέφτουν απ' το κεφάλι στο νερό, αυτή την ιδιότητα στο νερό κράτησα.

Η Πάολα είχε βυθιστεί σ' ένα κόσμο δικό της και χαμογελούσε.

- Χάιδεψέ με, είπε απαλά κάπως με μια δειλία. Χάιδεψε τα βυζιά μου, μη βάζεις όμως άλλη σκέψη, σα να με λούζεις, σα να με τρίβεις.

Στο νερό είναι η μνήμη μας η εμβρυακή. Μεσ' στο νερό ακούγαμε και παίρναμε τις πρώτες μας ειδήσεις μεσ' απ' το νερό μ' εκείνο τον τραγηγμένο ήχο. Το ύδωρ, τα ύδατα δεν αφήνουν να μπουν ειδήσεις ξερές, βίαιες, απότομες και άμεσες στα έμβρυα. Είναι το μέσο της μητριαρχικής μας μουσικής που μαλακώνει όλους τους ήχους και κόβει την οξύτητά τους. Στη γέννα μη μιλάτε δυνατά και θορυβώδη, μην αφήνετε σκληρά αντικείμενα να κάνουν κρότο γιατί είναι ήχοι του αέρα που πέφτουν σα μαστίγιο στα βρέφη. Να αρχίζει απαλά, με σιγανό μουρμουρητό η γέννα, καταλαβαίνετε, όχι φωνές, ούτε χτυπήματα με τις παλάμες και μη χωρίζετε γρήγορα κι απότομα το βρέφος απ' τη μάνα. Απλώστε το πάνω στη γυμνή κοιλιά της λεχώνας ν' ακούει τους υγρούς ήχους, να το συνοδεύουν από μέσα προς τα έξω.

- Όπως είμαι τώρα μαζί σου, έτσι να ήτανε κι γέννα των παιδιών μου, αργά-αργά, δίχως τη μανία να τελειώσει μια πράξη. Γι' αυτό σ' ευγνωμονώ, γι' αυτή σου την ηρεμία, την αντίσταση να βρίσκεις πάντα, όπως λες, το ρυθμό του τόπου σου που δίνει στη διαδικασία μια άλλη εξέλιξη, πιο πλαστική, πιο έντονη και αυτόνομη.

Με τη ζεστασιά του νερού χάσαμε την αίσθηση του σώματος, μας έμεινε μόνο η αίσθηση του κεφαλιού που έμενε απ' έξω. Δυο ασώματα κεφάλια στο λουτρό της κάθαρσης. Νοιώθαμε μαζί μια γλύκα απ' την αίσθηση του χλιαρού στα μαλακωμένα μας σώματα κι ανάμεσα στα αγγίγματα και τα χάδια τα τυχαία. Ο ψαρομάλλης μου εμπιστεύθηκε ότι το νερό είναι και διεγερτικό για τις γυναίκες.

- Να πιείτε κιόλας, εγώ βάζω συχνά, καυχιόταν, στη γυναίκα μου και γίνεται θεότρελλη.

Καθίσαμε ίσα με ώρα μέσα στο ζεστό αγγάλιασμα. Ανάσα με ανάσα το βάπτισμα και οι πλύσεις δίπλα-δίπλα. Πόσο αλλάζουν τα στοιχεία τις αισθήσεις!

Στο τέλος μ' ένα ξύλινο δοχείο καθάρισα το λουτήρα και έκλεισα το στόμιο με το πανί και την πέτρα. Γυρίζαμε πίσω και τα πόδια μας βάραιναν σα μολύβι στον αέρα, τα χέρια μας πέτρινα.

- Χα, χα, χα, χα, γέλασε δυνατά ο ψαρομάλλης που μας είδε ν' ανεβαίνουμε στην ανηφόρα σα βαριά αγάλματα. Ελάτε, ελάτε να καθίσετε μαζί μας, κάντε μας λίγη παρέα. Ξύπνησε κι η γυναίκα μου και θα ετοιμάσει κάτι γρήγορα. Παρθένα, φέρε και το κρασί.

Δεν πεινούσαμε αλλά ήταν η εξάντληση κι η διάθεση για παρέα και καθίσαμε γύρω απ' το στρογγυλό σιδερένιο τραπέζι στη στενή λουρίδα της αυλής.

- Η γυναίκα μου είναι Κρητικιά. Με το συμπάθειο, εσείς ξένοι; Απ' την Αθήνα σίγουρα.

Βγήκε η γυναίκα από την κουζίνα ή καλύτερα απ' εκεί που μαγείρευε με μια τηγανιά ψάρια και ψευτοκεφτέδες.

- Χαίρετε, είπε χαρούμενη, κι έστρωσε με χαμόγελα το τραπέζι.

Φάγαμε σχεδόν αμίλητοι μ' ένα χαμόγελο της χαράς. Χαιρόμασταν τη φιλοξενία που μας χάριζαν και δε θέλαμε να αλλάξουμε αυτή την αίσθηση με παραπανίσιες λέξεις. Ο ψαρομάλλης κι η γυναίκα του φαινότατε μερακλήδες και γνώριζαν· χαιρόταν κι αυτοί τις στιγμές μαζί μας.

Όταν έφτασε η ώρα, ο ψαρομάλλης κατέβηκε στο σταύλο και μας έφερε δυο γεροδεμένα μουλάρια, όπως είχαμε κανονίσει.

- Όταν φτάσετε στην κορυφή, δέστε τα ζώα στο χαλασμένο μύλο και βγάλ'τε απ' το πηγάδι νερό να τα ποτίσετε. Εγώ θα τα παραλάβω αύριο, έτσι κι αλλιώς είναι ν' ανέβω για αλεύρια. Γειά σας.

- Γειά σας, φωνάξαμε κι εμείς άλλη μια φορά καβάλα στα μουλάρια και τους χάσαμε πίσω απ' το μυτερό βράχο στο σκοτάδι της νύχτας.

- Θυμάσαι τη σπηλιά στα Μετέωρα; άρχισα τη συζήτηση της ανάβασης. Με το αργό χτύπημα στα σαμάρια η πορεία με τα ζώα ακολουθούσε το δικό της τέμπο, αργό και ρυθμικό.

Ήμασταν Μεγαλοβδόμαδα στα Μετέωρα και γυρίζαμε με τα πόδια όλα τα μοναστήρια, όλες τις κορφές. Μια μέρα που έβρεχε βρήκαμε μια τρύπα ή καλύτερα το στόμιο μιας σπηλιάς με τρεις ορόφους. Στην οροφή άνοιγε μια τρύπα για τον επόμενο όροφο. Στον τελευταίο είχε μια στενή λουρίδα αυλής, σα μπαλκόνι χτισμένο και θαρρώ ήταν ο πιο ψηλός εξώστης στα βράχια, τα Μετέωρα. Μέσα στο βράχο ήταν σκαμμένη η σπηλιά της μικρής εκκλησιάς που συκοινωνούσε στον πρόναο με μια μακρόστενη σπηλιά που χρησίμευε για ξενώνας. Ήταν όλα νοικοκυρεμένα, καθαρά και παστρικά. Στο τζάκι είχε στοιβαγμένα δέματα ξυλόβεργες και κούτσουρα. Τα κρεβάτια στρωμένα με κοκκινόμαυρα υφαντά της περιοχής. Ανάψαμε το τζάκι και μείναμε πέντε μέρες στη σπηλιά. Να φανταστείς στον εξώστη της σπηλιάς είχε και πηγάδι που μάζευε το νερό της βροχής. Ήταν οι πρώτες μου εμπειρίες με την τρωγλοδύτικη ζωή. Τώρα δεν έμεινε τίποτε, γκρεμίστηκαν και έκλεισαν τα στομια της σπηλιάς και τα ανοίγματα που έβγαζαν στον τελευταίο εξώστη.

- Δε θυμάμαι τίποτα, είπε η Πάολα και άκουγε με ευχαρίστηση την αφήγηση.

Τα ζώα δυσκολεύονταν στο ανέβασμα, ήταν μούσκεμα στον ιδρώτα όταν φτάσαμε στην κορυφή. Κατέβασα τα σαμάρια, λύσαμε τα σχοινιά και τα έδεσα στην πεσμένη ρόδα του χαλασμένου μύλου, όπως μας είπε ο ψαρομάλλης. Κατεβήκαμε στη διακλάδωση του ασφαλτόδρομου· δεξιά το ακρωτήριο, αριστερά η Περίσσα, στη μέση η ραχοκοκκαλιά με τους ανεμόμυλους πάνω απ' την Ελευσίνα με τους τάφους. Γύρω η υγρασία τέντωνε τα λιοκαμένα χόρτα, σα να σήκωναν τον κορμό τους να ξεδιψάσουν.

- Ξέρεις γιατί μαζεύουν τα καπνά το βράδυ, Πάολα;

- Για να μην τους πιάνει η ζέστη τους ανθρώπους.

- Όχι, είναι γιατί τα φύλλα γεμίζουν με υγρά και τεντώνουν σε μια φοβερή ένταση και σπάνε εύκολα. Τη μέρα λυγίζουν, δε σπάνουν και δυσκολεύεται η δουλειά. Πάνε να κόψεις φύλλο το πρωί, μπορεί να ξεριζώσεις ολάκερο το φυτό· φέρνει αντίσταση. Τη νύχτα όμως με τη δροσιά σπάνει εύκολα σα να είναι παγωμένο.

- Και συ πού το ξέρεις;
- Έτυχε, όπως τυχαίνει τόσες φορές· τότε που ήμουνα παιδί βοηθήσαμε στο χωριό μια οικογένεια.
- Ξέρεις τι πιστεύανε πρώτα οι άνθρωποι κι ιδιαίτερα οι γυναίκες για τις λυγαριές; Λέγανε πως οι λυγαριές φέρνουν και σταματούν την εμμηνοροή, όλα τα δέντρα και τα φυτά είναι δεμένα με τον άνθρωπο και τα μαγικά. Για τη θεά Ήρα πιστεύανε πως γεννήθηκε κάτω από δέντρο λυγαριάς, που φύτρωσε στα αγιασμένα της χωράφια. Η Πάολα σταμάτησε και γύρισε.
- Το πιο οικείο φυτό στην Ελλάδα για μένα είναι το ρόδι. Αυτά που λένε για το ρόδι και τη σημασία του είναι μυστικό ιερό και δε μιλάνε γι' αυτό.
- Ποιό είναι το ιερό μυστικό;
- Πόσες φορές γράφεις και σημαδεύεις τις φλόγες της ροδιάς; Τι κόκκινο χρώμα! Κόκκινο, κόκκινο χρώμα ο καρπός, κόκκινος είναι ο σπόρος του καρπού. Βλέπεις η λέξη κόκκινο για το χρώμα είναι απ' τον κόκκο της ροδιάς, απ' τη γνωστή κοκκινοβαφή του.
- Εμένα το ρόδι μου θυμίζει αίμα.
- Τι τα θέλεις, χάθηκε η έννοια σα σύμβολο. Και τι έμεινε; Ρόδια στα όνειρα που προμηνύουν τα τραύματα. Το είχαν και για καλό στην εμμηνόπαυση, το ρόδι, λένε αλλού, συμβολίζει βίαιο θάνατο.
- Πόσο παλιοί είναι οι μύθοι για τις θεές και τους ανθρώπους! Στα Ελευσίνια Μυστήρια το ρόδι ήταν απαγορευμένο, το απέφευγαν γιατί είναι διεγερτικό. Το χρώμα του δεν ήταν πρωτύτερα το αίμα του φόνου μα το αίμα της γονιμότητας, το αίμα των εμμήνων και της λεχώνας. Η θεά Δήμητρα πάντα ένα ρόδι κρατάει και μια παπαρούνα.
- Τι ωραία λόγια! Μια θεά μπροστά στον κάμπο, μπροστά στη θάλασσα με μια κόκκινη παπαρούνα κι ένα ρόδι στα χέρια!
- Μη μένεις στα λόγια, εγώ λέω να προχωρήσουμε, μετά απ' το χωριό αρχίζουν τα βράχια και τα μονοπάτια της Ελευσίνας.

Μια αναλαμπή κι ένας θάμνος δεντρολίβανο άνοιξε της πόρτες του ιερού της θεάς. Απ' τα βράχια ίσα με τη θάλασσα, όλος ο κάμπος, απ' την εκκλησιά της Παναγιάς, το εγκατελειμένο εργοστάσιο σαν ξεχασμένο κτίσμα, στην πλάτη την κορφή της Θήρας και το μοναστήρι του προφήτη Ηλία, βλέπεις τη μαρμάρινη εκκλησιά των θεών. Μα η γιορτή είναι το Σεπτέμβρη, η γιορτή της ευλογίας της σποράς, τα Ελευσίνια μυστήρια.

Και πριν αρχίσουμε τη γραμμή μέχρι τους κάθετους βράχους με τα σκαλιστά μνήματα, τα ξεχασμένα σύμβολα –εδώ είναι ο τόπος μας, εδώ είναι ο τόπος μας σ' αυτή τη γωνιά μια και καλή κι εμείς φυτρώνουμε με ρίζες, ούτε πίσω, ούτε πάνω, ούτε κάτω τα όνειρά μας. Ο τόπος μας. Στους κάθετους βράχους, στα στόμια των σπηλαίων απίθωναν, απίθωναν οι γυναίκες στα θεσμοφόρια την ευλογία της σποράς. Τα σπήλαια ήταν τα άδυστα – οι πιο παλιές κατοικίες ήταν τα σπήλαια, σιγά-σιγά εγκαταλείφθηκαν κι έγιναν άδυστα, ύστερα τάφοι. Οι πιο απλοί μινωϊκοί τάφοι ήταν σπηλιές, θολωτοί θάλαμοι σκαμμένοι στο χώμα, τα υπόσκαφα και κλεισμένοι με μονόλιθους. Ο τάφος είναι το σπίτι του νεκρού· τι μίσημα να ταράξεις την αθανασία του νεκρού.

- Βλέπεις την αγέλαστη πέτρα στη μέση, σαν τη δασκαλόπετρα, είναι η πέτρα του θρήνου της μάνας Δήμητρας που κάθισε και θρήνησε την Περσεφόνη.

- Πώς διπλώνεις και ξεδιπλώνεις τους μύθους!

- Δηλαδή ήταν το σύμβολο της γης, η ιερουργία της αρπαγής της κόρης. Στις σφραγισμένες αποθήκες τα γεννήματα, η ιερουργία του χειμέριου ύπνου της σποράς. Η σπορά, η κόρη κι ο θρήνος της μάνας σε μια δραματική εικονογράφηση της μητριαρχικής ιεραρχίας. Η Περσεφόνη έπαιζε με τις νύφες και μάζευε λουλούδια σ' ένα καρπερό λιβάδι, ρόδα, κρόκους, μενεξέδες, κρινολούλουδα και νάρκισσους μαζί, που η γη τ' ανάδωσε όπως την πρόσταξε ο Δίας για να ευχαριστήσει τον αφέντη των νεκρών που ήθελε να παγιδέψει την πεντάμορφη παρθένα. Και σαν η Περσεφόνη απλώνει τα χέρια της να ξεριζώσει τ' όμορφο λουλούδι, άνοιξ' η γης, μαγεμένη, κι ο αφέντης με τα αθάνατά του άλογα χύθηκε πάνω της.

Τα Ελευσίνια Μυστήρια είχαν δέσει έναν ιερό γάμο που τον εκτελούσαν στην ιερουργία ο ιεροφάντης και η αρχιέρεια. Οι γυναίκες κάθε άνοιξη ξανοίγονται στα λιβάδια να μαζέψουν βοτάνια για χρώματα και γιατροσόφια, για τα έμμηνα και τα ιερά της θεάς. Κι ο Όμηρος διάλεξε τα λουλούδια προσέχοντας τη γραφική τους ομορφιά στην ανθοδέσμη για τα στεφάνια – τα στεφάνια της πρωτομαγιάς – του ιερού γάμου.

- Θεέ μου, ίσα με τις μέρες μας μαζεύουμε και πλέκουμε τα στεφάνια στις εξώπορτες!

- Μα το βάθος του μύθου είναι η μητριαρχία, με το γνήσια μητριαρχικό τύπο της τελετής του. Η Περσεφόνη, το φεγγάρι, η αρπαγή, ο θρήνος της μάνας είναι το σκαλοπάτι της αλλαγής. Σ' αυτή την ειρηνική στιγμή, στο λουλουδομάζωμα, δίνει ο αφέντης του θανάτου, ο κατακτητής του Βορρά, οι θανατηφόροι, το τέλος της μητριαρχίας. Ο θρήνος της Δήμητρας, ο θρήνος της παρθενιάς, ο θρήνος της μητριαρχίας μάνας.

- Πόσο κούφιος είναι ο τόπος τούτος! Πόσο βαθιά φτάνουν οι ρίζες του μύθου!

- Μύθο με πέτρα, μύθο με μύθο, πλέκεις την τοπογραφία του βουνού. Βάλε σημεία, δέσε την ώρα μαζί μου απάνω στους μύθους, κόψε κλαριά απ' το δεντρολίβανο, Πάολα, να κατέβουμε στη θάλασσα. Ανάμεσα στα χρυσοπράσινα ψάρια και τις μαρμάρινες κολόνες, πίσω απ' τον ιερό βράχο, είναι το ιερό της αγίας Ειρήνης, ο μυστικός τόπος μας, θαμένος κι αφανέρωτος.

- Γιατί τον ονομάζεις τόπο μυστικό;

- Μα είναι μυστικός, δεν τον φανέρωσα σε κανένα, τον διάλεξα πριν από χρόνια όταν έσκαβαν με μανία οι αρχαιολόγοι στο ακρωτήριο. Είναι ο τόπος μου, το σπίτι μου, ο τάφος μου. Μα η πορεία μας μέσα στη νύχτα είναι να σου δείξω ένα σημάδι μου σαν πληγή στα σωθικά μου.

Περάσαμε ξυπόλητοι δίπλα στην τεντωμένη, γυαλιστερή μαύρη αμμουδιά, φτάσαμε τα σκαλοπάτια μπροστά στο στόμιο που άνοιγε σα φίδι ο δρόμος. Ο δρόμος μέσα στα σωθικά της γης, στενός, -δίπλα δε χωράει άλλος,- πάω μπροστά και συ πίσω, σα να μας συνοδεύει με χοντρά-χοντρά χερούλια, σφιχτός και λυγιστός. Ο τόπος μας. Γύρω μας τ' ανεβάσματα των λόφων και τα χωμάτινα ογκώματα μακριά, κίτρινα, κλείνουν απαλά το πέρασμα

του ορίζοντα. Σταθήκαμε μπροστά στο αφράτο χωράφι σα να ήταν ζωντανό και χτυπούσε ρυθμικά. Νοιώθαμε αντάμα την ώρα. Απ' τη στενή σπηλιά που είχα κρυμμένα έβγαλα τα σύνεργα και τις στολές, το πράσινο χαλί και τα κόκκινα πανιά. Φέραμε τα δοκάρια και στήσαμε πέντε κύκλους, βγάλαμε τα ρούχα μας και γυμνοί πέσαμε στο μαλακό χώμα που γιομίζει κι ανεβαίνει μέχρι τα γόνατα ψιλή, λεπτή-λεπτή, άσπρη σκόνη.

Η Πάολα ξάπλωσε στα κόκκινα πανιά, εγώ διάλεξα το πράσινο χαλί. Μια ζέστη γλυκιά ανέβαινε απ' το χώμα και μια μυρωδιά από φρέσκα άχυρα, κριθάρια, ανακατεμένα με τη σκόνη – σα να αναμένανε τον ήλιο τον καυτό αργά το πρωί- μέσα στη νύχτα. Σμίγαν τα στοιχειά, η νύχτα το πρωί, ο ήλιος το φεγγάρι, η θάλασσα κι ο αγέρας, σμίγαμε κι εμείς, η Πάολα κι εγώ, μπροστά στην ιερουργία που μας πρόλαβε ίσα με ώρες, μ' έναν ύπνο γλυκό, που ανάσαινα βαθιά, που σμίγαν όλα γύρω μας σαν πρόσκληση και παράσταση. Ανάσαινα βαθιά ίσα με τα νεφρά.

- Πάολα μην ακολουθήσεις αμέσως, άσε να περάσει λίγη ώρα να κατεβώ μόνος μου, μη βιαστείς.

Τη φίλησα απαλά και σηκώθηκα, φόρεσα τη βαριά άσπρη τζελάμπα, πήρα κλαριά της λυγαριάς και γύρισα στην ακρογιαλιά μέσα από το δρόμο που άνοιγε σα φίδι τις στροφές.

Ήταν όλα τοποθετημένα στη θέση τους, στον τόπο τους. Κάθε κίνηση, κάθε βήμα, κάθε σκέψη ανάσαινε το σμίξιμο, ανάσαινε τη μυστική ώρα της αγάπης της μεγάλης θεάς. Πήρα την ψάθινη καρέκλα στο κεφάλι και το μαύρο φκιάρι του φούρνου και κατέβηκα στη θάλασσα. Έστησα την καρέκλα στα βράχια ανάμεσα στο νερό και τη σφήνωσα γερά, έμπηξα το μαύρο φτιάρι στην άμμο και περίμενα τον ερχομό της γυναίκας. Γύρισα τρεις φορές συμβολικά απ' το βράχο στην ψάθινη καρέκλα, άδειασα ένα μπουκάλι λάδι επάνω της και την άναψα για τα καλά. Φλόγες υψώθηκαν στον ουρανό και πάλευαν με τον αιθέρα, τα νερά, τη γη, τα ξύλα. Η Πάολα έβγαλε μια ψιλή κραυγή από θαυμασμό όταν πλησίασε κι έφτασε στο γιαλό και τις φλόγες. Έτρεξε κοντά μου, έπεσε στα πόδια και μ' αγκάλιασε τα γόνατα και τα φιλούσε.

- Τι έκανες! Τι τάραγμα! Τι φωτιές Θεέ μου!.

- Είναι για μένα. Είναι για μας.. Δίνω στη φωτιά το θρόνο, την αντρική καρέκλα να καεί και την πνίγω μπροστά μας, μια για πάντα, στην αλμύρα της θάλασσας. Μίλησε, Πάολα, μπροστά στην ξύλινη φωτιά, μπροστά στον τρίποδα που έμεινε απ' την ψάθινη καρέκλα! Μια καρέκλα που καίγεται με οριζόντιες φλόγες και ψηλό καπνό, σα γαλάζια γραμμή που πάει να δέσει την ξεχασμένη ακρογιαλιά με τον ουρανό. Κράτα τη φωτιά στα μάτια, τη φωτιά που καίει την ψάθα και πολεμάει με τον αγέρα. Γράψε μέσα σου τις εικόνες με τη φωτιά του ήλιου, με τη φωτιά της ψάθας, βάλε μέσα σου αυτό το πυράκτωμα του θρόνου.

Καίγαμε το θρόνο μας, τη λογική ορθογωνισμένη μας ιεραρχία, ένα φως ζεστό έβγαζε η εικόνα που έσβηνε, η εικόνα της καρέκλας στις φλόγες, σβήνει και μαυρίζει. Σβήσε την πρώτη αρχή, την κακοφτιαγμένη φτηνή καρέκλα με την πλεγμένη ψάθα, από οξυά και στριφτά σύρματα, το ψεύτικο σύμβολο της λαϊκής μας υπεροχής.

- Υπεροχή. Τι προφέρεις την υπεροχή και πώς το λες; Τι θέλεις ν' αποδείξεις; Μη δίνεις εξήγηση, κατάλαβα, εγώ κατάλαβα το συμβολισμό που βάζεις.

- Κι όμως μη βάζεις τίποτε στο νου σου, είναι τόσο ωραία η εικόνα που σβήνει. Μην εμβαθύνεις. Τι ανοίγεις τις πόρτες σου.

- Μα η πράξη σου, η πράξη της πυργαγιάς βλέπεις έχει μια άλλη υπόσταση. Εγώ δεν το περίμενα από μια φτηνή λαϊκή ψάθινη καρέκλα να βγάζει τόση αναλαμπή και τόση ζέστη, τόσο απόλυτη εικόνα. Και είναι τόσο απλά.

- Να εξηγήσεις πας και με πικραίνεις, δε θέλω εξηγήσεις για ό,τι με συγκινεί και αλλάζει τα σωθικά μου. Τι θέλεις; το λογικό να σταματήσει τις αισθήσεις μας; Άσε ακόμη τις αισθήσεις σου, είναι σαν πράξη μαγείας, το μικρό μέσα στο μεγάλο, μια καρέκλα καίγεται στο Αιγαίο, στην ακρογιαλιά της Σαντορίνης.

Τα πνεύματά μας ταυτίστηκαν και σιωπούσαμε. Πόσο μακριά είμαστε απ' την ουσία. Η μόνη πράξη που έχει ιστορική έννοια για το Αιγαίο. Ήταν για πρώτη φορά, η πρώτη φορά που καιγόταν στο Αιγαίο μια καρέκλα όχι γιατί πάλωσε και ήταν άχρηστη. Ήταν η πρώτη πράξη με αναφορά στο Αιγαίο δίχως λειτουργίες και λογικές, προγραμματισμένες, προκαθορισμένες μορφές κι αποτελέσματα.

Στους κάθετους τοίχους ήταν ακουμπισμένα τα γαλάζια δοκάρια, σαν ισχυροί μάρτυρες βουβοί. Μια καρέκλα καίγεται στο Αιγαίο, η μόνη επίσημη και σοβαρή πράξη που μπορεί να φτάσει τη θάλασσα την ιστορία της και ους μύθους. Τράβα με να σε τραβώ, τράβα και προχώρα στο Αιγαίο, τάνυσε και τέντωσε το κορμί σου και το μυαλό σου. Πώς αγγίζεις το Αιγαίο, πώς τανύζεις το βάθος του κι έτσι απλά παμπάλαια βγαίνουν τα σημεία που είναι ιερά και η πράξη που ήταν ασήμαντη παίρνει σημασία, παίρνει εικόνες.

Να ξαναρχίσουμε και να μαζεύουμε πάλι όλες τις εικόνες, όλα τα ορατά και τ' αόρατα, τα μεγάλα γεγονότα και τα μικρά τ' ασήμαντα. Και τ' ασήμαντα ξεχωρίζουν απ' τη δύναμη που μάζεψαν, που είναι στενά δεμένα σαν κόμπος με τη δύναμη, ίσα με μια πέτρα, ένα χαλίκι που άμα πέσει στην κατάλληλη στιγμή φέρνει ολόκληρη χωματοστοιβάδα. Σαν το κλειδί της μεγάλης πύλης, μικρό εργαλείο που φυλάγει τόση δύναμη από πίσω. Τα παραθύρια μικρά και μπαίνει ο ήλιος ο μέγας. Τα μάτια μας σαν τρύπες μικρές απ' όπου μπαίνει και βγαίνει όλος ο κόσμος της γης.

Και ξέρεις, δεν είναι καθαρά απ' τα μέτρα, που κάνουν τα μεγέθη, αλλά απ' τη σχέση που έχουν μεταξύ τους το μικρό και το μεγάλο. Κι ύστερα μ' άλλους νόμους κι άλλους κανόνες που ξεπερνούν τα όρια της φύσης και του χωροχρόνου· κι ο χωροχρόνος δίχως μετρήματα που ορίζουν προσωρινοί άνθρωποι. Μια εικόνα δε σβήνει στο χωροχρόνο, σβήνουν μόνο οι ψεύτικες οπτασίες μέσα απ' το στενό κύκλο της μέρας και της ζωής που κλείστηκε στα μέτρα και στο σύστημα.

- Τρέχα να φύγουμε. Να τρέξουμε με φόρα να φύγουμε απ' τον τόπο του μιάσματος της θυσίας, της κάθαρσης. Τρέξε να προλάβουμε τους φύλακες στο χωριό.

- Και ποιιά πλευρά;

- Ίσα στην παραλία με τις στρόγγυλες πέτρες.

Πήραμε γρήγορα μ' ένα άγριο τρέξιμο και λαχανιασμένοι τρέχαμε. Τρέχαμε πάνω στο κύμα, πάνω στις πέτρες μ' ένα πείσμα που μας σπρώχνει.

- Μη γυρίζεις πίσω να δεις, μη γυρίζεις προς τα πίσω, τρέχα να προλάβουμε τους φύλακες μην κλείσουνε τις πόρτες στο Ακρωτήρι.

Ανεβήκαμε με δυσκολία το χωράφι που ήταν σκαμμένο σα θέατρο με κερκίδες, στρογγυλό κι η σκηνή και τα παρασκήνια άνοιγαν στη θάλασσα με τη γελαστή μουσική· το κύμα το γλυκό γλιστράει, γλιστράει το κύμα και μας συνοδεύει με το χαρούμενο ρυθμό του, στις στρόγγυλες πέτρες ρίχνει τις σταγόνες, τους αφρούς του και χαμογελάει. Φτάσαμε στην κορυφή και μπροστά μας σαν όγκος σκοτεινός, βουβός, χαμένος η σκεπή του χωριού απλωμένη οριζόντια, σφηνωμένη στα ξανθά χώματα. Μπροστά τ' αμπέλια, ίσα κι ο Εξωμύτης κι ο άγιος Ηλίας.

Πέσαμε στο μαλακό χώμα ανάσκελα να πάρουμε ανάσα, είμασταν γιομάτοι ιδρώτα και ζέστη. Ένα αγεράκι απαλό έφερνε φωνές και τραγούδια, σαν ψαλμωδίες που έσβηναν κομματιασμένες. Ησυχία ύστερα, όσο πλησιάζαμε διακρίναμε τις ψαλμωδίες απ' την κοντινή εκκλησία, έκανε παράκληση ολονυχτία. Περάσαμε βιαστικά απ' το δρόμο που ήταν στοιβαγμένα τα λαξεμένα τετράγωνα αγκωνάρια και μπήκαμε στο άδειο χωριό. Οι πόρτες στο χωριό ήταν ολάνοιχτες.

Πώς μπαίνει η γη και τα στολίδια της, -ζώα, φυτά, άνθρωποι,- σ' έναν παράδεισο, σε μια μεταφύση, σε μια ζωγραφισμένη μικρογραφία του σύμπαντος, της ζωής, της ημέρας, τους μύθους των πάππων προσπάππων, τους ανώνυμους θεούς, το μέσα και το έξω, να κρατηθεί ο νους, το λογικό, να μείνει μέσα στον παράδεισο αφού το σύμπαν που απλώνει και γυροφέρνει τη ζωή μας με μια ευδαιμονία, με μια γλύκα ερωτική κι ένα παιχνίδι ξένοιαστο. Κι ύστερα γιατί τα καταστρέφει η γη με τους σεισμούς και τις φωτιές;

Ο πολύς έρωτας σκανδαλίζει και πειράζει τα σωθικά της γης, δεν αντέχει σε τόση ευδαιμονία και γκαύλα και ήταν σαν ξεχασμένος κόσμος ο κόσμος της αγάπης του Αιγαίου. Η αγάπη του Αιγαίου στις κάμαρες και τα βυθισμένα ανάκτορα της ειρήνης. Ήρθαν μια μέρα οι φύλακες κι οι τεχνοκράτες του κυβερνείου με μαγνητόμετρα και σειсмоγράφους να βρουν τα χνάρια της αγάπης. Βρήκαν τις χωματινές εικόνες, βρήκαν τα θρύψαλλα τ' αγγεία, βρήκαν τους Κούρους, τους θεούς, βρήκαν τις πλάκες τις αδιάβαστες με τα κρυμμένα γράμματα της Γραμμικής, τα δάπεδα, τους τοίχους, τους τρίποδες. Ευλαβικά κι επίμονα κόλλησαν τα κομμάτια με χημικές ουσίες, τα κοφίνια της στάχτης, τα οριζόντια ξύλινα δοκάρια, γύμνωσαν τους τοίχους απ' το φόβο τον παλιό και κρέμασαν τις εικόνες στους θαλάμους του κυβερνείου να τις ασφαλίσουν να μην τύχει και τις φυγαδέψουν μαυραγορίτες στην ξενητεία.

Είναι ο φόβος της κατάρας της γης που τους ακολουθάει σε κάθε βήμα. Μπαίνουν με σιδερένια χέρια και μηχανές, τραβάν ό,τι άγιο και ιερό, κρατάν τα σπίτια και αφήνουν τους ξεγυμνωμένους τοίχους.

- Πάολα, με πιάνει μια συγκίνηση με τις άγιες εικόνες του Αιγαίου, με τα ξεχασμένα μας χωριά, με τις βυθισμένες πόλεις μας, που τις εξαφανίζουν οι αρχαιοκάπηλοι του κυβερνείου. Κάθε σημάδι της αγάπης, κάθε εικόνα της ειρήνης, κάθε κομμάτι της πίστης ιερό, το φυλακίζουν σε μια μεγάλη

φυλακή του κυβερνείου. Ένα-ένα τα θάβουν μέσα στις κεντρικές φυλακές απ' το φόβο της κατάρας. 87

Μα μη φεύγεις πιο μακριά. Πώς αντικρύζεις τις εικόνες της εκκλησιάς κι εκκλησιές είναι κλειστές, τις κλείνουν για να φυλακίζουν τα ιερά και ν' απομακρύνουν τους ζωντανούς· τι μανία ο φόβος της κατάρας, οι ζωντανοί. Οι ζωντανοί! Στέκομαι μπροστά στα σπίτια μας κι αναρωτιέμαι πώς ν' αρχίσουμε, πώς ν' αγγίξουμε τις χαμένες μας εικόνες, που είναι μέσα μας σαν την ουσία της ειρήνης και της πίστης. Οι ζωντανοί που ζουν την ειρήνη και την αγάπη να γκρεμιστούν, ν' αφανιστούν, διατάζουν οι αφέντες του θανάτου. Πιότερο θάνατος παρά ζωή. Και μια βαράνε με σιδερένια ρόπαλα στα κοκκάλινα καύκαλα των ζωντανών ή τους παίρνουν το μυστικό της ζωής τους, τους κλείνουν τις εικόνες, τους απαγορεύουν την αγάπη και την πίστη.

Πολλές φορές τυχαίνουν και τα δυο μαζί. Να υπάρχει μια θάλασσα ειρήνης, ένα μικρό νησί της αγάπης, μια εκκλησιά της πίστης, ένα φυλαχτό της ανάμνησης, ο φόβος της κατάρας και της ζήλειας, σε μια συμμετρική αρμονία ζωή και θάνατος και βαραίνει το καντάρι του θανάτου. Βαραίνει. Βαραίνει, σαν τα μαρμάρια πτώματα των θεών που μαζεύουν στις αποθήκες τους, Βαραίνει κι η ζωή και σφίγγει το λαιμό για μια ανάσα.

Κάνε τις ζωγραφιές μας στα ερείπια που χάνονται απ' τον αγέρα και τους σεισμούς. Να φυλάγεις τα σημάδια της αγάπης και τις λιγοστές στιγμές ανάμεσα στους ζωντανούς. Μην τα βάζεις με τις εικόνες, σκόρπισαν τα φυλαχτά και τα τιμιόξυλα απ' τα ξόανα της Αριάδνης, σκόρπισαν για μια στιγμή απ' τον πανικό, το φόβο της κατάρας της έκρηξης. Σκόρπισαν παντού οι μάρτυρες της *μινωϊκής ειρήνης* κι οι φύλακες μαζεύουν όπου τους βρούνε έναν-έναν, τους παίρνουν τα λύτρα τα ιερά και τους απολύουν.

Και μεις πώς βρήκαμε τη νύχτα να φέρει μπροστά στις κάμαρες της αγάπης, του χωροχρόνου. Ν' αρχίσουμε απ' το δωμάτιο των γυναικών πρώτα, έμπα εσύ πρώτη, Πάολα, σκυφτά και σιγανά, μίλα ψιθυριστά στα ίσα και κρυφά. Για δεξ τα μαλλιά! Ίσα στη μέση. Και πώς λυγίζει με το καλλίγραμμο κορμί και τ' αφράτο της βυζί. Κι η ρόγα της! Σαν βυζανιάρικη θεά, γυναίκα όμορφη με πλούσια ρούχα. Στόλισε μια ερωτιάρα βυζανιώτισσα με τα πλούσια φορέματα του έρωτα, τον αθόρυβο χορό κι από πάνω μια κορδέλα σαν ποτάμι και σαν φράγμα κλείνει τ' άστρα τ' ουρανού. Μέσα έχει κι άλλα δωμάτια, δίπλα-δίπλα, έλα να δεις! Στη μέση ασβεστωμένος, άδειος, καθαρός με την πέτρινη σκάλα σα φωταγωγός και τα πέτρινα πατώματα με σχιστόλιθους.

Μα είναι οι πρώτες ιέρειες της Αριάδνης απ' την Κρήτη να ευλογήσουν τη νύχτα μας. Τα δωμάτια έχουν σκληρά πατώματα, πώς να διαλέξουμε το δώμα μας σα να ήταν νυμφώνας. Πέρνα απ' την άλλη μεριά, εκεί, το πέτρινο αγγείο. Δεν ξέρω τα πέτρινα πιάτα και τ' ανθοδοχεία. Να πίνεις κρασί μέσα απ' την πέτρα, σαν τα βράχια της πηγής στα βουνά. Τα παίρνουμε με τη σειρά, αν κι έχω μια προαίσθηση να βρούμε το δώμα μας, να περάσουμε τη νύχτα μαζί.

Άμα δεν τις δέσεις τις εικόνες με τη ζωή σου είναι αόρατες, δε μπαίνουν μέσα σου, τις χάνεις και μένει το λογικό σου το ξερό. Άμα δέσεις τις εικόνες με τη ζωή σου, άμα δέσεις τις εικόνες με την πίστη σου, άμα δέσεις τις εικόνες με τον έρωτα, σβήνει το ξερό το λογικό, μπαίνεις σ' έναν παράδεισο άγνωστο της ειρήνης. Είσαι στη μέσα μεριά κι ούτε μπορείς να βγεις, ούτε μπορείς να μπεις. Αν είσαι μέσα χάνονται τα λόγια κι οι γραφές, έρχεται

μια ζωή σαν τα λουλούδια, σαν τα φυτά και τα ζώα που έχουν αυτή τη γνώση του χωροχρόνου. Κι αν είσαι από τη μέσα μεριά και μπεις στην κάμαρα της αγάπης αλλάζουν οι λέξεις κι όλα δένονται σε μια ιερή και άγια ένταση. Η εικόνα δεν είναι πια η εικόνα κι ούτε δύνασαι να τη δεις, είναι η πράξη της θεϊκής συνάντησης, απ' όπου αντλείς πίστη και δύναμη. Δεν είναι ποτέ μια αισθητική σκοπιά μια γωνιά με μισόκλειστο μάτι του λογικού. Ποιος τις βλέπει τις εικόνες, πώς τις βλέπει και μπορεί να τις μεταφέρει και τι είναι οι εικόνες τις πατρίδας μας. Οι εικόνες του τόπου μας αγιάζουν και λάμπουν και τις προσκυνώ με ευλαβική φιλία, σα να φιλώ την Παναγιά και τις ιέρειες της Αριάδνης.

Το δώμα της άνοιξης, το δώμα των κρίνων, το ιερό της θεάς σαν ρημοκλήσι. Το ιερό του με την αγία τριάδα της βοτανομαγείας, της Δήμητρας και τις θείαινες με τα βότανα και τα γιατροσόφια της Κρήτης, πιο παλιές, πιο παλιές. Η αγία τριάδα με τρεις θαλασσόκρινους, τρεις ανθισμένοι και τρεις μπουμπουκισμένοι, σαν ιερά δέντρα χωμάτινα με τα πράσινα κλαριά. Πάρε στάση σκυφτή και γύρνα προς τα κάτω, εδώ τελειώνει η ευλογία της αγάπης με το φτερούγισμα της ψυχής. Σαν χελιδόνια της αγάπης το απαλό μήνυμα μέσα στον κήπο με τα κρίνα. Μέσα στους λόφους φτερουγίζει η αγγελία, η είδηση, αυτή κι αυτή. Μπροστά τ' ανάλαφρο φτερούγισμα του έρωτα και της αγάπης, σκυφτά-σκυφτά. μη γυρίζεις το βλέμμα στη θεά, η τετράγωνη τρύπα,-

Το δώμα της άνοιξης	---	Το δώμα των κρίνων
Το ιερό της θεάς	---	Το ιερό ρημοκλήσι
Η αγία τριάδα	---	Βότανα, μαγεία
Δήμητρα, θείαινες	---	Θαλασσόκρινοι
Χωμάτινα δέντρα	---	Πράσινα κλαριά
Ευλογία, αγάπη	---	Φτερούγισμα της ψυχής
Στάση σκυφτή	---	Μέσα στους λόφους
Η τετράγωνη τρύπα	---	Βλέμμα
μη	---	Έρωτας

Τα δωμάτια του Αιγαίου. Τα σπίτια του Αιγαίου. Η συνέλευση στο λόφο αρχίζει με την εικόνα του λόφου και η μορφή του σαν αυγό. Δεξιά κι αριστερά σκαρφαλώνουν νέοι, προς τα πάνω, ντυμένοι με μινωικά ζωνάρια. Στην κορφή εξελίσσεται μια περίεργη σκηνή, δίχως νόημα λειτουργικό, δίχως λειτουργική συνοχή. Τα παραρτήματα κι οι ζωηρές χειρονομίες φανερώνουν την έξαψη και την κρίσιμη ώρα.

B.

Η σκηνή στο λόφο. Διακρίνω τις ενιά μορφές μισοσβησμένες. Ο πιο ξερακιανός στρέφει το βλέμμα του πάνω απ' τη θάλασσα, ο τρίτος με το ραβδί σταύρωσε τα χέρια στο στήθος. Πίσω του περιμένουν διαταγές τ' αγόρια με τα μινωικά ζωνάρια, είναι έτοιμοι να τρέξουν. Ο νέος αξιωματούχος με τα χέρια στη μέση και το πανί στις πλάτες λύγισε λοξά τα

γόνατα, -το βάρος της αναμονής,- από ποια μεριά είναι να φανούν τα καράβια με τα κίτρινα καραβόπανα και τα βαθυκόκκινα κουπιά.

Διάλεξε τώρα, Πάολα, διάλεξε ανάμεσα στο ποτάμι του παράδεισου και στην υποδοχή που γίνεται στο λιμάνι. Πρώτα στο σπίτι του ναύαρχου, εδώ που κλείνει το τρίγωνο της πλατείας και τα μεγάλα οριζόντια παράθυρα σαν θυρίδες. Θυμάσαι την κυρα-Ζηνούλα με το πέτρινο τραπέζι στην αυλή του καφενείου, τριγωνική πλατεία, στενός και δίχαλος δρόμος με την εκκλησία του αγίου Μάμου. Και τα παραθύρια της Θηρασιάς οριζόντια· ποιο ήταν το νόημα και το μυστικό; το μυστικό της παρουσίας. Δώσε παρόν άμα βγει ο ήλιος, δώσε το παρόν στη νύστα με τα κεριά και τις λυχνίες.

Η κυρα-Ζηνούλα κράτησε καρτερικά τη γραμμή της απ' το Ακρωτήρι μέχρι σήμερα. Είμαι μέσα κι έξω, πάντα στη θέση μου, στο μεγάλο καράβι της γης. Είμαι μέσα στον κόσμο και περιμένω τη δράση, την πράξη, κι ανάλογα μέσα κι έξω το σπίτι της αυλής μου. Μέσα απ' τα παράθυρα ξεχύνεται το αέναο του χώρου σε μια χρονική συνέχεια μπροστά στα μάτια μας.

Και πώς χωρίζει η είσοδος με το χαμηλό τοίχο απ' το στενό δρόμο της πλατείας του τριγώνου, με το χαμηλό τοίχο και τις κομμένες χτιστές κάσες της πόρτας. Κι απέναντι ακριβώς η πόρτα του καφενείου, η πόρτα που λείπει στην είσοδο, κομμένη, με μια εικόνα πόρτας στο βάθος της αυλής· και παίζει μια εικόνα, μια μπροστά και μια πίσω.

Έμπα μέσα στο θάλαμο. Θυμάσαι το λυράρη τον κυρ-Μαθιό και τον ασπρομάλλη θείο του με τα μυτερά ψιλά μουστάκια, πράος κι αγαθός. Το μεσημέρι της υποδοχής στο θόλο, μέσα στα ταμπούρλα. Κι ο ίδιος ο θόλος σαν άδειο βαρέλι που μάζευε τους ήχους πιο βαθιά, με τα πιο μικρά ούζα και τις πιο πικρές ελιές. Ο στρόγγυλος τοίχος και μια όψη-πρόσοψη απέναντι στην άλλη, σαν την εικόνα στους παράλληλους καθρέφτες. Μέσα στο θάλαμο χτιστή μια πρόσοψη με παραθύρια και παντζούρια, η μια απέναντι στην άλλη και στρέφονται στα βλέμματα. Σπίτι κι αυλή-προαύλιο χτιστά μέσα στο θάλαμο. Το σπίτι μέσ' στο σπίτι, έξω απ' το θάνατο, μέσα στα μέσα του χώρου τα εσωτερικά, η αντίθεση αντίθεση κι ο πρόβολος του έξω. Μέσα κι έξω σμίγει κι ανοίγει απ' το παραθύρι με το πέτρινο τραπέζι. *Με το καλό, με το καλό, πέρασε μέσ' αγόρι μου να σου προσφέρω ένα ποτήρι νερό.*

Ν' αρχίσω τη διήγηση από τα χρόνια τα παλιά. Πώς βλέπεις τα ξύλινα ψηλά σκαμνιά, είναι απ' τον πάππο μου τον φούρναρη. Όταν ήταν εδώ οι στρατιώτες κι οι αξιωματούχοι, είχαμε κάθε μέρα φαγοπότι. Κι ήμουνα νέα κι οι ξένοι το νιώθαν πως ήμουνα μάνα για τα γλέντια. Τι όργανα και τι χοροί, σα να μην τέλειωναν ποτέ. Και τι δουλειά παιδί μου, τώρα δεν μπορώ πια, αλλά ένα νερό να σου προσφέρω και μια τσικουδιά και λίγες ελιές Σαντορίνης, μικρές.

Ήταν το καφενείο της Ζηνούλας το οίκημα της υποδοχής σ' όλο το νησί. Κι ο θόλος του σπιτιού με τα παιχνίδια της μαγείας γυρίζει κι ανεμίζει και δένεται με την παρουσία της, που δίνει κάθε μέρα πίσω απ' το παράθυρο, όρθια, αναμένοντας τους ξένους και τους φίλους για την τελετή της υποδοχής. Η Ζηνούλα, η τελευταία ιέρεια της υποδοχής στον άσπρο θάλαμο του Αιγαίου.

Αμα δεν μπορείς να παίξεις το χώρο σου σαν όργανο, βουβαίνει η ψυχή σου, βουβαίνει η δράση σου και μπαίνει ο θάνατος ο πνιγηρός, με τ' άχρηστα μόρια του αιθέρα χαλαρωμένα, φορτισμένα με βαρύ-βαρύ

ηλεκτρικό πέφτει και πνίγει τους ζωντανούς. Ο θάλαμος, η γη σου, ο τόπος σου να είναι έτοιμος. Έτοιμος να δεχτεί κάθε στιγμή την αστραπή της αγάπης, τη γραμμική της ένταση. Ο χώρος του θαλάμου είναι σαν ασκός δεμένος μ' όλα τα κελιά σου, εξάρτημα οξυγόνου, σαν πανοπλία για κατάδυση κι ανάδυση. Σαν το δέσιμο της μήτρας μάνας ο χώρος, με τη δόνηση της ζωής περνάει όλος ο αένας χωροχρόνος μέσα απ' την απλοϊκή ύπαρξη της κυρα-Ζηνούλας, σα μια μαγεία απ' τα δάση της Ασίας. Πάλι σαν τα συγκοινωνούντα δοχεία άδειασε όσο μπορείς το μέσα σου, μη σφίγγεσαι απ' τον περίβολο, χαλάρωσε τη φτώχεια σου την καθάρια και μπαίνει σα σίφουνας μέσα σου το σύμπαν.

Γ.

Μπήκαμε στα δωμάτια της δυτικής κατοικίας δίχως θόρυβο, μ' εκείνη την ευλαβική ησυχία, μέσα στη σκηνή της υποδοχής του στόλου. Τα πλοία και τα σπίτια, τα ποτάμια, τα ζώα, τα δελφίνια, τα βουνά μέσα σε μια δόνηση της υποδοχής, της προϋπάντησης, της τελετουργίας της άφιξης και του αποχαιρετισμού συνάμα. Εμείς είμαστε οι ταξιδιώτες πάνω στα πλοία του στόλου του ναυάρχου, φέρνουμε την ειρήνη σα μήνυμα και περνάμε απ' τα στενά του λιμανιού.

Τα παιδιά με τις λευκές τζελάμπες απ' την καρδιά της Αφρικής στην τελετή της μεταφοράς, στο ταξίδι της μεταμόρφωσης, σα νεόφυτοι μιας παλιάς ιερατικής σχολής, καλογεροπαίδια με αφοσίωση και περήφανη σιγουριά. Η παρέλαση της αγάπης. Κι όλα τα πλοία με στολίδια και στο πιο τρανό γιρλάντες δίπλα-δίπλα με λουλούδια και κρίνα. Πεταλούδες και δελφίνια, περιστέρια, χελιδόνια, γλιστρούν αθόρυβα. Τα μνημένα αγόρια ενιά στη μια, ενιά στην άλλη κι ο κελευστής με σταυρωμένα χέρια ψέλνει τον παλιό ρυθμό της θάλασσας, βύρα-βύρα, βύρα-βύρα, βύρα-βύρα.

Στα σπίτια οι γυναίκες απλώνουν τα χέρια για χαιρετισμό, ανοίγουν τα παράθυρα, τις φωνές της χαράς, ζητωκραυγές, το *ως ευ ήλθατε*. Τ' αγόρια γυμνά με τα ζωνάρια μπροστά στα λατομεία της χαράδρας σέρνουν τον ταύρο της θυσίας στη μακρόστενη πέτρα της λάβας του θυσιαστηρίου.

Στη δεύτερη εικόνα η σκηνή με το ρυάκι μπροστά στη δεύτερη πόλη, το γλυκομίλημα του ποταμού. Με μια ευχαρίστηση κι ανάμνηση της συζήτησης πέρασε η μυστική ώρα, πέρασε η δόνηση της συνάντησης με την ιερή νηοπομπή. Ν' αδειάσουμε λίγο, να χαλαρώσουμε σ' αυτή τη στάση του δειλινού. Μετά απ' το μόχθο της μέρας στη στάση της χαλάρωσης, στη στάση της φτώχειας τα λυγερά κορμιά του κυβερνήτη και του κελευστή. Πάνω στα στολισμένα πλοία οι κωπηλάτες σκύβουν στο νερό, ο κυβερνήτης δεμένος στο ξύλινο τιμόνι. Λιοντάρια και δελφίνια, τα περιστέρια στη γαλάζια τους πλευρά γλιστρούν αθόρυβα, με τα στολίδια γιομάτα βρεμμένες μυρωδιές, ζουμπούλια και κρίνους και βασιλικό. Σαν κόκκινες караβίδες μικρές, ζωγραφισμένες με κεραίες και δαγκάνες τα καράβια της ειρήνης στολισμένα, τα πλεούμενα σπίτια του Αιγαίου. Τα πλεούμενα ιερά σημεία της θάλασσας κι οι νεόφυτοι κάτω από την τέντα αμίλητοι. Ο ξύλινος πρόβολος σαν ελισσόμενο φυτό, σαν ένα αγκάθι με τις πεταλούδες και τα λούλουδα. Ο ναύαρχος στον ιερό επιτάφιο προσεύχεται. Περνάει σα σύμβολο η νηοπομπή του επιτάφιου με το ιερό της θεάς, η λιτανεία της αγάπης κι όλοι ευλογούν και φωνάζουν τη χαρά της γιορτής.

Δ

Στην ανατολική μεριά φτάσαμε στο ποτάμι, σαν το φίδι μακρόστενο ανάμεσα στους θάμνους και τα δέντρα. Φοινικιές και σπαρμένοι βράχοι δεξιά και αριστερά που χάνεται η έρημος, οι ζωντανές ψυχές σα μια νύσσα πετούμενη κι ο μέγας γρύπας τετραποδίζει κι ανοίγει τις φτερούγες του. Και πώς ν' αρχίσει και τελειώνει. Το ποτάμι της γέννησης, μέσα απ' τη θάλασσα, δένει το δρόμο απ' την Αφρική στο Αιγαίο, ανάμνηση και μύθο της Αφρικής. Μαζί και το Αιγαίο που στενεύει σαν ποτάμι κι ανοίγει χώρια τον τροπικό παράδεισο της Αφρικής. Αρχίζει χώρια, με φοίνικες και πάπυρους και φτάνει τις βελανιδιές κι τ' αμπελόσχημα πεύκα στα βράχια, στις ακτές του Αιγαίου. Κι απ' τον πάνθηρα στα τρομαγμένα ελάφια του Ταΰγετου.

Ο δρόμος του παράδεισου, ο δρόμος της μυθικής μας σύνδεσης με τους ανθρώπους της Αφρικής. Μέσα στην καρδιά του Αιγαίου γεννήθηκε σα σβώλος απ' τα λιβυκά της χώματα η Σαντορίνη και μέσα στην Αφρική η Κυρήνη απ' τους Μίνωες της Σαντορίνης. Δυο ήπειροι, δυο πόλεις, ένας ποταμίσιος δρόμος που δένει δυο πόλεις αδελφάδες μέσα στα χρόνια της μινωϊκής ειρήνης, μια στο βορρά και μια στο νότο. Οι άνθρωποι της Αφρικής ζουν το Αιγαίο κι οι άνθρωποι του Αιγαίου την Αφρική.

Κλείσανε οι εικόνες κι ήρθε η σειρά μας. Πόσες παραλλαγές, πόσα δωμάτια να τα βάλουμε στη σειρά.

Αιγαίο	Αφρική
Το δώμα με τα κρίνα	Το δώμα με τους πάπυρους
Οι γαλάζιοι πίθηκοι	Τα γαλάζια δελφίνια
Οι βελανιδιές	Οι φοίνικες
Τα ελάφια	Ο πάνθηρας
Οι θείαινες με τα βυζιά	Ο τρίαρχος της αφρικής οχτώ φορές
Ο κόκκινος ψαράς	Ο κόκκινος ψαράς
Τα παιδιά της πυγμαχίας	Οι καλλίγραμμες αντιλόπες
Η ιέρεια της Αριάδνης	Η ιέρεια με το θυμιατό
Τα στολισμένα πλοία	Οι κυνηγοί με τα κοντάρια
Η πόλη γύρω στο ποτάμι	Η πόλη γύρω στη θάλασσα

Πόσες φορές γυρίζαμε στον ίδιο τόπο σα να χάναμε τον προσανατολισμό. Μια και κάτω κι έπεφτε η εκλογή ανάμεσα στον προπυλών και στην πλατεία τριγώνου, μπροστά από το σπίτι του ναύαρχου του ιδιοκτήτη της δυτικής κατοικίας που έδωσε την παραγγελία της σκηνης.

- Προφυλώνα και τρίγωνο, τρίγωνο και τετράγωνο, διάλεξε εσύ.
- Εγώ προτιμώ την πλατεία μπροστά στην πόρτα του ναύαρχου.

Απλώσαμε με προσοχή το βαρύ πράσινο χαλί και πέσαμε με τις τζελάμπες επάνω στο απαλό στρώμα.

- Πάολα, μη μ' αγγίζεις στην τύχη.
- Να σβήσουν τα λόγια.

Η Πάολα ξεδίπλωσε το κόκκινο σεντόνι με μια ευδαιμονία. Μια γλύκα μας έκλεισε από τη γης. Ν' αρχίσω τα τραγούδια μου και σιγομουρμουρίζω κάτω απ' το κόκκινο πανί:

*Εγώ ειμ' εκείνο το πουλι που στη φωτιά σιμώνω,
Καίγομαι, στάχτη γίνουμαι και πάλι ξανανιώνω.
Φεγγάρι μου που 'σαι αψηλά και χαμηλά λογιάζεις,
πουλάκια που 'στε στα κλαριά και στις κοντοραχούλες,
τίνος ματάκια με κοιτούν και με γλυκοφιλούνε;
Κόρη, όταν εφιλιώμαστε νύχτά ηταν, ποιός μας είδε;
Μας είδε τ' άστρο της νυχτός, μας είδε το φεγγάρι.
Πού πάγεις, κλέφτη του φιλιού και κομπωτή τ'ς αγάπης;
Μ' αν είμαι κλέφτης του φιλιού και κομπωτής τ'ς αγάπης,
τι μούδινες τα χείλη σου κι εγλυκοφίλησά τα;
Κι α σουδωκα τα χείλη μου, κ' εγλυκοφίλησές τα,
νύχτα ήτο ποιος μας έννοιωσε κι αυγή ποιος μας εθώρει;
Τ' άστρο τ'ς αυγής το λαμπερό, εκείνο μας εθώρει,
και τ' άστρον εχαμήλωσε, και τόπετου θαλάσσου,
και το θαλάσσι του κουπιού και το κουπί του ναύτη,
κι ο ναύτης το διαλάλησε στη γη την οικουμένη.
Τα χείλη σου είναι ζάχαρη, το μάγουλό σου μήλο,
τα στήθη σου παράδεισος και το κορμί σου κρίνο.
Να φίλουνα τη ζάχαρη, να δάγκωνα το μήλο,
ν' άνοιγεν ο παράδεισος, ν' αγκάλιαζα τον κρίνο.*

Ξυπνήσαμε από άγριες φωνές. Άνοιξα με δυσκολία τα μάτια, γύρω μας φώτιζαν κατά πάνω μας με φακούς και καθρέφτες και με άγριες φωνές: Εδώ είναι, τους βρήκαμε, πάρε το εκατό, Γρήγορα, γρήγορα φέρτε σχοινιά να τους δέσουμε, τους αλήτες. Σηκώθηκα σιγά-σιγά στο στρώμα, τάνυσα τα χέρια μου και χασμουρήθηκα, αργούσα να συνέλθω, να δω και ν'

ακούσω τους φύλακες που φώναζαν κι απειλούσαν. Έτριψα τα μάτια μου κι έκανα νόημα να ησυχάσουν. Άρχιζα να καταλαβαίνω τη θέση μας και τους φτωχούς τους φύλακες που φώναζαν κι απειλούσαν.

- Σιγά, σιγά ρε παιδιά, είναι ανάγκη να κάνετε τόση φασαρία.

- Είναι ντροπή. Ντροπή σας κύριε, δε ντρέπεστε, φαίνεστε και μορφωμένος.

- Γιατί; μόνο οι αμόρφωτοι κοιμούνται και ξυπνάνε;

Οι φύλακες μας περιτριγύρισαν ακόμα πιο κοντά.

- Μακριά! Φώναξα απεγνωσμένα. Μακριά, μη μ' αγγίξει κανείς κακομοίρηδες. Μακριά τα χέρια.

- Να πάει ένας να φωνάξει το διευθυντή.

- Πάολα, Πάολα, ξύπνα σιγά-σιγά, μας περικύκλωσαν φύλακες της ψιθύρισα στ' αυτό.

- Τι; έκανε ξαφνικά η Πάολα και τινάχτηκε επάνω με τη λευκή τζελάμπα. Δε ντρέπεστε παλιάνθρωποι να μας τρομάζετε έτσι, από σπίτια είστε σεις, τι έγινε και πέσατε πάνω μας;

Ένας χοντρός φύλακας με το μαντήλι στο χέρι, ιδρωμένος ήρθε κοντά μας.

- Ησυχάστε κυρία μου, δε θέλαμε να σας τρομάξουμε, τη δουλειά μας κάνουμε. Αυτό που κάνετε απαγορεύεται κι ύστερα...

- Τι ύστερα εννοεί ο κύριος; ρώτησα περίεργος.

- Ύστερα, θεωρείστε ύποπτοι.

Η Πάολα ξεκαρδίστηκε στα γέλια.

- Και γιατί είμαστε ύποπτοι; Εγκληματίες είμαστε ή κλέφτες; Και τι έχει εδώ να κλέψουμε, τις γυμνές πέτρες;

- Δεν έχει σημασία τι έχει και τι δεν έχει. Γεγονός είναι ένα, ότι απαγορεύεται θα πει δεν επιτρέπεται. Δεν καταλαβαίνει ο κύριος;

- Εγώ λέω να φωνάξουμε την αστυνομία, έκανε ένας νεαρός.

- Και ποιος είναι ξύπνιος τέτοια ώρα; καλύτερα να περιμένουμε. Πάντως να μην κουνηθούν απ' τη θέση τους για αποτυπώματα και ίχνη.

- Αδύνατον, φώναξε και πάλι στριφνά η Πάολα. Και επαναλαμβάνω είναι αδύνατον γιατί αυτή τη στιγμή σηκώνομαι και κάποιος κύριος να με οδηγήσει στις τουαλέτες να κάνω το νερό μου.

- Ορίστε κύριοι συνοδέψτε την κυρία να κάνει τα τσίσα της και λίγο γρήγορα παρακαλώ.

Ο χοντρός βοήθησε την Πάολα να σηκωθεί και βγήκαν μαζί έξω από τους σκεπασμένους χώρους σ' ένα στενόμακρο οικοδόμημα με τις ξεθωριασμένες γραφές: ΑΝΤΡΩΝ. Εγώ το διασκέδαζα, ένας με πλησίασε, στριφογύρισε με κλειστή παλάμη το δείκτη του και ρώτησε κοφτά

- Εσύ δηλαδή τι; Τι παριστάνεις εσύ; Μ' ένα μορφασμό ανώτερου σε κατώτερο ον.

- Ελάτε ρε παιδιά, δυο τρόποι υπάρχουν. Με τον έναν τρόπο δραματοποιούμε τα γεγονότα και με τον άλλο τα παραβλέπουμε σα να μην έγινε τίποτα.

- Είμαστε εν υπηρεσία κύριε, είπε πάλι ο νεαρός. Έχουμε και μεις τις διαταγές μας. Αν δε φυλάξουμε εμείς τα αρχαία, ποιός θα τα φυλάξει;

- Δηλαδή, τι περιμένετε να με παραδώσετε στην αστυνομία για την παράβαση που έγινε;

- Και βέβαια, λίγο πράμα το 'χεις.

- Δηλαδή αν εύρισκες, έκανα οργισμένος, για πέσμου, αν εύρισκες ένα σκυλί ή δυο σκυλιά κοιμησμένα εδώ στ' αρχαία, θα φώναζες την αστυνομία;

- Αν ήταν σκυλιά, θα τα κυνηγούσα και τέλειωσα. Εμείς κάνουμε υπηρεσία και κάθε παράβαση πρέπει να την αναφέρουμε.

- Μια ερώτηση, ο κύριος, έκανε ο μεσήλικας που ήταν και ο μόνος με στολή, μια ερώτηση μόνο: Πώς μπήκατε μέσα στις αίθουσες; από πού; Αφού οι πόρτες όλες ήτανε κλειστές. Και καλά εσύ, αλλα τη γυναίκα σου;

- Δεν είναι γυναίκα μου, είναι γυναίκα, είναι μια γυναίκα, είναι η γυναίκα· κατάλαβες; και ζητώντας να περάσουμε τη νύχτα, βρήκαμε το πιο μαλακό μέρος, είναι και νιόσκαφο. Και στο κάτω-κάτω είμασταν κουρασμένοι και μας πήρε ο ύπνος.

- Πρέπει να δώσετε τα στοιχεία σας, να κρατήσουμε πρωτόκολλο και να γράψουμε έκθεση για τα συμβάντα.

Οι φύλακες κάθησαν γύρω μου στις πέτρες κι άναψαν ένας-ένας τα τσιγάρα τους. Ένας ήρθε δίπλα μου και προσέφερε τσιγάρο σα να ήμουνα κατάδικος.

- Ευχαριστώ, δέν καπνίζω. Ευχαριστώ.

Η Πάολα κι ο χοντρός φύλακας γύρισαν και προς έκπληξη και θαυμασμό κρατούσε δυο πλαστικά κύπελα στα χέρια και περπατούσε στις μύτες.

- Να είναι καλά ο κύριος. Και πάλι σας ευχαριστώ, πολύ ευγενικό εκ μέρους σας, έκανε η Πάολα και μου έδωσε το ζεστό καφέ.

Έτσι με μαζεμένα πόδια καθόμασταν πάνω στο πράσινο χαλί και πίναμε μερακλήδικα τον πρωϊνό καφέ μας.

- Ε, Κωνσταντή, εμάς μας ξέχασες, έκανε ο νεαρός ζηλιάρικα.

-Όχι παιδιά, γεμάτη είναι η κανάτα μου κι ακόμα αχνίζει. Είναι γερμανικιά, την έφερε ο γιος μου απ' τις Ινδίες στο τελευταίο του ταξίδι.

Ο χοντρός ξαναβγήκε και γύρισε μ' ένα θερμός περίεργο στα χέρια του σε σχήμα ανατολίτικο, έμοιαζε σαν το μαγικό λυχνάρι του παραμυθιού. Τώρα όλοι πίναμε τον πρωϊνό μας καφέ κι είχε μια πλάκα η παρέα κι ο καφές είχε μια νόστιμη γεύση με την παρέα.

- Δεν ξέρω, πάντως ο κύριος μας βάζει σε δύσκολη θέση. Ποιος να πάρει την ευθύνη από μας; κανείς, θα περιμένουμε το διευθυντή.

- Πάντως παιδιά γεγονός είναι ένα, ότι δεν πειράξαμε τίποτε κι ούτε πήραμε κάτι επάνω μας, άλλωστε το βλέπετε και σεις, είμαστε θεόγυμνοι κι οι τζελάμπες μας ούτε τσέπες έχουνε, ούτε τίποτα. Δεν είναι καλύτερα να τελειώσει αυτή η ιστορία έτσι απλά και δίχως φασαρίες;

- Και πώς εξηγείται, κύριος, το γεγονός; Τι κάνατε εδώ μέσα στη νύχτα; Πώς το εξηγείς;

Οι άλλοι χαμογέλασαν.

- Δεν ξέρω τι απάντηση περιμένεις πατριώτη αλλά δε συμβαίνει καμιά φορά να βρεθούν ένας άντρας και μια γυναίκα και να ερωτευθούν, πήγα να εξηγήσω, αλλά η Πάολα χαμογέλασε.

- Κύριοι, εγώ φταίω για όλα, δική μου ήταν η ιδέα να μπούμε εδώ μέσα, εγώ, στ' αλήθεια, γελάστηκα, νόμισα είμαστε στο εγκατελειμμένο εργοστάσιο ντομάτας.

Οι πρώτες ακτίνες μπήκαν στον αρχαιολογικό χώρο, δυο, ένας άντρας και μια γυναίκα, με άσπρες τζελάμπες καθιστοί με τεντωμένα πόδια κι από πάνω καθισμένοι γύρω-γύρω μια σειρά φύλακες. Μετά από αρκετή ώρα μπήκε σοβαρός, με κοφτό βήμα και με σφυριχτή φωνή.

- Να σηκωθούν οι κύριοι, να τους φέρετε στο γραφείο.

- Εσείς είστε ο διευθυντής; ρώτησα απλά;

- Να αφήσετε τις ερωτήσεις και σας συμβουλεύω να ακολουθήσετε τα όργανα της τάξης για το καλό σας.

Μαζέψαμε το χαλί και το πανί και ακολουθήσαμε τους φύλακες στα γραφεία.

- Τα στοιχεία σας, έκανε ένας γραφιάς που κρατούσε όλες τις λεπτομέρειες. Όταν τελείωσε πήγε τα συμπληρωμένα έγγραφα στο διευθυντή κι ύστερα από λίγο βγήκαν μαζί. Ο διευθυντής κουνούσε με δυσπιστία το κεφάλι.

- Είστε και συνάδελφος! Δε σας καταλαβαίνω, δε σας καταλαβαίνω. Ποια είναι η λογική; Και κουνούσε αδιάκοπα το κεφάλι. Με συγχωρείτε πάντως, αλλά είναι καθήκον μας να στείλουμε την έκθεση στο υπουργείο μας. Κι όμως δε σας καταλαβαίνω.

- Δεν πειράζει κύρια διευθυντά, άλλη φορά, άλλη φορά θα συναντηθούμε αλλοιώς, άλλη φορά. Χαίρεται.

- Χαίρεται, αποκρίθηκαν κι οι δυο.

Βγήκαμε στην άσφαλο και περιμέναμε στο σταυροδρόμι το λεωφορείο της Περίσσας. Η Πάολα σφήνωσε το κορμί της στον κόρφο μου με μια χαρά στο φωτισμένο της πρόσωπο. Εγώ χαμογελούσα, χαμογελούσα με μια περιέργη περηφάνεια. Η μέρα γύριζε με τον ήλιο και το λεωφορείο της Περίσσας.

